

KAISA KIRVES

**YLEISRADION MAAKUNTARADIOIDEN
UUTISKRITEERIT**

JOURNALISTIIKAN PRO GRADU-TYÖ
JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
VIESTINTÄTIETEIDEN LAITOS
KEVÄT 2000

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistinen tiedekunta	Laitos Viestintätieteiden laitos
Tekijä Kirves, Kaisa Maria	
Työn nimi Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteerit	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Pro Gradu-työ
Aika Kevät 2000	Sivumäärä 114 + liitteet
Tiivistelmä – Abstract	
<p>Työn tavoitteena oli selvittää, millaisia Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteerit ovat. Tarkoituksena oli löytää vastaus siihen, millaiset aiheet nousevat maakunnissa uutisiksi ja mikä on maakunnallisuuden merkitys uutisen valinnassa. Tämän lisäksi tavoitteena oli tutkia, onko maakuntaradioiden uutislähetyksissä yhteisiä piirteitä ja millä tavoin ne eroavat toisistaan.</p> <p>Työn historiallis-teoreettisessa osuudessa perehdytään aluksi Yleisradion historiaan ja sitä kautta maakuntaradioihin ja niiden uutistoimintaan. Tämän jälkeen pohditaan uutisen luonnetta ja uutisen syntyyn vaikuttavia tekijöitä. Yleisradion maakuntaradioita ja uutiskriteereitä ei aiemmassa tutkimuksessa juurikaan ole tarkasteltu yhdessä.</p> <p>Tutkimusaineistona ovat kuuden maakuntaradion kaikki uutislähetykset viikon ajalta. Maakuntaradiot on valittu siten, että ne edustavat kattavasti koko Suomea. Mukana ovat Kymenlaakson radio, Lapin Radio, Pohjanmaan radio, Pohjois-Karjalan radio, Radio Keski-Suomi sekä Ylen Aikainen (pääkaupunkiseutu-Uusimaa). Tutkimusaineisto on koottu Yleisradion omalta uutispalvelimelta. Yhteensä uutisia kertyi 1507 kappaletta. Aineistolle on tehty sisällön erittely, jossa uutiset on luokiteltu sekä niiden aihepiirien että aluetasojen mukaan. Myös uutisen paikka uutislähetyksessä huomioitiin. Luokittelun lisäksi kunkin tutkittavana olevan maakuntaradion uutistoimituksen uutispäälliköt on haastateltu luokittelun tulosten selvityä. Haastattelumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua.</p> <p>Työ osoitti, että maakuntaradioiden uutiset ja uutiskriteerit ovat hyvin erilaisia. Aihepiirejä tarkasteltaessa perinteiset kovat aihepiirit (politiikka, talous) ovat vahvasti esillä kaikissa maakuntaradioissa ja näiden aihepiirien uutiset nousevat usein myös kärkiuutisiksi. Myös kulttuuria käsitellään jokseenkin paljon, mutta vasta lähetysten loppupuolella. Eniten radiot eroavat toisistaan sosiaali- ja terveysaiheiden sekä luonto- ja ympäristöaiheiden käsittelyssä. Eroja löytyy myös alueellisuuden suhteen. Tutkituista radioista neljä pitää maakunnallisuutta ja paikallisuutta tärkeänä uutiskriteerinä. Uutispäälliköiden haastattelut vahvistivat sisällön erittelyn antamia tuloksia. Uutispäälliköiden näkemykset maakuntaradioiden uutistoiminnan merkityksestä ja tavasta eroavat suuresti toisistaan. Nämä näkemykset vaikuttavat vahvasti maakuntaradioiden uutistoimintaan ja myös tästä syystä uutiskriteerit eri maakuntaradioissa ovat hyvin erilaiset.</p>	
Asiasanat Yleisradio, maakuntaradio, uutiskriteerit, uutinen, alueellisuus	
Säilytyspaikka	Jyväskylän yliopisto / Tourulan kirjasto
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 YLEISRADION RADIOTOIMINTA	4
2.1 Mitä yleisradiotoiminta on?	4
2.2 Yleisradiotoiminta Suomessa	5
2.2.1 Yleisradion synty	5
2.2.2 Yleisradio valtion omistukseen	7
2.2.3 Sota-aika, Wuolijoki ja Lex Jahvetti	7
2.2.4 Ylen monopoli murtuu ja radio kehittää rinnakkaisohjelmaa	8
2.2.5 Reporadio ja uusi suunta	9
2.2.6 Paikallisradiot ja kaupallisuus saapuvat	10
2.2.7 1990-luku ja tulevaisuus	11
2.3 Uutiset Yleisradiossa	12
2.3.1 Yleisradion omat uutiset aloitetaan	14
2.3.2 Ohjelmatoiminnan säännöstö luodaan	15
2.3.3 Uutisia lisätään – uutistoiminta nyt	16
2.4 Maakunnallinen radiotoiminta Yleisradiossa	17
2.4.1 Maakunnallisen toiminnan alku	17
2.4.2 Yleisradion paikallisradiotoiminta	19
2.4.3 Maakuntaradiot nyt	21
3 MIKÄ ON UUTINEN?	23
3.1 Uutisen piirteet	23
3.2 Uutisen valinta	27
3.2.1 Utiskriteerit	27
3.2.2 Utiskynnys	33
3.3 Radiouutisen erityispiirteitä	34
3.4 Maakunnallisuus radiouutisissa	35
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTUS	39
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET - MAAKUNTARADIOIDEN PROFIILIT	46
5.1 Kymenlaakson Radio	46
5.1.1 Toimitus ja maakunta	46
5.1.2 Tulosten esittely	47
5.1.3 Tulosten analyysi ja kommentointi	50
5.1.4 Yhteenveto	53

5.2 Ylen Aikainen	54
5.2.1 Toimitus ja maakunta	54
5.2.2 Tulosten esittely	55
5.2.3 Tulosten analyysi ja kommentointi	58
5.2.4 Yhteenveto	61
5.3 Pohjanmaan radio	62
5.3.1 Toimitus ja maakunta	62
5.3.2 Tulosten esittely	63
5.3.3 Tulosten analyysi ja kommentointi	66
5.3.4 Yhteenveto	69
5.4 Radio Keski-Suomi	70
5.4.1 Toimitus ja maakunta	70
5.4.2 Tulosten esittely	71
5.4.3 Tulosten analyysi ja kommentointi	74
5.4.4 Yhteenveto	77
5.5 Pohjois-Karjalan radio	78
5.5.1 Toimitus ja maakunta	78
5.5.2 Tulosten esittely	79
5.5.3 Tulosten analyysi ja kommentointi	82
5.5.4 Yhteenveto	85
5.6 Lapin radio	86
5.6.1 Toimitus ja maakunta	86
5.6.2 Tulosten esittely	87
5.6.3 Tulosten analyysi ja kommentointi	90
5.6.4 Yhteenveto	93
6 MAAKUNTARADIOIDEN UUTISKRITEERIT	94
6.1 Maakuntaradioiden uutiskriteerien vertailu-aihepiirit	94
6.2 Maakuntaradioiden uutiskriteerien vertailu-alueitasot	99
6.3 Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteerit	101
7 LOPUKSI	105
LÄHTEET	110
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Uutisia on tarjolla koko ajan enemmän. Uutisia muokataan koko ajan yhä tarkemmin erilaisia kohderyhmiä tavoittaviksi. Uutisia tarjoillaan yhä useammin. Jotkut sanovat, että uutisten tulvaan hukkuu.

Mikä oikeastaan on uutinen? Miten uutiset syntyvät? Ja mistä toimittaja tunnistaa uutisen? Ryhdyin pohtimaan uutista ja sen luonnetta työskennellessäni Yleisradion maakuntaradion uutistoimituksessa kesätoimittajana. Seurasin päivittäin uutisten virtaa TV:ssä, radiossa, lehdissä ja tietokoneeni ruudulla. Seurasin intensiivisesti myös muiden maakuntaradioiden uutistarjontaa. Uutistoiminnan kannalta hiljaisena kesäaikana saattoi nimittäin mielessä käydä ajatus siitä, että muista radioista voisi saada hieman ideointiapua tai jopa hyvän aiheen. Aiheen, joka piristäisi myös oman maakunnan uutistarjontaa. Vaikka tarkastelinkin uutisia hyvien ideoiden toivossa, alkoi huomioni vähitellen kiinnittyä aiheiden ohella maakuntaradioiden erilaisuuteen. Mielestäni ne käsitteivät hyvin erilaisia aiheita hyvin erilaisissa järjestyksissä. Mitä? Eivätkö maakuntaradiot toimikaan samojen periaatteiden mukaan, hämmästelinkin.

Tarkempi pohdinta ja uutisten tarkkailu osoitti mielestäni, että myös uutisten muoto näytti olevan jokaisessa radiossa erilainen. Toiset kirjoittivat minuutin mittaisia sähköitä, toisilla pyrittiin 30 sekunnin alittamiseen jokaisessa sähkössä. Jotkut päästivät kolmekin haastateltavaa lausumaan asioita omalla äänellään yhdessä lähetyksessä, joillakin haastateltavia oli harvoin. Tämä taas tarkoitti sitä, että toisilla radioilla uutislähetykset kestivät kolme minuuttia, toisilla samat uutiset saattoivat olla seitsemän minuuttia pitkät. Ihmettelin asiaa. Olin aina kuvitellut, että Yleisradio on organisaatio, jonka toiminta on tarkkaan säädeltyä. Olin myös ajatellut, että tietenkin maakuntaradioilla on jokin yhteinen linja, jota kaikki noudattavat. Olin pitänyt sitä jopa itsestään selvänä faktana. Asia ei kuitenkaan pikaisesti tarkasteltuna näyttänyt näin olevan. Jossakin vaiheessa aloin myös epäillä omia ajatuksiani. Ehkäpä minusta vain tuntui siltä, että maakuntaradioiden uutiset ovat erilaisia, ehkäpä ne oikeasti olivatkin jokseenkin samanlaisia. Aikani ihmeteltyäni havaitsin, että tässähän on selvästi pro gradu-työn paikka.

Tämän tutkimuksen tarkoituksiksi muotoutui siten vastauksen etsiminen siihen, minkälaisia Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteerit ovat. Minkälaiset aiheet nousevat maakunnissa uutisiksi? Mikä on maakunnallisuuden merkitys uutisen valinnassa? Entä mitkä ovat maakuntaradioiden uutisten yhteiset piirteet ja millä tavoin ne mahdollisesti eroavat toisistaan?

Aikaisempaa tutkimusta aiheen ympäriltä on olemassa jokseenkin runsaasti. Suomen Yleisradion vaiheista on kerrottu mitä moninaisimmissa teoksissa, monesta eri näkökulmasta. Maakuntaradioiden uutistoiminta ei kuitenkaan näissä teoksissa ole ollut oikeastaan koskaan kiinnostuksen kohteena. Uutisia ja uutiskriteereitä on myös tutkittu paljon. Useimmiten tutkimus on kuitenkin kohdistunut lehtiin tai televisioon. Radioita tutkittaessa huomiota ovat saaneet musiikki ja radion muu ohjelmisto, eivät niinkään niiden uutiset. Yleisradion maakuntaradioita ja uutiskriteereitä ei siis aiemmassa tutkimuksessa juurikaan ole tarkasteltu yhdessä.

Työn teoreettis-historiallisessa osuudessa käsitellään aluksi lyhyesti Yleisradion historiaa sen synnystä nykypäivään. Katsauksessa perehdytään erikseen tarkemmin Yleisradion uutistoimintaan sekä maakuntaradio-ajatukseseen. Yleisradio-osuuden jälkeen työssä pohditaan uutista ja sen ominaisuuksia. Uutisen piirteistä nostetaan esiin uutiskriteereitä, uutiskynnystä, radiouutisen erityispiirteitä sekä maakunnallisuutta radiouutisissa koskevat ajatukset. Teoreettisen pohdinnan tarkoituksena on valottaa Ylen toiminnan taustaa sekä kuvailla niitä asioita, jotka uutisten tekemiseen vaikuttavat. Ajatuksena on, että uutisia tekevät toimittajat ovat loppujen lopuksi vain ihmisiä, joihin vaikuttavat monet eri tekijät. Yksi näistä tekijöistä saattaa olla Yleisradion pitkä historia, perinteet sekä 80-luvulle asti säilynyt monopoli-asema radiotoiminnassa. Ovathan monet maakuntaradioiden toimittajista aloittaneet uransa varsin toisenlaisessa ”yleläisessä” ympäristössä kuin nykyinen.

Teoriataustan jälkeen työssä esitellään tutkimuksen aineisto sekä sen analysoinnissa käytetyt menetelmät. Tutkimuskohteena on kuusi maakuntaradiota, joita on seurattu viikon ajan. Radioista on kerätty kaikki uutismateriaali tuon viikon ajalta. Tämä uutismateriaali on tutkimuksen aineisto, jolle on tehty sisällön erittely. Sisältö on eritelty sekä aiheiden että aluetason mukaan. Koska tarkoituksena on tutkia uutiskriteereitä, on tutki-

muksessa otettu huomioon myös uutisaiheen sijoittuminen uutislähetysessä – onhan kärkiuutinen ajateltu arvokkaammaksi kuin esim. lähetyksen päättävä uutinen.

Kutakin maakuntaradiota käsitellään omana kokonaisuutenaan. Tämä tarkoittaa sitä, että kunkin maakuntaradion tulokset eli niiden noudattamat uutiskriteerit on esitelty erikseen, jonka jälkeen radioiden uutispäälliköt kommentoivat johtamiensa uutistoimitusten tuloksia ja kertovat omista uutistoimintaa koskevista näkemyksistään. Maakuntaradioiden esittelyn jälkeen niiden tuloksia vertaillaan keskenään ja lopuksi tuloksista luodaan yksi uutiskriteeristö. Tämä kriteeristö kertoo, millaisia Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteerit keskimäärin ovat.

2 YLEISRADION RADIOTOIMINTA

2.1 Mitä yleisradiotoiminta on?

Yleisradiotoiminnalla tarkoitetaan yleisesti ääni- ja televisiolähetysten käyttämistä joukkoviestintään (kts. esim. Tulppo 1976, 23). Heikki Kuutti (1994,107) on journalistiikan sanastossaan määritellyt Yleisradion ja yleisradiotoiminnan tarkalleen ottaen seuraavalla tavalla:

”Yleisradio: Epäkaupallinen, ns. julkisen palvelun periaatteella toimiva radio- ja televisio toimintaa harjoittava kansallinen viestintäyhtiö. Suomessa yleisradiotoimintaa harjoittava Oy Yleisradio Ab on valtion omistama ja parlamentaarisesti valvottu (eduskunta valitsee Yleisradion hallintoneuvoston) ja toimii erillisen yleisradiolain pohjalta. Valtioneuvosto määrää Yleisradion pääasiallisen tulonlähteen, tv-lupamaksun, suuruuden. Yleisradio omistaa lähetysverkkonsa, jota se oman käytön ohella vuokraa (...). Toimilupansa mukaan Yleisradion ohjelmien on oltava vaihtelevia, sisällöltään ja esitykseltään arvokkaita, asiallisia ja tasapuolisia sekä myös sopivaa ajanvietettä tarjoavia. Lisäksi Yleisradion on lähetettävä ohjelmiaan suomeksi ja ruotsiksi ja riittävän suuren osuuden niistä on oltava kotimaisia.

Yleisradiotoiminnalla tarkoitetaan radio- ja televisio toiminnassa enemmän tai vähemmän jatkuvan ohjelmavirran suoraa lähettämistä vapaasti etenevien sähkömagneettisten aaltojen eli radioaaltojen avulla yhdestä pisteestä (lähetysasemalta) useiden fyysisesti toisistaan erillään olevien mutta verkon yhdistämien vastaanottajien muodostamalle eriytymättömälle yleisölle.”

Yleisradiotoiminnan tarpeellisuudesta ja merkityksestä keskustellaan säännöllisin väliajoin ja yleisradioyhtiöt ympäri maailmaa ovat useampaan otteeseen joutuneet perustelemaan olemassaolonsa (sekä lupamaksujen) oikeutusta. Näin myös Suomessa. Yleis-

radiotoiminnalla on Suomessa pitkä historia, josta tässä tutkimuksessa lähdetään liikkeelle.

2.2 Yleisradiotoiminta Suomessa

Radiotoiminta mahdollistui 1800-luvun lopussa teknisen kehityksen myötä, sen jälkeen kun radioaallot oli löydetty ja langaton lennätin keksitty. I maailmansota kasvatti kiinnostusta radiotoimintaa kohtaan, koska radiotoiminta havaittiin hyödylliseksi myös sotilaallisissa tarkoituksissa. (Erholm 1986, 89.) Sodan jälkeen sekä radioamatöörit että radiolaitteiden valmistajat kiinnostuivat suurelle yleisölle suunnatuista radiolähetyksistä, yleisradiotoiminnasta (Lyytinen 1996, 18-19).

2.2.1 Yleisradion synty

Suomessa radiotoiminta alkoi – kuten myös Englannissa ja Yhdysvalloissa – radioamatöörien harrastajatoimintana ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Vuonna 1921 Nuoren Voiman Liiton Radioyhdistys (nimi muutettiin pian Suomen Radioamatööriliitoksi) sai valtioneuvostolta luvan jäsentensä pienitehoisiin radiolähetyksiin. Kaksi vuotta myöhemmin radioamatöörit ja radiolaitteiden myyjät perustivat Suomen Radioyhdistyksen. (Lyytinen 1996, 18-19.) Esko Kokkosen (1996, 20) mukaan vuotta 1923 voidaan pitää suomalaisen yleisradiotoiminnan läpimurtovuotena, sillä tuolloin Suomessa – Helsingissä ja Tampereella – kuultiin ensimmäiset yleisölle tarkoitetut radiolähetykset. Suomen Radioyhdistyksen paikalliset osastot harjoittivat radiolähetystoimintaa harrastelijapohjalta useissa muissakin kaupungeissa ja etenkin maaseudulla (Lyytinen 1996, 19).

Suunnitelmia yleisradiotoiminnan järjestämiseksi Suomessa ryhdyttiin tekemään heti 20-luvun alkupuolella useilla tahoilla ja keskittämisen tarpeesta oltiin yksimielisiä (Lyytinen 1996, 20-21). Vuonna 1924 ns. väliaikainen radiokomissio ehdotti, että valtio huolehtisi lähetyksiasemista, mutta vuokraisi ne yksityiselle yhtymälle, joka puolestaan saisi määräaikaisen monopolin ja luvan kerätä lupamaksuja. Tämän yhtiön puolestaan

tulisi pysytellä poissa politiikasta, torjua mainosrahoitus sekä huolehtia ohjelmien riittävän korkeasta tasosta. Etenkin kansanvalistuksen ja maaseudun huomioimisen tulisi kuulua yleisradio-yhtiön välittämän tiedon piiriin. Komission ehdotuksesta tuli pitkälti Yleisradion suuntaa muotoileva, kun se vuonna 1926 perustettiin. (Lyytinen 1996, 19-23.)

O. Y. Suomen Yleisradio – A. B. Finlands Rundradio – yhtiön perustava kokous pidettiin 29.5.1926 (Lyytinen 1996, 23). Valtakunnalliseksi yhtiöksi luotu Yleisradio ei kuitenkaan aluksi ollut valtion vaan järjestöjen omistama. Radioyhdistysten ohella etenkin osuustoiminta- ja maatalousjärjestöt omistivat merkittävän osan osakkeista. Valtion vastuulle jäi puolestaan radiolain säätäminen – lain, joka mahdollisti lupamaksujen keuruun perustetulle ohjelmayhtiölle. Lisäksi valtion tehtäviin kuului toimiluvasta päättäminen sekä toiminnan valvominen. Yleisradio ei vuonna 1926 saanut monopolia, mutta melkein kaikki lupamaksutulot se sai. Paikalliset radioyhdistykset puolestaan saivat luvan oman ohjelman lähetykseen, ehtona oli kuitenkin Yleisradion toimiluvan noudattaminen. (Salokangas 1996, 435.)

Yleisradion alkuperäisessä toimiluvassa määriteltiin Yleisradion tehtävät eurooppalaisen julkisen palvelun mallin mukaan. Toimilupa määräsi, että ohjelmien tulee olla vaihtelevia, arvokkaita, asiallisia ja puolueettomia. Lisäksi ohjelmien pitää edistää kansansivistystä, antaa hyödyllisiä tietoja, ne eivät saa loukata ketään ja niiden tulee kiinnostaa huomattavan suurta osaa kuuntelijoista. (Salokangas 1996, 453.) Yhtiön toimintaa valvoi kulkulaitosministeriö. Ensimmäisen ohjelmansa Yleisradio lähetti 9.9.1926. (Lyytinen 1996, 29-30.)

Yleisradion perustamisen jälkeen radiotoimintaa kehiteltiin aktiivisesti. Vuonna 1927 rakennettiin Lahteen Yleisradion suurasema, joka oli merkittävä hanke kansallisesti. Lahden suuraseman myötä alkoi radiotoiminnan levittäminen koko Suomeen. Radion kuuntelu lisääntyikin huomasti ympäri maata ja tarve asemaverkoston kehittämiseksi alkoi kasvaa. (Kokkonen 1996, 34.) Ohjelmasta pyrittiin tekemään mahdollisimman monipuolista ja kuuntelijoista suurinta osaa tyydyttävää (Lyytinen 1996, 60).

2.2.2 Yleisradio valtion omistukseen

Keskustelua yleisradioyhtiön valtiollistamisesta käytiin pitkään, 20-luvun lopusta saakka. Keskustelun taustalla oli kieltolakia tukevien piirien tyytymättömyys rajoituksiin, joita Yleisradio asetti myös raittiuspropagandalle kiistoja välttääkseen. (Lyytinen 1996, 69-85.) Salokankaan (1996, 435-436) mukaan raittiusväen lisäksi uusia järjestelyjä hausi myös valtiovalta, jolla oli tarve saada maan ainoa valtakunnallinen joukkoviestin aiempaa tiukemmin otteeseensa. Keskustelu ja lakialoitteet johtivat siihen, että yleisradiotoiminta järjestettiin Suomessa uudelleen vuonna 1934 (Lyytinen 1996, 85).

Uusi radiolaki tuli voimaan keväällä 1934. Sen mukaan valtioneuvostolla oli oikeus luovuttaa yleisradiotoimintaa varten valtiolle hankittu omaisuus osakeyhtiölle, joka hoitaisi yleisradiotoiminnan. Lain mukaan osakeyhtiön osakkeista 90 % tuli aina olla valtion omistuksessa. Vaaditun suuruisen osake-enemmistön valtio sai ”hyvityksenä”, kun valtion omistamat lähetysasemat ja laitteet merkittiin uuden yhtiön omaisuudeksi. (Lyytinen 1996, 85.) Tuon uuden yhtiön, O.Y Suomen Yleisradio A. B.:n, ja valtion välille tehtyyn toimilupaan kirjattiin tuolloin myös ehto, jossa valtio sitoutui olemaan antamatta toimilupaa millekään muulle yleisradiotoimintaa harjoittavalle yrittäjälle (Erholm 1986, 90). Valtiollistamisen lisäksi uudistuksessa yhdistettiin sekä ohjelmatoiminta että teknillinen toiminta yhden yhtiön – eli Suomen Yleisradion – hoidettavaksi (Lyytinen 1996, 85).

Uuden lain voimaan tulon jälkeen valtio käytti valtaansa Yleisradiossa lähinnä yhtiökokouksessa, jonka tehtäviin kuului mm. korkeimman päättävän elimen eli hallintoneuvoston valitseminen yhtiöön. Hallintoneuvoston valitsi siis käytännössä Suomen hallitus vuoteen 1948 asti. (Lyytinen 1996, 85-87.)

2.2.3 Sota-aika, Wuolijoki ja Lex Jahvetti

Sota-aikana radiotoiminta luonnollisesti muuttui jossakin määrin ”sotaisaksi”, toisaalta ohjelmistolla haluttiin myös rauhoitella kansaa. Radio oli keskeinen tiedotusväline, joka tavoitti suurimman osan väestöstä. Sotien aikana Yleisradion ja valtiovallan suhteet muuttuivat kiinteämmiksi ja Yleisradion toiminta seuraili osittain sotien kulkua sekä

valtiovallan tahtoa. Sotien jälkeen vastuu sodanaikaisesta politiikasta kaatui myös Yleisradion niskaan. Yleisradiolla olikin edessään pääjohtajan vaihdos ja suunnan muutos. Uudeksi pääjohtajaksi valittiin vasemmistolainen Hella Wuolijoki. (Vihavainen 1996, 146-259.)

Hella Wuolijoen kautena politiikka ja yhteiskunnalliset kysymykset ilmaantuvat myös radioon, mutta muutos jäi lyhytaikaiseksi (Vihavainen 1996, 263-265). Vuonna 1948 eduskunta nimittäin hyväksyi ”Lex Jahvettina” tunnetun lain, joka siirsi Yleisradion hallintoneuvoston valitsemisen hallitukselta eduskunnalle – ts. hallintoneuvoston paikkoja alettiin jakaa eduskunnan voimasuhteiden mukaan. Hallintoneuvosto puolestaan valitsi ohjelmaneuvostoja valvomaan ohjelmatuotantoa, joten politiikalla oli tätä kautta vaikutusvaltaa myös ohjelmien sisältöihin. Muutoksella hallituksen valtaa siis vähennettiin ja eduskunnan lisättiin. Hallitukselle jäi kuitenkin edelleen ratkaisovalta toimilupaa ja lupamaksua koskevissa asioissa. Lex Jahvetin taustalla vaikutti useiden tahojen tyytymättömyys Yleisradion sodanjälkeiseen ohjelmapolitiikkaan sekä etenkin yhtiön pääjohtajaan, vasemmistolaiseen Hella Wuolijokeen. Lain säätämisen jälkeen Wuolijoki erotettiin virastaan. (Vihavainen 1996, 291-302; Salokangas 1996, 436-437.) Wuolijoen erottamisen jälkeen, 1940-luvun lopusta 60-luvun puoliväliin saakka Yleisradio halusi pysytellä ja myös pysytteli yhteiskunnallisten ja poliittisten kiistojen ulkopuolella (Salokangas 1996, 147).

2.2.4 Ylen monopoli murtuu ja radio kehittää rinnakkaisohjelmaa

Vuoteen 1957 saakka Yleisradiolla oli käytännössä monopoliasema yleisradiotoiminnassa. Vuonna 1954 voimaan tuli uudenlainen toimilupasopimus, joka piti sisällään maininnan näkörüdiosta (eli televisiosta) sekä mahdollisuuden yleisradioluvan myöntämiseen myös muille yhtiöille, mikäli Oy Yleisradio Ab sen hyväksyy. Televisiotoiminnan rantautuminen Suomeen 1950-luvulla mursikin ennen pitkää Yleisradion monopoliaseman yleisradiotoiminnan saralla, kun Tekniikan Edistämissäätiön luoma Tesvisio ja Mainos-TV astuivat mukaan TV-toimintaan. (Salokangas 1996, 135-148.)

Salokankaan (1996, 147-148) mukaan Yleisradio edusti 60-luvun puoliväliin saakka ”sivistyneen keskiluokan maailmaa”. Ajan näkemys yleisradiotoiminnan velvollisuuk-

sista sulki pois suuren osan sellaisista elämän alueista, jotka eivät mahtuneet sivistyneen keskiluokan maailmaan. Alkuvaiheessa tilannetta heikensi entisestään se, että radio-ohjelmaa lähetettiin vain yhdellä kanavalla, jolla täytyi palvella sekä suomen- että ruotsinkielisiä kuuntelijoita. Vuonna 1952 aloitettu, koko maan kattava ula-verkkojen rakentaminen helpotti tilannetta, etenkin kun vuonna 1957 jo noin 95 prosenttia Suomen väestöstä asui alueella, jonka ula-verkko kattoi (Salokangas 1996, 29-30). Rinnakkaisohjelmaa kehiteltiin aktiivisesti ja 1960-luvun puolivälissä oli tilaa jo valtakunnalliselle rinnakkaisohjelmalle. Rinnakkaisohjelma mahdollisti sen, että radio pystyi laajentamaan kertomiensa asioiden kirjoa ja tarjoamaan vaihtoehtoja – sekä miellyttämään yhä laajempaa yleisöä. (Salokangas 1996, 62,148.) Monien tutkijoiden mukaan radio eli ”aikana ennen television tuloa” kulta-kauttaan. Suomessakin radion ohjelmisto oli monipuolinen, lähetysaikaan sillä oli runsaasti ja se tavoitti käytännössä koko väestön. Television tulo johti kuitenkin ääniradion kriisiin, sillä TV valtasi pian radion paikan mm. illan ykkösviihdyttäjänä. (Salokangas 1996, 62; 148.)

2.2.5 Reporadio ja uusi suunta

1965-1969 Yleisradiota johti Eino S. Repo. Yleisradion Revon kausi tunnetaan yleisesti reporadion nimellä ja se päätti ”vanhan” yleisradion kauden. Reporadio eli aikakaudella, jota leimasivat suuret muutokset sekä meillä että maailmalla. Yleisradion totutusta linjasta poiketen Repo halusi Yleisradion ottavan kantaa ja osallistuvan ajassa tapahtuviin muutoksiin sekä kasvattaa tiedostavia ja valveutuneita kansalaisia. Ohjelmatoimintaan luotiin paljon uutta ja toisaalta myös organisaatiota uudistettiin niin, ettei pääjohtaja vastannut enää ohjelmapolitiikasta. Reporadion aikana, etenkin sen loppupuolella, Yleisradio myös politisoitui voimakkaasti, sillä korkeimpia virkoja alettiin jakaa yhä avoimemmin poliittisin perustein. (Salokangas 1996, 245-246.) Salokankaan (1996, 249) mukaan reporadio oli selkeästi 60-lukulainen, radikaali ja rajojaan etsivä.

1970-luvulle tultaessa myös Yleisradiossa puhalsivat uudet tuulet. Leimallista sille oli puoluepolitisoituminen, joka ulottui kaikkialle, jopa toimittajavalintoihin. (Salokangas 1996, 265.) Toisaalta koko 70-luvun henki oli hyvin poliittinen ja esimerkiksi Salokankaan (1996, 265) mukaan Yleisradion olisi ollut lähes mahdotonta asettua sen ulkopuolelle. Aikaa on kutsuttu myös Yleisradion normalisoinniksi. Normalisoinnilla haluttiin

varmistaa, ettei Yleisradiosta tule ainakaan suurten muutosten katalysaattoria. Toisaalta poliittisen järjestelmän tiukkaa otetta Yleisradiosta on pidetty vallankäyttönä, jonka motiivit ovat voineet olla hyvin moninaiset. (Salokangas 1996, 340.)

Sähköisten viestinten merkitys kasvoi ja tekniikka kehittyi nopeasti 70-luvulla ja se vaikutti merkittävästi myös radion asemaan. (Hujanen & Moring 1994, 108). Televisio kasvatti suosiotaan ja asetti myös radiotoiminnan uudenlaiseen kilpailutilanteeseen. Yleisradio vastasi television haasteeseen panostamalla radiotoiminnassaan musiikkiin ja keskittymällä entistä enemmän myös kulttuuriin sekä palvelemaan valikoivan kuuntelijan tarpeita. Lisäksi se ryhtyi houkuttelemaan nuorisoa radioiden ääreen heille erityisesti suunnatuilla ohjelmilla. Suurimpana muutoksena 70-luvun Yleisradion radiotoiminnassa voidaan pitää vuoden 1978 kaaviouudistusta, jonka avulla Yleisradio halusi profiloida lähetysverkkojaan ja tarjota kuulijoilleen vaihtoehtoisia ohjelmaa. Tavoitteena oli, että ns. perinteinen yleisohjelma ja vaihtoehtoisempi rinnakkaisohjelma saisivat yhtä suuret kuulijakunnat. (Salokangas 1996, 331-339.)

2.2.6 Paikallisradiot ja kaupallisuus saapuvat

1980-luku merkitsi suurta muutosta Yleisradiossa. Salokankaan (1996, 343) mukaan yksi merkittävimpiä tapahtumia oli uutislähetysoikeuden myöntäminen MTV:lle vuonna 1981. Salokankaan (1996, 343) mukaan sen katsottiin merkitsevän, että Yleisradiotakin hallinnut poliittinen järjestelmä kokonaisuutena oli muuttamassa suuntaansa, pois päin perinteisestä sähköisen joukkoviestinnän monopoliajattelusta.

Vuonna 1985 valtioneuvosto myönsi kokeiluluvat kaupallisille paikallisradioille. Paikallisradioiden myötä radionkuuntelu lähti jälleen kasvuun, ennen muuta paikallisradiot lisäsivät radionkuunteluun päivittäin käytettyä aikaa. Kaupallisten paikallisradioiden luomassa uudenlaisessa kilpailutilanteessa Yleisradio lisäsi omaa lähetysaikaansa panostamalla aluetoimintaan ja lisäksi se aloitti tarkemman kanavaprofiloinnin. Lisäksi musiikki nousi entistä merkittävämpään osaan myös Yleisradiossa, sillä olihan se yksi kaupallisten paikallisradioiden tärkeimmistä kilpailuvalteista. (Hujanen & Moring 1994, 109-110.) Lisäksi paikallisradiot olivat tulleet jäädäkseen. Vuonna 1987 niiden toimilupa laajennettiin ja myös joitakin uusia lupia myönnettiin. Kaksi vuotta myöhemmin,

vuonna 1989 järjestelmä vakinaistettiin ja voidaan sanoa, että kaupalliset, paikalliset radioasemat olivat saaneet pysyvän paikan suomalaisessa radion viestintäkentässä. (Wiio 1999, 46.) Yleisradion poliittinen valvonta heltisi hieman 80-luvulla, tosin johtajavalinnat tehtiin edelleenkin poliittisin perustein (Salokangas 1996, 345).

2.2.7 1990-luku ja tulevaisuus

1990-luvulle tultaessa ja kolmannen lähetyksiverkon tullessa kokonaan käyttöön Yleisradiolla oli mahdollisuus kolmeen suomenkieliseen radiokanavaan. Julkisen palvelun yhtiönä Yleisradion oli kaupallisista kilpailijoistaan poiketen tarjottava ohjelmansa kaikille ostovoimasta, asuinpaikasta tai kielestä riippumatta. Vuonna 1990 Yleisradiossa toteutettiin radion kanavaprofilointi, jonka toivottiin parhaiten palvelevan kuuntelijoiden tarpeita ja kiinnostavan heitä. (Salokangas 1996, 378-379.)

Uudistuksen tuloksena radion ykkösverkko varattiin lähinnä kulttuuriohjelmille. *Ylen Ykkösen* profiili muistutti eniten perinteistä ohjelmakanavaa, se tarjosi kulttuuri-, dokumentti- ja asiaohjelmia sekä klassista musiikkia. Ylen Ykkösen haluttiin tavoittavan myös pieniä yleisöjä. Kakkosverkko, nimeltään *Radiomafia*, suunnattiin nuorisoa ja nuorta aikuisväestöä palvelemaan ja sen ohjelma perustui lähinnä viihteeseen sekä trendejä seuraavaan musiikkiin. Radiomafia oli uudenlainen kanava paitsi ohjelmistoltaan, myös muodoltaan. Se toteutti ns. lähetyksivirtaradion muotoa. Kolmosverkko, *Radio Suomi*, puolestaan haluttiin varata alueellisen ohjelman sekä valtakunnallisen, suuren yleisön tavoittavan ohjelman lähettämiseen. Uudistuksessa kehitettiin myös ruotsinkielistä radiotarjontaa. Riksradion sai 4-verkossa jatkaa täyden palvelun kanavana ja ruotsinkieliset aluelähetykset hoidettiin 5-verkossa Regionalradionin aluekohtaisilla taajuuksilla. (Salokangas 1996, 375-380; Hujanen & Moring 1994, 110-111.)

Päätöspisteenä 50-luvulla alkaneelle keskustelulle radiolain sisällöstä ja Yleisradion asemasta voitaneen pitää vuotta 1993. Eduskunta hyväksyi tuolloin erillisen lain Yleisradio Oy:stä ja MTV sai oman toimiluvan (Salokangas 1996, 428-433). 1993 säädetty laki määrittää Yleisradion tehtäväksi täyden palvelun yleisradio-ohjelmiston tuottamisen jokaisen saataville yhtäläisin ehdoin. Täydellä palvelulla tarkoitetaan, että kaikilla suomalaisilla pitää olla mahdollisuus saada tietoa, sivistää ja kehittää itseään sekä kokea

elämyksiä ja viihtyä Yleisradion äärellä. Lisäksi toiminnan tulee tukea toimivaa kansanvaltaa tarjoamalla yhteiskunnallisista kysymyksistä monipuolista tietoa myös vähemmistöille, tukea ja kehittää kotimaista kulttuuria, edistää ohjelmiston sivistävää luonnetta ja tukea kansalaisten opiskelua sekä tarjota hartausohjelmia ja lisäksi ottaa huomioon eri kieliryhmät. Lain mukaan Yleisradion hallintoneuvoston valitsee eduskunta aina eduskuntavaalien jälkeen ja neuvoston on tunnettava tasapuolisesti tiedettä, taidetta, sivistystyötä sekä elinkeino- ja talouselämää sekä edustettava eri yhteiskunta- ja kieliryhmiä. Lisäksi lain mukaan yhtiön osakekannasta vähintään 70 prosenttia on oltava valtion omistuksessa ja hallinnassa (Nukari & Ruohomaa 1997, 242-243).

Vuosi 1985 toi radioalalle siis kaupalliset paikallisradiot ja 90-luvun jälkipuoliskolla oli valtakunnallisen, kaupallisen radiokanavan luomisen vuoro. Keväällä 1997 toimintansa aloittaneen Radio Novan ja muiden kaupallisten kanavien ja kanavaketjujen myötä Yleisradion radiotoiminta on jälleen uudessa kilpailutilanteessa. Se on ajanut Yleisradion entistä voimakkaamman profiloitumisen tielle. (Wiio 1999, 106-116.) Lisäksi yleisradiotoiminta siirtyy myös Suomessa kovaa vauhtia digitaalimuotoisuuteen. Radioalalla se mm. mahdollistaa taajuuksien entistä tehokkaamman käytön, palvelujen määrän merkittävän lisäämisen ja jopa kokonaan uudenlaisten palvelujen luomisen. Digitalisointi siis tuo sähköiseen joukkoviestintään runsaasti uusia ulottuvuuksia ja on todennäköistä, että radio-ohjelmia ryhdytään tekemään yhä pienemmille ja tarkemmin rajatuille yleisöille. (Blomberg 1998, 10-11.) Varmaa on, ettei kaikkia digitalisoinnin mukanaan tuomia vaikutuksia ja muutoksia vielä edes tiedetä. Radioala kehittyy jatkuvasti.

2.3 Uutiset Yleisradiossa

Suomen Yleisradion keskeisiin velvoitteisiin kuului ensimmäisistä kaavailuista alkaen uutisten välittäminen. Yleisradio jatkoi edeltäjänsä Suomen Radioyhdistyksen käytäntöä, jonka mukaan Suomen Tietotoimisto kokoaa ulkomailta ja Suomesta uutisaineiston Yleisradion kuuluttajan luettavaksi iltalähetyksen päätteeksi. Näin tapahtui heti vuodesta 1926 alkaen. (Lyytinen 1996, 91-92.)

Omaa uutisvälitystä ei Yleisradiolla ollut heti lähetystoiminnan alettua. STT:n uutisiin oltiin kuitenkin usein tyytymättömiä ja Yleisradion johtokunta arvosteli moneen otteeseen uutisaineistoa puutteelliseksi ja huonosti radioon sopivaksi. Uutisissa saattoi esimerkiksi olla paljon suuria lukuja tai niiden varsinainen asia hukkaa alun fraasien alle. Lisäksi Yleisradio sai moitteita siitä, että STT:n radiouutisista puuttui usein uutisia, joista päivälehdet kertoivat. Lukuisat valitukset johtivat siihen, että Yleisradio esitti STT:lle kirjallisen valituksen uutishankinnan laiminlyönneistä. Kiistaa aiheuttivat myös maksut, joita Yleisradion täytyi maksaa STT:lle uutisten toimittamisesta. (Lyytinen 1996, 92-94.)

1930-luvun alussa radiouutisten toimittamistapaa haluttiin muuttaa. Keväällä 1931 Yleisradio palkkasikin uutiskatsaukselle oman toimittajan. Toimittajan tehtävänä oli hoitaa radiouutisten hankinta ja toimittaa ne samalla valvoen, ettei aamupäivälähetyksessä enää lueta edellisen illan uutisia. Lisäksi toimittajan tehtäviin kuului uutisen muokkaaminen kuunneltavaan muotoon STT:n sanomalehtitekstin sijaan. Tämän arveltiin miellyttävän myös sanomalehtiä, sillä radiouutisten uskottiin muutoksen jälkeen lisäävän kiinnostusta myös lehtiutisiin, jotka taustoittaisivat radion vain lyhyesti kertomia uutisia. (Lyytinen 1996, 95-96.)

Vuonna 1934 Yleisradio tutki STT:n uutiset, sen jälkeen kun STT oli jälleen korottanut uutispalvelunsa hintaa. Tutkimuksessa havaittiin STT:n uutisten sisältävän useita puutteita ja olevan monesti kaikkea muuta kuin radioon kirjoitettuja. STT vastasi kritiikkiin ja keskustelun lopputuloksena uutisten laatu ja määrä parani jonkin verran. STT kuitenkin korotti jatkuvasti Yleisradiolta perimäänsä maksua uutisten välittämisestä ja vuonna 1939 Yleisradion osuus STT:n toiminnan rahoituksesta oli jo 23 prosenttia. Yleisradio halusi STT:n osakkaaksi, mutta pääsi osakkaaksi vasta maailmansodan jälkeen. (Lyytinen 1996, 96-98.)

Vuonna 1943 Yleisradiossa tutkittiin oman uutistoiminnan mahdollisuuksia ja jälleen STT:n uutisia moitittiin niiden vähyyden, valinnan ja muodon takia. Samalla uutiset todettiin radion tärkeimmäksi ohjelmaksi. Asia ei kuitenkaan edennyt ja aiheeseen palattiin jälleen vuonna 1956. Yleisradio halusi pysytellä tuolloin politiikan ja yhteiskunnallisten muutosten ulkopuolella ja tähän kuvioon puolestaan sopi se, että uutistoiminnan hoitaa puolivirallinen, puolueeton ja tasapuolinen STT. Näin Yleisradio välttyi

myös määrittelemästä uutiskriteereitä, joka tuona aikana nähtiin poliittisena kannanotona. STT lisäsi uutislähetystensä määrää ja Yleisradio pyrki ohjeillaan parantamaan niiden laatua. Lisäksi vuonna 1961 Yleisradio sai kaukokirjoittimella koko STT:n aineiston sitä mukaa kun se STT:lle saapui ja oikeuden käyttää tätä aineistoa. STT:n uutistoiminta ei kuitenkaan pystynyt vastaamaan radion tarpeisiin, jonka valtiksi nousi yhä voimakkaammin nimenomaan uutisvälityksen nopeus. (Salokangas 1996, 69-73.)

2.3.1 Yleisradion omat uutiset aloitetaan

Vuonna 1963 toimintansa aloitti Yleisradion Sävelradio, joka ohjelmistossaan panosti iskelmään ja muuhun keveähköön musiikkiin. Lisäksi se pyrki tarttumaan uutisaiheisiin heti, ohjelman juontajan avulla. STT kuitenkin kielsi käyttämästä materiaaliaan tämän kaltaiseen uutisluontoiseen toimintaan. Yleisradiolle Sävelradio kuitenkin tarkoitti merkittävää liikettä kohti omaa uutistoimintaa. (Salokangas 1996, 106-107.)

Vuonna 1964 uutistoimintaan haettiin oppia ulkomailta ja Yleisradion johtajavaihdoksen ja pitkällisen valmistelun jälkeen Yleisradio aloitti omat uutislähetyksensä syyskuussa 1965. Myös STT:n neljä uutislähetystä säilytettiin ohjelmistossa. Yleisradion toimittamien uutisten pelättiin olevan poliittisia, koska Yleisradion ylin päättävä elin oli poliittisesti valittu. Ratkaisu rauhoitti ainakin hetkeksi keskustelua uutisvälityksen objektiivisuudesta. (Salokangas 1996, 178-180.)

Heti uutistoiminnan aloittamisen jälkeen Yleisradiossa luotiin ohjeita uutistoimittamista varten. Ohjeissa korostettiin uutistapahtuman jatkuvan seurannan tärkeyttä sekä kehoitettiin huolehtimaan tiedon kulusta myös toimituksen sisällä. Lisäksi uutistoimittajilta vaadittiin huolellisuutta etenkin poliittisissa uutisissa. Ulkomaan uutisille täytyi olla ainakin kahden uutistoimiston varmennus ja niissä oli mainittava lähteet. Uutistoiminnan hieman vakiinnuttua vuonna 1966 haluttiin Yleisradion radiouutisissa pyrkiä STT:n tyylistä aiempaa hanakammin eroon. Tämä tarkoitti, että Yleisradiossa korostettiin radiouutisen puhekielisyden merkitystä, tärkeimmän asian kirjoittamista kärkeen, jutun selkeää rakennetta ja sitä, että radiouutisen pitää tulla ymmärretyksi heti ensimmäisellä kuuntelukerralla. Lisäksi uutisen piti tulla ymmärretyksi ilman laajoja pohjatietoja ai-

heesta. (Salokangas 1996, 181-186.) Itse asiassa samat ohjeet radiouutisen luonteesta pätevät vieläkin.

2.3.2 Ohjelmatoiminnan säännöstö luodaan

Yleisradion linjaa ja periaatteita määrittelevä ohjelmatoiminnan säännöstö julkaistiin vuonna 1967. Utisten osalta siinä todettiin, että Yleisradion uutisissa on noudatettava puolueettomuutta, asiallisuutta ja sopivaa muotoa. Lisäksi uutinen tuli säännöstön mukaan julkistaa mahdollisimman nopeasti, kuitenkin niin ettei asiallisuus kärsi nopeudesta. Yleisön piti voida luottaa Yleisradion uutisiin ja luotettavuuden nähtiin riippuvan pääasiassa lähteistä ja niiden käytöstä. Mielipiteiden piti mennä lähteiden, ei Yleisradion piikkiin. Lisäksi ristiriitoja koskevassa uutisoinnissa piti ajatella kokonaisuutta ja muistaa kohdella eri osapuolia samojen periaatteiden mukaisesti. (Salokangas 1996, 185.)

Uudistettu painos ohjelmatoiminnan säännöstöstä ilmestyi vuonna 1972 ja se perustui edelleen pitkälti Yrjö Ahmavaaran Informaatio-kirjassa esitettyihin oppeihin, vaikkakin vähemmän kuin ensimmäinen painos (Salokangas 1996, 309). Säännöstössä todettiin, että asiallinen, tasapuolinen, riippumaton ja nopea uutistoiminta on koko yhteiskunnan etu ja Yleisradion tehtävänä on toteuttaa tällaista uutistoimintaa (Salokangas 1996, 185). Utiseksi säännöstössä määritellään

”...uutta tietoa sisältävä tiedonanto äskettäin tapahtuneesta tai esille otetusta asiasta. Äskettäisyydellä tarkoitetaan tässä päiväkohtaisuutta. Uutisen arvo määräytyy uutiskriteereiden mukaan.” (OTS 1972, 3-4.)

Päiväkohtaisen uuden tiedon liittäminen yhteyteensä puolestaan vaati OTS:n ohjeiden mukaan taustaselvitystä. Uutiskriteerit ohjelmatoiminnan säännöstö (1972, 4) määrittelee seuraavasti:

”Uutiskriteerit ovat apuvälineitä, joita soveltaen valitaan uutislähetysten aineisto ajankohtaisten tietojen paljoudesta. Tapahtuman arvo määräytyy pääasiassa seuraavien yhdessä tai erikseen vaikuttavien kolmen kriteerin mukaan:

- *Tapahtuman vaikutusten tosiasiallinen voimakkuus eli intensiteetti*
- *Tapahtuman vaikutusten laajuus, ts. sen ihmisjoukon suuruus, jota vaikutukset koskettavat*
- *Missä määrin tapahtuman vaikutukset koskettavat uutisen kuulijoita ja katsojia itseään tai niitä ryhmiä, joihin he kuuluvat.”*

Lisäksi säännöstössä määriteltiin uutistoiminnan velvollisuudeksi uuden tiedon nopea välittäminen katsojille ja kuulijoille. Uusi tieto piti välittää sellaisessa muodossa ja sel- laisten lisätietojen kanssa, että sen voi ymmärtää ja hyödyntää helposti ja tarkasti. (OTS 1972, 4.)

Ohjelmatoiminnan säännöstö uudistettiin vuonna 1992. Toimiluvan mukaisesti siinä Yleisradion tehtäviksi ilmoitettiin tiedonvälitys, sivistys ja viihde ja Yleisradion toi- minta täyden palvelun yleisradioyhtiönä. Tiedonvälityksen päätehtäväksi määriteltiin oikeisiin tietoihin ja tosiasioihin perustuvan maailmankuvan rakennusainesten tarjoami- nen. Lisäksi ohjelmien tulee antaa monipuolinen kuva suomalaisesta yhteiskunnasta ja maailmasta sekä edistää yhteiskunnallista keskustelua. Yleisradion tulee toiminnallaan edistää myös mm. demokratiaa, sananvapautta, ihmisoikeuksia, rauhaa, kansainvälistä yhteisymmärrystä, tasa-arvoa, vastuuta luonnosta sekä ymmärrystä myös vähemmistöjä kohtaan. Ohjelmatoiminnan perusosiksi määriteltiin tasapuolisuus ja oikeat tiedot. Uu- tistoiminnan kohdalla puolestaan luotiin merkittäviä journalistisia korostuksia; kiinnos- tavuuden merkitystä uutiskriteerinä korostettiin. Lisäksi uutisten tulee seurata yleisön kannalta tärkeitä asioita, pyrkiä nopeaan tiedonvälitykseen ja siihen että tieto välitetään helposti ja tarkasti ymmärrettävässä muodossa. (Salokangas 1996, 348-349.)

2.3.3 Uutisia lisätään – uutistoiminta nyt

Radion uutislähetysten määrää lisättiin tasaisesti Yleisradiossa, sillä uutiset koettiin tär- keäksi osaksi Yleisradion radiotoimintaa (Salokangas 1996). Tällä hetkellä (kevät 2000) Yleisradion oma uutistoimitus, radion uutistoimitus (RUT) ja STT tarjoavat uutisia Ra- dio Suomen kanavalla kellon ympäri. RUT ja STT kertovat uutisensa tasatunnein. Maa- kuntaradioiden maakuntauutiset puolestaan lähetetään maakuntaradioiden lähetyssaikoi- na aina puolelta.

2.4 Maakunnallinen radiotoiminta Yleisradiossa

Yleisradiotoiminta Suomessa alkoi paikallisena. Yleisradion perustamisen jälkeen ohjelmatoimintaa kehitettiin kuitenkin valtakunnalliseen suuntaan ja paikallisuus jäi muutamaksi vuodeksi. 1930-luvun alussa Yleisradio alkoi kuitenkin jälleen lähettää myös paikallista ohjelmaa ja pian paikallisohjelmaa lähetettiin kaikilta asemilta Lahtea ja Helsinkiä lukuun ottamatta. Yleensä paikallista ohjelmaa lähetettiin kerran viikossa. Ohjelmatoimintaa järjestivät sivutoimiset paikalliset ohjelmapäälliköt ohjelmalautakuntien kanssa. (Salokangas 1996, 195.)

2.4.1 Maakunnallisen toiminnan alku

Varsinaisesti maakunnallista radiotoimintaa ryhdyttiin Yleisradiossa kehittämään 1950-luvulla. Paikallislähetykset nähtiin tuolloin liian pirstaleisina, eikä niihin käytetty raha antanut parasta mahdollista tulosta. Siksi ohjelmajohto halusikin, että paikalliset voimat yhdistettäisiin maakunnallisiksi niin, että tietyn alueellisen kokonaisuuden asemat alkaisivat lähettää yhteistä maakuntaohjelmaa. Ohjelmajohdon mielestä tämä parantaisi ohjelmien tasoa ja siten myös niiden kilpailukykyä yleisohjelman kanssa. Lisäksi pelkona oli, että paikallisohjelmasta muodostuisi pelkästään studiokaupungin ohjelma, vaikka sen pitäisi olla koko kuuntelualueen väelle suunnattua. Vuonna 1955 paikallisohjelmat keskitettiin sunnuntaille ja Pohjanmaalla kokeiltiin ruotsinkielistä yhteistä maakuntaohjelmaa. Pohjanmaalla maakuntaohjelma-kokeilu onnistui ja esimerkki rohkaisi myös suomenkielistä lähetyspuolta maakuntaohjelman kehittelyyn. Myös paikalliset ohjelmapäälliköt kääntyivät aikaisempaa myönteisemmiksi maakuntaohjelmille. (Salokangas 1996, 195.)

Vuonna 1960 ehdotus maakuntaohjelmaan siirtymisestä hyväksyttiin. Keskeisenä tavoitteena uudistuksessa oli maakunta-ajatuksen vahvistaminen ja maalla asuvan kuuntelijaryhmän huomioiminen entistä paremmin. Lisäksi toimitusten haluttiin ryhtyvän tiiviiseen yhteistyöhön maakuntaliittojen kanssa, sillä sen arveltiin parantavan ja monipuolistavan maakuntaohjelmien sisältöä. Lisäksi ratkaisulla vältettiin puoluepoliittiset kiistat, sillä kaikkien puolueiden katsottiin osallistuvan maakuntaliittojen toimintaan

tasapuolisesti ja huolehtivan hyvin maakunnallisista eduista. (Salokangas 1996, 195-196.)

Maakuntaohjelmille laadittiin oma säännöstönsä, jonka mukaan maakunnan erilaisten kysymysten ja harrastusten pitää tulla ohjelmissa monipuolisesti ja tasavertaisesti esille. Puoluepolitiikka puolestaan piti jättää maakuntaohjelmien ulkopuolelle. Uudistuksessa maa jaettiin kymmeneen suomenkieliseen ja kolmeen ruotsinkieliseen maakuntaohjelmaryhmään. (Salokangas 1996, 196.)

Radion maakuntaohjelma oli 1960-luvun lopulle saakka paikallisin voimin paikallisille kuulijoille tehtyä ohjelmaa, jolla oli Yleisradion ohjelmassa pieni paikka. Monien mielestä maakuntaohjelmat olivat tasoltaan heikkoja ja turhan sisäänpäin käpertyneitä. Lisäksi eri maakuntien välillä oli suuria eroja. Siksi maakuntaohjelmien kehittäminen nähtiinkin hyvin tärkeänä. (Salokangas 1996, 197.)

Maakuntaohjelmien kehittämiseen ryhdyttiin toden teolla 60-luvun puolivälissä. Yleiseksi tavoitteeksi asetettiin uutis- ja ajankohtaistoiminnan lisääminen, maakuntaradion tehtävien tarkempi määrittely, ohjelman laadun kohottaminen sekä yleisohjelmaan tulevan ohjelman määrän lisääminen. Erityisesti ohjelmien tuottaminen maaseudulta käsin nähtiin tärkeäksi, koska sen ajateltiin laajentavan aihevalikoimaa, tuovan esille uusia näkökulmia maaseudun elämästä sekä myöskin luovan vastapainoa paikoitellen hyvin pääkaupunkiseutu-henkiseen ohjelmaan. Vuonna 1967 Yleisradion hallintoneuvosto hyväksyi suunnitelman maakuntaohjelman kehittämiseksi. (Salokangas 1996, 197-198.)

Vuonna 1968 aluetoiminta organisoitiin uudelleen ja alueradioiden johtoon valittiin aluepäälliköt (Kokkonen 1996, 176). Vanhan maakuntaradiojaon pohjalta maa jaettiin yhteentoista alueeseen. Syyskuussa 1968 koko maassa aloitettiin maakunnalliset uutis- ja ajankohtaislähettykset, aluksi kolmena päivänä viikossa. Jo seuraavana kesänä (1969) aloitettiin viiden minuutin mittaisten alueuutisten lähettäminen joka arkipäivä. (Salokangas 1996, 199.) Salokankaan (1996, 200) mukaan Yleisradion 60-luvun lopun päätökset toiminnan kehittämisestä myös Helsingin ja Tampereen ulkopuolella olivat varsin tietoisia ja koko Yleisradion myöhemmin toteutettu hajauttaminen nojaa juuri näihin päätöksiin.

Vuonna 1970 alueuutisten asema vahvistui, kun niitä ryhdyttiin lähettämään entisellä ohjelmapaikallaan, mutta sekä yleis- että rinnakkaisohjelmassa (Kokkonen 1996, 181). Vuonna 1971 ohjelma-aikaa lisättiin keskipäivän aluekatsausten muodossa ja lisäksi alueille myönnettiin oikeus alueellisiin ylimääriin, ts. lupa kertoa alueellisesti merkittävistä ajankohtaistapahtumista lyhyelläkin varoitusajalla. 70-luvun puolivälissä muuttamat alueradiot aloittivat myös tunnin mittaiset lauantai-lähetykset. Alueellisessa toiminnassa korostettiin etenkin uutisten ja ajankohtaisohjelmien merkitystä. (Salokangas 1996, 299-300.)

2.4.2 Yleisradion paikallisradiotoiminta

Yleisradio kääntyi aluetoiminnassaan jälleen paikallisuuden puoleen vuonna 1975, kun Yleisradion ensimmäinen oma paikallisradio, Helsinkiin perustettu Ylen aikainen aloitti toimintansa. Ylen aikaisen tarkoituksena oli palvella pääkaupunkiseudun asukkaita, aktivoida ihmisiä ja antaa keskustelun aiheita sekä mm. kertoa päivän tapahtumista sekä liikenteestä seudulla. Erityiseksi tehtäväksi kirjattiin muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle muuttaneiden sopeuttaminen uudelle kotiseudulle. Mallia paikallisradion palvelevalle luonteelle oli haettu ulkomaisista alue- ja paikallisradioista. (Salokangas 1996, 301- 302.)

Seuraavat suomenkieliset paikallisradiot perustettiin vuonna 1982 Turkuun ja Tampereelle. Paikallistoiminta nähtiin jälleen hyvin tärkeänä ja paikallistoimintaa haluttiin kehittää. Paikallisradiota suunniteltiin 10-12 suurimmalle paikkakunnalle, mikäli Yleisradion budjetti vain antaisi myöten. Vuonna 1985 Yleisradiolla oli viisi suomenkielistä paikallisradiota. Samana vuonna valtioneuvosto myönsi kokeiluluvat kaupallisille paikallisradioille, mikä muutti Yleisradion kilpailuasetelmia ja -keinoja suuresti. (Salokangas 1996, 302-303; Hujanen & Moring 1994, 110.)

Paikallisradioiden tulon myötä Ylessä ryhdyttiin panostamaan paikallisuuden sijasta alueellisuuteen, koska se koettiin pitkälti ainoaksi kilpailumahdollisuudeksi kaupallisten kanavien kanssa. Suomeen oli myös myönnetty kansainvälisessä radiotaajuuksien jaossa riittävästi taajuuksia kahteen uuteen radion lähetysverkkoon vuonna 1984. Yleisradion suunnitelmissa olikin luoda alue- ja paikallistoiminnasta koko maan ja kuulijakunnan

kattava uusi verkko. Alue- ja paikallistoiminnasta tuli pian koko radiotoimialan tärkein kehityksen kohde ja alueohjelmalle annettiin lisää lähetysaikaa. (Salokangas 1996, 367-368.)

Vuonna 1986 aloitti Jyväskylässä toimintansa radio Ylen Ysiysi (kesästä 1988 Radio Keski-Suomi), josta tehtiin Yleisradion ns. kokeiluradio. Jyväskylässä murrettiin entistä tiukkaa eri ammattiryhmien (lähinnä tekniikan ja toimittajien) välistä työnjakoa ja siirryttiin näin uudenaiseen tuotantokulttuuriin, jossa esimerkiksi lähetysten juonsi ja lähetti yksi ja sama henkilö. Aikaisemmin moinen ei olisi tullut kuuloonkaan, mutta uusi tekniikka mahdollisti yksinkäytön. Lisäksi oli selvää, että järjestely mahdollisti suuremman ohjelma-ajan täyttämisen entisellä henkilöstömäärällä eli tuotantokustannusten alentamisen – selvää oli myös, että kaupalliset paikallisradiot omaksuisivat uudet tuotantotavat minimoidakseen menonsa, myös Jyväskylässä. Yleisradion puolelta Radio Keski-Suomen kokeilussa haluttiinkin testata, miten täyden palvelun maakuntaradio pystyy selviytymään kilpailussa kaupallisia radioita vastaan ja kuinka pitkälle se voi mennä perinteisten rajojen rikkomisessa. Kokeilupaikkakuntana Radio Keski-Suomi lähtikin kilpailuun rikkomalla paitsi teknisiä, myös sisällöllisiä Yleisradio-perinteitä. Radio Keski-Suomen ohjelma oli hyvin monimuotoista, kilpailuhenkistä ja monien mielestä varsin kaupallisen radion kuuloista. (Salokangas 1996, 369-370.)

Radio Keski-Suomen ohjelma-aikaa lisättiin 80-luvun lopussa ja vuoden 1990-kanavauudistuksessa sille annettiin lupa jatkaa ohjelmansa lähettämistä omalla lähettimellään. Näin se ei ollut riippuvainen maakuntaohjelmille varatuista aukoista ja pystyi luomaan oman ohjelmistokokonaisuutensa, olemaan ns. täyden palvelun alueradio. Pian kokeilu todettiin onnistuneeksi, ts. Radio Keski-Suomi oli pärjännyt kilpailussa kaupallisen paikallisradion kanssa hyvin. Radio Keski-Suomen tuotantokulttuuri havaittiin toimivaksi ja sitä haluttiin levittää koko yhtiöön – uusi kulttuuri tuotiin kaikkiin maakuntaradioihin ja myös muuhun Yleisradion radiotoimintaan. Mallin havaittiin myös vähentävän kustannuksia. Erityisesti Jyväskylän kokeilu kuitenkin toi esille sen, että tärkeintä radiotuotannossa on ohjelmiston kokonaisuus, eivät niinkään yksittäisten ohjelmien piirteet. (Salokangas 1996, 369-371.)

2.4.3 Maakuntaradiot nyt

Vuoden 1990 suuressa kanavauudistuksessa Yleisradion kolmosverkosta, Radio Suomesta tehtiin suuren yleisön uutis- ja ajankohtaiskanava, jonka musiikki koostuu kevyestä iskelmästä ja jossa maakunnallisilla osuuksilla oli omat aukkonsa aamulla, keskipäivällä sekä iltapäivällä/illansuussa. Kanavauudistuksen yhteydessä aloitettiin erittäin aktiivinen maakuntaradiotoiminnan kehittäminen ja tavoitteena oli houkutella Radio Suomen kanavalle yli 25-vuotiasta yleisöä. Kanavauudistusta on yleisesti ottaen pidetty onnistuneena. (Salokangas 1996, 378-383.) Kilpailuasetelmat muuttuivat kuitenkin jälleen keväällä 1997, kun valtakunnallinen mainosradio, Radio Nova aloitti toimintansa. Novan ajateltiin kilpailevan lähinnä Radio Suomen kanssa samoista kuulijoista, mikä ei kuitenkaan täysin pitänyt paikkaansa. Yleisradion kanavista eniten Nova nimittäin vaikutti Radiomafian kuuntelijalukuihin. (Wiio 1999, 111-115.) Kuitenkin esimerkiksi vuoden 1998 Yleisradion yleisötutkimukset (Kytömäki & Ruohomaa 1999, 29-33, 57) osoittavat, että myös osa, joskin kohtuullisen pieni, Radio Suomen kuuntelijoista siirtyi Novan taajuuksille.

Tällä hetkellä (keväällä 2000) Yleisradiolla on 20 suomenkielistä maakuntaradiota, jotka lähettävät ohjelmaa Radio Suomessa arkipäivisin aamulla ja aamupäivällä (kello 6.00-10.00), keskipäivällä (kello 11.30-13.55) sekä iltapäivällä (kello 15.00-17.30). Lisäksi maakunnat lähettävät omaa ohjelmaansa lauantaisin kello 7.00-13.55. Maakuntien lähetysaikaa lisättiin viimeksi tämän vuoden (2000) alussa, jolloin keskipäivän kello 13-14 välinen tunti muutettiin maakunnalliseksi. Maakuntaradioiden lähetysaikaa halutaan yhä edelleen kasvattaa. Ensimmäisen valtakunnallisen mainosradion saapuminen, kaupallisten radioasemien ketjuuntuminen ja sen myötä kiristynyt kilpailu ovat saaneet Radio Suomen pohtimaan yhä enemmän omia vahvuuksiaan ja kilpailuvalttejaan (Wiio 1999, 111-116.)

Yleisradion historiaa tarkastellessa huomaa, että sen suhde alueellisuuteen ja paikallisuuteen on vaihdellut. Koko yleisradiotoiminta lähti liikkeelle paikallistoimintana, josta suunta oli valtakunnallisen lähetyksen korostamiseen. Paikallinen toiminta jäi jopa kokonaan muutamaksi vuodeksi Yleisradion aloitettua lähetystoimintansa, kun valtakunnallista lähetystä kehitettiin. Katse kääntyi paikallisuuteen jälleen vuosien saatossa, mutta varsinaisesti siihen ryhdyttiin kiinnittämään huomiota vasta 60-luvulla reporadion

aikaan. Paikallisuus haluttiin tuolloin kuitenkin laajentaa maakunnallisuudeksi. Maakunnallisten lähetysten ohjelma-aikaa lisättiin vähitellen ja maakunnallisten ohjelmien laatua parannettiin. Vuoden 1990 kanavauudistuksessa maakunnallinen ohjelma sai oman verkkonsa ja Radio Suomi sai kanavalleen suurimman osan Ylen yleisöistä. Maakunnallisuus on havaittu kuuntelijatutkimuksissa valiksi etenkin niillä alueilla, joissa kilpailu radiokanavien välillä on vähäistä. Yleisradiossa ollaan jälleen vaiheessa, jossa valtakunnallisuus jää taka-alalle, kun maakunnallisuutta korostetaan.

Entäpä sitten Yleisradion maakuntaradioiden lähetysten tulevaisuus? Maakunnallisia lehtiä sekä niiden suhdetta maakunta- ja alueidentiteettiin tutkinut Orjala toteaa, että medioilla on vaikutusta alueellisen ja maakunnallisen identiteetin luojana ja että alueelliset uutiset myös koetaan yleisön parissa tarpeellisiksi (Orjala 1995, 209-210). Vuonna 1989 Euroopan mainostoimistojen liiton pääjohtaja puolestaan arvioi Suomen Lehdistölehdessä (Suomen Lehdistö 1989, 6-9), että maakunnallisten medioiden merkitys Euroopassa tulee vain kasvamaan maakuntien taloudellisten ja kulttuuristen voimavarojen vahvistuessa ja kansallisen identiteetin menettäessä merkitystään. Teksteissä puhutaan lähinnä sanomalehdistä, mutta miksei näin voisi olla myös radion kohdalla? Ainakin esimerkiksi tämän vuoden (2000) alussa tehdyt maakuntaradioiden ohjelma-aikojen lisäykset sekä alueellisten TV-uutislähetysten aloittaminen kokeilupaikkakunnilla viittaisivat siihen, että maakunnallisuus nähdään Yleisradion toiminnassa entistä suurempana vahvuutena, jota halutaan kehittää ja korostaa.

Radio Suomen tehtävänä on siis ajankohtais-, uutis- ja maakuntaohjelman lähettäminen. Radio Suomen maakuntaradioiden omien uutislähetysten määrää on lähes kaikkialla lisätty viime vuosien aikana. Onkin siis mielenkiintoista tietää, millaisia nuo maakuntaradioiden uutislähetykset ovat. Millä kriteereillä maakuntaradiot uutislähetyksensä kasaavat, minkälaiset asiat nousevat maakunnallisten uutislähetysten uutisiksi? Tässä tutkimuksessa asiaan perehdytään seuraavaksi pohtimalla uutista, uutisten luonnetta, uutistoimintaa ja uutiskriteereitä.

3 MIKÄ ON UUTINEN?

Mikä on uutinen ja millä tavoin uutisen voi määritellä? Kysymys kuuluu yhteen journalistiikan keskeisimmistä ja vastauksia siihen on pyritty antamaan kautta journalistiikan historian ympäri maailmaa. Uutinen käsitteenä tuntuu pikaisesti ajateltuna täysin selvältä, mutta tarkempi pohdiskelu ja perehtyminen osoittaa, että uutinen on varsin monipuolinen ilmiö. Uutisesta löytyy lukuisia niin sosiaalisia kuin yhteiskunnallisiakin aspekteja.

3.1 Uutisen piirteet

Vuonna 1986 ilmestyneen uutisoppikirjan mukaan uutinen on journalismin vanhin, vakiointunein sekä voimakkaimmin aktuaalisuuteen ja faktuaalisuuteen sitoutunut muoto. Uutinen itsessään määritellään kirjassa puolestaan selonteoksi tai kuvaukseksi äsken sattuneesta tapahtumasta, josta on esitetty tai josta on tulossa uutta informaatiota. (Bruun, Koskimies & Tervonen 1986, 11;52.) Yhtenä uutisen tärkeimmistä ominaisuuksista pidetään juuri ”tuoreutta”, sitä että uutistapahtuman ja sen julkaisun välillä on kulunut mahdollisimman vähän aikaa ja että se ei ole tuttu jo esim. muista tiedotusvälineistä. Kuten sanonta kuuluu: ”vanhat uutiset eivät ole enää uutisia”. (esim. Tuchman 1978, 19-23.) Uutisen luonteeseen kuuluu myös se, että vastaanottajat voivat odottaa, että uutinen on totuudenmukainen ja sen aihe merkittävä (Reunanen 1991, 41).

Uutisia on pidetty myös objektiivisina kuvauksina todellisuudesta. Dan Berkowitzin (1997, xi-xii) mukaan objektiivisuus on kuitenkin harhaa monestakin syystä. Hänen mukaansa kunkin toimittajan oma, henkilökohtainen tausta, opitut asiat ja kokemukset vaikuttavat siihen, kuinka toimittaja uutisaihettaan käsittelee. Toimittajat voivat toki yrittää jättää henkilökohtaiset uskomuksensa taka-alalle uutisia tehdessään, mutta täydellisesti se ei koskaan voi onnistua. Siksi uutiset eivät voi koskaan olla täysin arvovapaita. Berkowitz huomauttaa myös, että uutiset eivät suinkaan ole itsenäisiä asioita josakin ulkopuolisessa maailmassa, josta hyvät toimittajat pystyvät niitä löytämään. Pikkemminkin uutiset syntyvät, kun toimittajat tarkkailevat, tulkitsevat ja esittävät maailman tapahtumia tiettyjen ammattinsa luomien ja siihen kuuluvien konventioiden kautta.

Toimittajat siis itse tekevät ja rakentavat uutiset tiettyjen sääntöjen – joko kirjoitettujen tai kirjoittamattomien - pohjalta. Berkowitzin mukaan on myös selvää, että tapahtumat itsessään eivät sisällä uutisarvoa, joka tekee toisista asioista uutisia ja toisista ei. Hänen mukaansa tapahtumille annettavat uutisarvot ovat ihmisten luomia ja niihin ovat vaikuttaneet vahvasti journalistiset käytännöt. (1997, xi-xii.)

Walter Lippmann oli ensimmäisiä, jotka tämän vuosisadan alkupuolella käsittivät uutiset Berkowitzin kuvaamalla tavalla. Lippmannin (1999 [1922], 5-10) mukaan yksittäinen uutinen on vastaanottajansa tavoittaessaan tulos pitkästä valintaprosessista, jossa on pohdittu mitä asioita rajallisessa uutistilassa käsitellään, missä kohdassa, kuinka suuressa tilassa niitä käsitellään ja lisäksi kuinka paljon painoa kullekin aiheelle annetaan. Mitään objektiivisia standardeja päätöksentekoon ei ole, vaan kysymys on konventionista. Lippmannin mukaan uutiset ovat nimenomaan journalististen rutiinien ja standardoitujen tuotantoketjujen tuloksia – eivät siis objektiivisia heijastuksia todellisuudesta sellaisenaan. (Lippmann 1999 [1922], 5-10.) Sitten Lippmannin ja Berkowitzin käsityksen ovat allekirjoittaneet hyvin monet uutistutkijat. Pietilä (1995, 5-19) kuvailee uutistutkimuksen monipuolistuneen etenkin 70-luvulla ja kääntyneen enemmän lingvistiseen suuntaan. Käänteiden jälkeen uutisia on lähestytty kerrontana, joka merkityksellistää maailmaa omalla tavallaan tai tuottaa siitä omanlaisiaan versioita. Lähinnä Pietilän mukaan kyseessä on ollut kulttuurisen uutistutkimuksen nousu. (Pietilä 1995, 5-19.)

Nykytutkimuksen valossa tuskin kukaan enää pitää uutisia itsessään pelkästään objektiivisina kuvauksina todellisuudesta. Silti uutisista usein puhutaan ikkunana maailmaan. Pietilän (1995, 96) mukaan uutisen edellytetään edelleenkin olevan todellisuudesta juontuvaa ja sitä objektiivisesti heijastelevaa, toisaalta taas uutisen tajutaan olevan tulosta monenlaisista arvosidonnaisista valinta-, muokkaus-, järjestely- ja kerrontaprosesseista. Tästä aiheutuu ristiriita, jota uutistoiminta on yrittänyt ratkaista tiettyjen objektiivisuuskäytäntöjen avulla. Uutiset vaikuttavat objektiivisen näkymän maailmaan avoimilta ikkunoilta, koska ne on tietyin keinoin rakennettu näyttämään siltä. Pietilän mukaan uutinen voidaan ajatella omaksi genrekseen, jonka puitteita muovaavat ne funktiot, joita uutinen yhteiskunnassa toteuttaa – keskeisimpänä edellytys siitä, että uutisen tulee olla puhdasta objektiivista faktaa. Uutisen objektiivisuuden ja ”rakennetun luonteen” välinen ristiriita halutaan peittää sekä vahvistaa tekijöiden ja lukijoiden välistä geneeristä sopimusta siitä, että uutinen on todellisuudesta juontuvaa sekä sitä vääristämättö-

mästi ja objektiivisesti heijastelevaa faktaa. Kysymys ei kuitenkaan ole salailusta tai tosiasioiden peittelystä, vaan toimittajien yleisesti hyväksymistä objektiivisuuskäytännöistä. Rakenteessaan ja sisällössään uutistekstit kantavat niitä genrelleen tyypillisiä ominaisuuksia, joiden avulla vastaanottajat tunnistavat tekstit uutisiksi ja lukevat ne sellaisina. (Pietilä 1995, 96-97.) Reunasen (1991, 41) mukaan tunnistaminen on koko uutisgenren toiminnalle välttämätöntä. Tämä tarkoittaa sitä, että uutisen täytyy olla tietyn näköinen ja kuuloinen sekä täyttää tiettyjä uutisaiheelle asettuja vaatimuksia, jotta se ylipäänsä tunnistetaan ja ymmärretään uutiseksi. Keinoja tämän vaikutelman luomiseksi on useita.

Mm. Tuchman (1978, 82-103) on kuvaillut keinoja, joilla uutinen saadaan uutisen oloiseksi. Koska uutisen odotetaan olevan totta, täytyy sen perustua luotettaviin faktoihin. Faktat puolestaan eivät voi olla mitä tahansa todisteita mistä ja keneltä tahansa, vaan ne täytyy hankkia ”oikeista lähteistä”, joilta kysytään oikeanlaisia kysymyksiä. Oikeiksi lähteiksi valikoituvat journalististen käytäntöjen, perinteiden, rutiinien ja kiireen myötä helposti erilaiset koko maan tai kaupungin virkamiehet, johtajat, poliisi jne. Siis tahot, joilla on puolivirallinen asema ”oikeina lähteinä”. Vaikka lähteet olisivatkin oikeita, täytyy faktat pystyä verifioimaan, mikäli ne tekstissä esitetään faktoina. Kaikkia faktoja ei kuitenkaan aina käytännössä pystytä tarkistamaan – ainakaan uutistyyön edellyttämässä tahdissa. Ongelma voidaan kuitenkin kiertää eli kuten Tuchman sanoo: ”Henkilö X sanoo väittämän A. Toimittaja ei kuitenkaan voi tietää, onko väittäjä A totta vai ei, onko kyseessä siis tosiasia. Faktaa on kuitenkin se, että henkilö X sanoi väitteen A.” Tämän toimittaja voi kertoa puhtaana tosiasiana. Tasapuolisuuden vuoksi juttuun voidaan hakea myös muita mielipiteitä, toisia näkökulmia. Usein nämäkin näkökulmat ovat ”oikeiden lähteiden” antamia. Käyttämällä oikeiden lähteiden lausuntoja ja sitaatteja toimittaja luo uutiseen objektiivisuuden illusion sekä samalla sanoutuu irti toimittamastaan jutusta – hänhän on vain ”heijastanut todellisuutta”, kirjannut ylös ja koonnut muiden sanomia asioita. Tuchmanin mukaan tämä faktuaalisuuteen sitoutuminen vain vahvistaa journalistisia käytäntöjä ja rutiineja, etenkin kun myös uudet alalle tulevat toimittajat sosiaalistuvat niihin tavoilla, joita mm. Breed (1999 [1955], 79-84) on kuvaillut klassikkotutkimuksessaan vuodelta 1955. Breedin mukaan toimitusten toimituspolitiikkaa harvoin julistetaan ääneen, mutta uudetkin toimittajat sosiaalistuvat vallitseviin käytäntöihin, koska työnantajalla on auktoriteetti ja toimittajat haluavat välttää moitteita sekä mahdollisia sanktioita (esim. jutun hyllyttäminen). Lisäksi toimittajat

saattavat miellyttää työnantajaansa esim. velvollisuuden tai kiitollisuudentunnossa ja tehdä siksi juttuja, jotka eivät poikkea linjasta. Toimittajat eivät myöskään halua vaarantaa mahdollista urakehitystään ja heillä on harvoin ryhmän tukea takanaan. Lisäksi toimittajat yksinkertaisesti nauttivat työstään, kokevat kuuluvansa työpaikallaan ”tiimiin” ja pitävät siitä, että heillä on pääsy valtaa pitävän eliitin lähelle. Lisäksi uutistyössä uutisesta tulee arvo sinänsä, jolloin uutisen löytäminen nousee kaikkein tärkeimmäksi tavoitteeksi, ohitse kaiken muun. (Breed 1999 [1955], 79-84.) Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että uudet ideat usein hukkuvat vallitsevien käytäntöjen alle, koska myös uudet tulokkaat haluavat nuo käytännöt oppia, tuntea olevansa toimittajia ja osa toimitusta. Journalismi siis myös uusintaa vallitsevia käytäntöjä ja yhteiskuntarakenteita menemällä aina samojen lähteiden luokse, kysymällä samoja kysymyksiä ja pukemalla ne samaan uutisasuun. (Tuchman 1978, 82-103.)

Edellisen perusteella voitaneen lyhyesti tiivistäen todeta, että uutisen odotetaan olevan ajankohtainen, totuudenmukainen ja objektiivinen (tai ainakin objektiivisen näköinen) kuvaus jostakin tärkeästä asiasta tai tapahtumasta. Uutinen on kuitenkin myös inhimillisten valintojen ja lukuisten toimituksellisten ja yhteiskunnallisten käytäntöjen yhteisvaikutuksen tulos, joka on rakennettu tiettyjä sääntöjä noudattaen. Lisäksi voidaan sanoa, että uutiset pyrkivät kertomaan sen, mitä haluamme tietää, mitä meidän tarvitsee tietää ja mitä meidän pitäisi tietää ympäröivästä maailmasta (esim. Tuchman 1978, 1). Mitä ovat sitten nämä säännöt, joiden mukaan uutisia rakennetaan ja uutisaiheita valitaan? Koska tämän tutkimuksen tavoitteena on hahmottaa nimenomaan Yleisradion maakuntaradioiden uutislähetyskysymyksiin valittuja aiheita ja aihepiirejä sekä niiden painotuksia, tarkastelen tuohon valintaprosessiin oleellisesti liittyviä uutiskriteereitä sekä uutiskynnystä seuraavaksi tarkemmin.

3.2 Uutisen valinta

Uutisoppikirjan (Bruun, Koskimies & Tervonen 1986, 61) mukaan uutissisältöjä muo-
vaa ainakin kaksi tekijää, joita ovat:

1. Tietoiset *uutiskriteerit*, joiden avulla asioille ja tapahtumille uutisina annetaan mer-
kittävyysarvoja
2. Uutistoiminnan rakenteeseen liittyvä *uutiskynnys*, joka ratkaisee, mitkä asiat käy-
tännössä nousevat julkisuuteen ja uutisiksi.

Uutiskriteereillä ja uutiskynnyksellä on suuri vaikutus siihen, mikä määrittyy uutiseksi
ja minkälaiseksi yksittäinen uutiskokonaisuus muodostuu.

3.2.1 Uutiskriteerit

Uutiskriteereillä tarkoitetaan yleisesti sääntöjä, oppeja ja käytäntöjä, joiden avulla eri
asioille ja tapahtumille annetaan arvoja ja merkityksiä nimenomaan uutisina (esim.
Bruun, Koskimies & Tervonen 1986.) Uutiskriteereiden avulla valitaan julkaistavat uu-
tiset joskus hyvinkin suuresta tarjonnasta sekä ratkaistaan julkaistavien uutisten keski-
näinen arvo (Hemánus 1990, 95.) Uutiskriteerit voivat olla hyvinkin erilaisia tiedotus-
välineestä ja sen tehtävästä riippuen. Uutiskriteereitä on määritelty myös hyvin monessa
uutisia koskevassa tutkimuksessa.

Yksi klassinen uutiskriteereitä hahmottava tutkimus on Whiten (1999 [1950], 66-72)
”gatekeeper”-tutkimus vuodelta 1950. Tutkimuksessa White selvitti erään keskisuuren
lehden uutispäällikön perusteita ja syitä sille, mitkä uutistoimistojen välittämät jutut hän
otti lehteensä ja mitkä jutut hän hylkäsi. Uutispäällikkö hyväksyi kaikesta lehteen tul-
leesta uutistoimistojen tarjoamasta uutismateriaalista noin 10 prosenttia – eli hylkäsi
lähes 90 prosenttia. Aihekatgorioista esille nousivat human interest-tyyppiset jutut sekä
poliittiset aiheet. Whiten tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita lähinnä jutun hylkäämisen
perusteista. Uutispäällikkö mainitsi hylkäämisen perusteeksi mm. tilanpuutteen, tylsän
kirjoitustavan, aiheen liiallisen käsittelyn jo aiemmin, liian yksityiskohtaisuuden tai

yksinkertaisesti vain henkilökohtaisen mielipiteen ”en koskaan käyttäisi tätä juttua”. Whiten havaintojen mukaan kriteerit olivat hyvin subjektiivisia ja lopputulos, eli seuraavan päivän lehti siis vain kyseisen portinvartijan omien arvostusten summa. (White 1999 [1950], 66-72.)

Gatekeeper – näkemystä ja Whiten tutkimusta on myöhemmin kritisoitu runsaasti, eikä gatekeeper – teoriaa ole enää nähty yhtä yksiselitteisesti kuin White aikoinaan teki (Tumber 1999, 63). Mm. Shoemaker (1999 [1991], 73-78) on vuonna 1991 ilmestyneessä tutkimuksessaan esittänyt, kuinka monimutkainen prosessi gatekeeperin, portinvartijan työ on ja kuinka monet asiat siihen vaikuttavat. Shoemakerin mukaan yksittäisen gatekeeperin valintoihin vaikuttavat hänen omien näkemystensä ja arvostustensa lisäksi uutisorganisaation käytännöt ja rutiinit, jotka puolestaan ovat sidoksissa ympäröivään yhteiskuntaan. Koska gatekeeper siis toimii yhteisön sisällä, ei hän pysty tekemään valintojaan yksin subjektiivisin perustein. (Shoemaker 1999 [1991], 73-78.) Myös Rentola (1983, 7-8) on todennut, että uutisvalintaa muokkaavat säännöt eivät voi olla täysin subjektiivis-mielivaltaisia, koska toimittajat valitsevat usein toisistaan tietämättä esim. saman jutun tärkeimmäksi uutisaiheeksi, ns. ykkösuutiseksi. Rentolan mukaan on olemassa joitakin koko yhteisön hyväksymiä merkityksiä, joiden perusteella uutisaiheille annetaan erilaisia arvoja. (Rentola 1983, 7-8.)

Galtung & Ruge puolestaan hahmottivat uutisvalintaan liittyviä asioita kansainväliseen uutisvirtaan keskittyvässä tutkimuksessaan vuonna 1965 (Galtung & Ruge 1999 [1965], 21-31). Vaikka Galtungin & Rugen tutkimus kohdistuu juuri ulkomaan uutisiin, on siinä esitettyjen uutisvalintaan liittyvien periaatteiden havaittu pitävän paikkansa myös muiden uutistyyppien kohdalla (Tumber 1999, 3-4).

Galtungin & Rugen mukaan se, mitä pidämme tapahtumana ja mikä herättää huomiomme, on kulttuurisidonnaista. Galtungin & Rugen esittävät tutkimuksessaan tiettyjä seikkoja, jotka vaikuttavat tapahtuman käsittämiseen uutisena. Ensimmäisen kriteerin mukaan tiedotusvälineillä on rajoituksensa, jonka takia voidaan sanoa, että mitä yhdenmukaisempi tapahtuman ”rytmi” on uutisorganisaation rytmin kanssa, sitä varmemmin se tulee tuossa uutisorganisaatiossa huomatuksi uutisena. Ts. esim. päivittäin ilmestyvät lehdet huomioivat erilaisia asioita kuin viikottain tai kuukausittain ilmestyvät lehdet. Tästä syystä päivittäiseen uutisvälitykseen keskittynyt media ei tartukaan pitkiin tapah-

tumaketjuihin – ainakaan ennen kuin niissä saavutetaan jonkinlainen kliimaksi. Toisen kriteerin mukaan jokaisen tapahtuman on ylitettävä tietty kynnyks, ennen kuin se noteerataan uutiseksi. Mitä näyttävämmästä tapahtumasta on kysymys, sitä helpommin se ylittää tuon kynnyksen. Kolmannen kriteerin mukaan selkeät ja yksiselitteiset asiat nähdään uutisina helpommin kuin asiat, jotka ovat hyvin moniselitteisiä. Yksinkertaisuutta siis tietyllä tavalla arvostetaan. Neljäs kriteeri puolestaan toteaa, että tapahtuman pitää olla merkittävä. Merkittävyyttä voidaan tulkita ainakin kahdella tasolla; tapahtuman pitää olla kulttuurisesti läheinen sekä relevantti. Viidennen kriteerin mukaan tapahtuman pitää sopia tiettyyn tuttuun muottiin, jotta se ylipäänsä huomataan ja jotta se katsotaan uutiseksi. Kuudennen kriteerin mukaan neljäs ja viides kriteeri eivät kuitenkaan yksin riitä, vaan tapahtuman täytyy olla myös odottamaton tai harvinainen, jotta se kohoaa uutiseksi. Seitsemäs kriteeri toteaa, että kun tapahtuma on kerran noussut uutiseksi, se todennäköisesti pysyy uutisena jatkossakin, ainakin hetken aikaa. Kahdeksannen kriteerin mukaan uutislähetystä halutaan aina luoda kokonaisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että mitä enemmän tietystä aihepiiristä on tarjolla juttuja, sitä vaikeampaa on tuon aihepiiriin juttujen enää mahtua lähetykseen. Sen sijaan jostakin uudesta aihepiiristä olevan jutun on helpompi nousta uutiseksi. Edellä esitelty kahdeksan kriteeriä ovat Galtungin & Rugen mukaan hyvin yleismaailmallisia eli niiden pitäisi ainakin jossakin määrin päteä uutistoiminnassa kaikkialla. (Galtung & Ruge 1999 [1965], 21-25.)

Galtungin & Rugen tutkimuksessa on esitetty lisäksi neljä kriteeriä, jotka ovat kulttuuriin sidoksissa ja joilla on merkitystä uutisen muotoutumisessa ainakin länsimaissa. Kriteerit ovat seuraavat:

- Mitä enemmän tapahtuma liittyy eliittikansaan, sitä todennäköisemmin siitä tulee uutinen
- Mitä enemmän tapahtuma liittyy eliitin ihmisiin, sitä todennäköisemmin siitä tulee uutinen
- Mitä enemmän tapahtumaa pystytään käsittelemään yksilöidyllä tasolla, sitä todennäköisemmin siitä tulee uutinen (koska länsimaaisessa kulttuurissa yksilöä arvostetaan, yksilöön voidaan samaistua, yksilöt toimivat enemmän uutisvälityksen rytmisessä kuin rakenteet ja koska yksilöön keskittyminen koetaan uutistyössä helpommaksi kuin rakenteisiin keskittyminen)

- Mitä negatiivisempi tapahtuma tai sen seuraukset ovat, sitä todennäköisemmin siitä tulee uutinen (mm. koska negatiivinen uutinen on usein yllättävämpi kuin positiivinen)

Galtungin & Rugen mukaan nämä 12 kriteeriä eivät ole toisistaan riippumattomia. Pikkemminkin ne toimivat yleensä yhteisvaikutuksella. Tästä seuraa, että mitä useamman kriteerin tapahtuma täyttää, sitä todennäköisemmin se valitaan uutiseksi (Galtung & Ruge kutsuvat tätä valinnaksi). Kun uutisaihe on valittu, niitä tekijöitä jotka tekevät siitä uutisarvoisen, painotetaan (joka aiheuttaa vääristymää). Sekä valinta että vääristyminen puolestaan toistuvat jokaisessa uutistuotannon yksittäisessä vaiheessa itse tapahtumasta siihen, kun uutinen päätyy vastaanottajalle. Galtungin & Rugen mukaan tästä syystä kriteerien vaikutukset ovat kumulatiivisia ja tämä pitäisi ottaa huomioon uutisia tarkailtaessa. (Galtung & Ruge 1999 [1965], 25-31.)

Edellä on puhuttu pitkälti uutiskriteereistä uutisten tekijöiden näkökulmasta, tekijöiden objektiivisuudesta ja siitä, mitkä asiat vaikuttavat uutisten tekijöiden valintoihin. Uutiskriteereitä voidaan tarkastella kuitenkin myös muiden kuin tekijöiden kannalta. Uutisoppikirjassa uutiskriteerit jaotellaan subjektiivisiin ja objektiivisiin, kun niitä lähestytään muusta kuin uutisen tekijän näkökulmasta (Bruun, Koskimies, Tervonen 1986, 59-60).

Näkemyksistä subjektiivisista uutiskriteereistä on peräisin lähinnä Yhdysvalloista. Subjektiivinen näkemys korostaa vastaanottajan merkitystä – sitä, kuinka vastaanottajat uutiset kokevat. Keskeiseksi seikaksi subjektiivisissa uutiskriteereissä nouseekin yleisön kiinnostus, sillä näkemyksen mukaan uutistoiminnan tehtävänä on kertoa yleisöä kiinnostavista asioista ja tapahtumista. Tätä perusteena käyttäen subjektiiviset uutiskriteerit voitivistää kahteen periaatteeseen. Uutisen on täytettävä sekä läheisyyden että odottamattomuuden/poikkeavuuden kriteeri ollakseen kiinnostava. (Bruun, Koskimies & Tervonen 1986, 58-61.)

Rentolan (1983, 25-30) mukaan juuri uutisaiheen subjektiivisen merkittävyyden korostaminen on tärkeää, koska se herättää vastaanottajan kiinnostuksen uutista kohtaan. Näin tapahtuu, kun vastaanottajalla on elämyksellinen yhteys uutisen esittämään todellisuuteen tai se liittyy vastaanottajan omiin kokemuksiin. Rentolan konstruoimien uutis-

kriteereiden mukaan kiinnostavan uutisen on oltava ajankohtainen, siinä on oltava tuttuja elementtejä (henkilöitä, toimintaa tai paikkoja) ja lisäksi epätavallisia elementtejä (jotka ovat kiinnostavia silloin, kun ne yhdistyvät tuttuihin elementteihin). (Rentola 1983, 25-30.) Objektiivisia uutiskriteereitä puolestaan lähetystään suomalaisessa tutkimuksessa usein Yleisradion ja tutkija Yrjö Ahmavaaran vuonna 1969 muotoilemien uutiskriteerien kautta. Nämä ns. informatiiviset uutiskriteerit poikkeavat Rentolan esittämistä melkoisesti.

Hemánuksen (1990, 95-96) mukaan suomalainen journalismin tutkimus on pystynyt tekemään merkittävää tulosta nimenomaan uutiskriteerien saralla ja kiitos tästä kuuluu Hemánuksen mukaan Ahmavaaralle. Hemánuksen mukaan ennen Ahmavaaraa uutiskriteereitä oli lähestytty amerikkalaistutkimuksissa hyvin ”käytännöllis-empiiriseltä” kannalta – ts. tehty uutisia siitä, mistä vastaanottajien oli havaittu pitävän (vrt. subjektiiviset kriteerit). Ahmavaaran ansiot ovatkin Hemánuksen mukaan siinä, että ne on johdettu journalismin yhteiskunnallisia tehtäviä koskevista näkemyksistä ja siinä, että Ahmavaaran teoksessa kriteerit on käsitteellistetty. (Hemánus 1990, 95-96.)

Ahmavaara (1975, 116-123) päätyy Informaatio – teoksen kolmannessa painoksessa kuvaamaan uutisarvon merkitsevyyskriteereitä luokittelemalla ne kategorioihin *objektiivinen/subjektiivinen, yleisesti merkitsevä/yksityisesti merkitsevä, yksikerroksinen/monikerroksinen*. Objektiivisella uutiskriteerillä Ahmavaara tarkoittaa, että uutisarvoa on sellaisista asioista kertovilla sanomilla, jotka de facto vaikuttavat sanoman vastaanottajan elämänsä elämään riippumatta siitä, onko vastaanottaja itse tästä vaikutuksesta tietoinen vai ei. Subjektiivinen kriteeri puolestaan merkitsee Ahmavaaran näkemyksen mukaan sitä, että sanoman uutisarvo riippuu siitä, kuinka merkittäväksi sanoman vastaanottaja sen itse kokee. Yleisesti merkittävä uutiskriteeri tarkoittaa, että merkitsevyys ratkaistaan tietyn vastaanottajajoukon perusteella, ei kenenkään yksittäisen vastaanottajan perusteella. Uutiskriteerin monikerroksisuus puolestaan merkitsee Ahmavaaran mukaan sitä, että uutiskriteeriä rakennettaessa on kiinnitettävä huomiota moniin tärkeysasteeltaan vaihteleviin kriteereihin. Ahmavaaran mukaan se, millaiseksi kokonaiskriteeri muodostuu, riippuu osakriteerien keskinäisistä suhteista ja tärkeysasteista. (Ahmavaara 1975, 116-123.)

Ahmavaara toimi Informaatio-teoksen kirjoittamisen aikaan Yleisradion tutkijana ja siksi kirjasta löytyy useita yleisradiotoimintaan liittyviä näkemyksiä. Ahmavaaran (1975, 118) mukaan yleisradiotoiminnassa uutisarvon merkittävyydskriteerin tulisi olla objektiivinen, yleisesti merkitsevä ja monikerroksinen. Objektiivisen ja yleisesti merkitsevän uutiskriteerin mukaan uutisarvoa on sanomalla, joka kertoo asian tai tapauksen, jolla on huomattava vaikutus kaikkien tai ainakin varsin monen sanoman vastaanottajan elämänselämään. Ahmavaara esittelee muutaman tapauksen, joilla selvästi on vaikutusta suuren ihmisjoukon elämään ja joilla siten on objektiivista uutisarvoa. *Globaalisen kriteerin* mukaan maapallolla tapahtuu asioita (sodat, väestönkasvu, ympäristökysymykset jne.), jotka vaikuttavat jokaisen maapallon asukkaan elämään. Globaalisen kriteerin mukaan tärkeimpiä eivät kuitenkaan ole maailmanpolitiikan uutiset, vaan uutiset, jotka kumpuavat maailmanpolitiikan kulisseista. *Yhteiskunnallinen kriteeri* puolestaan siirtää painopisteen yksittäisen maan asukkaisiin ja ilmiöihin, jotka vaikuttavat kaikkiin tuon maan asukkaisiin. Nämä ilmiöt ovat tyypillisesti yhteiskunnallisia oloja (talous- ja poliittinen elämä, oikeus- ja opetusjärjestelmä, armeija, kirkko, sosiaalipolitiikka) koskevia ja nousevat tärkeiksi riippumatta siitä, kuinka hyvin vastaottaja yhteiskuntajärjestelmän toimintaa tuntee. *Naapuruus-kriteeri* merkitsee sitä, että lähellä tapahtuvat asiat saavat usein suuremman merkittävyydsarvon kuin kaukana sattuvat tapaukset. (Tosin Ahmavaara huomauttaa – jo vuonna 1975 – että kyseisen kriteerin merkitys vähenee kommunikaatiovälineiden kehittyessä.) *Historiallisen kriteerin* mukaan myös historiallisista, elämäämme merkittävästi vaikuttaneista tapauksista tulisi jatkuvasti välittää tietoa, koska läpi historian kulkee kausaalisia tapahtumaketjuja, joilla on voinut olla vaikutusta elämäämme. Kriteerin mukaan kaikella tiedolla, joka paljastaa elämäämme kulkuun vaikuttaneita ilmiöitä, on uutisarvoa. Luotettavien objektiivisten uutiskriteerien luominen voi olla Ahmavaaran mukaan hankalaa, mutta sitä olisi syytä yrittää. (Ahmavaara 1975, 116-123.)

Yleisradion ohjelmatoiminnan säännöstön (OTS) määrittelemät uutiskriteerit on muotoiltu Ahmavaaran oppien pohjalta ja ne on esitelty tässä tutkimuksessa sivuilla 15-16. Vuonna 1972 OTS:n kirjatut kriteerit ovat selkeästi objektiivisia ja niiden perusteella esimerkiksi ulkomaan uutisten suhteellista osuutta uutislähetyksissä lisättiin. Ahmavaaran muotoilemien kriteerien merkitys kuitenkin heikkeni ajan myötä, koska ne koettiin liian akateemisina ja abstrakteina, ts. niistä ei käytännön uutistyössä ollut juurikaan apua. Lisäksi 1980-luvulla kasvanut kaupallistuminen pakotti myös Yleisradion pohti-

maan myös uutisen kiinnostavuuden merkitystä eli miettimään uutisia myös niiden vastaanottajien näkökulmasta. OTS:ä ei läheskään aina noudatettu. (Hemánus 1990, 97.) Vuonna 1992 OTS:n tehty muutos painottikin kiinnostavuuden merkittävyyttä kriteerinä aiempaa vahvemmin, eli kääntyi selkeästi huomioimaan myös subjektiiviset uutiskriteerit.

3.2.2 Uutiskynnys

Uutiskriteereitä pohdittaessa täytyy kuitenkin muistaa myös, että uutispäivät ovat erilaisia ja eri päivinä on yleensä tarjolla eri määrä uutisaiheita. Tiedotusvälineiden välittämien uutisten määrä pysyy kuitenkin suhteellisen vakiona päivästä toiseen riippumatta siitä, mitä todellisuudessa tapahtuu (Bruun, Koskimies & Tervonen 1986, 60).

Päästäkseen uutiseksi aiheen on ylitettävä ns. uutiskynnys. Tämä tarkoittaa sitä, että uutiskriteereiden pohjalta määritellään uutisaiheiden arvo ja vain uutiskynnyksen ylittävistä aiheista tulee uutisia. (esim. Huovila 1990, 9-10.) Uutiskynnyksen korkeus kuitenkin vaihtelee – uutisia tarvitaan joka päivä tietty määrä, oli uutispäivä millainen tahansa. Mikäli uutispäivä on niukka, ts. uutisaineistoa on vähän, arvoltaan vähäisempienkin juttujen on mahdollista ylittää uutiskynnys. Uutiskynnys siis madaltuu em. kaltaisina päivinä. Jos uutispäivä taas on vilkas ja tarjolla on paljon hyvää aineistoa, uutiskynnys nousee. (esim. Huovila 1990, 9-10.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yksittäisen aiheen nouseminen uutiseksi saattaa riippua vahvasti muusta päivän uutistarjonnasta. Perinteisesti uutiskynnyksen ajatellaan olevan hyvin matala kesäaikaan sekä esimerkiksi joulun välipäivinä, jolloin ”viralliset tahot” lomailevat ja uutismaailman kriteereiden mukaan uutisoitavaa siis on vähän. Tämän ovat huomanneet myös ne tahot, jotka haluavat tuoda asioita julkisuuteen tiedotusvälineiden avulla. Tiedotustilaisuuden pitäminen heinäkuussa saa todennäköisesti paikalle kaikki kynnelle kykenevät tiedotusvälineet ja julkisuus asialle on taattu, vaikkei aihe itsessään olisikaan kovin merkittävä.

Uutiskynnykseen vaikuttaa myös uutistoiminnan luonne eli se, että se on kiinnostunut eri tavalla eri tyyppisistä asioista. Laajat ja hitaat prosessit eivät ylitä uutiskynnystä samalla tavalla kuin esimerkiksi äkilliset, ainutkertaiset tai dramaattiset tapahtumat. Kuten edellä on todettu, tämän on arveltu johtuvan lähinnä siitä, että uutiset tarttuvat mie-

luummin selvästi erottuviin tapahtumiin. Prosessin on aktualisoiduttava tällaisena yksittäisenä tapahtumana, jotta se ylittäisi uutiskynnyksen. Uutiskynnyksen kerran ylittänyt aihe puolestaan ylittää sen todennäköisesti vastaisuudessakin, koska uutistoiminta seuraa mielellään uutisoitavaksi nousseita tapahtumasarjoja. (Bruun, Koskimies & Tervonen 1986, 60-61; Lippmann 1999 [1922], 6; Galtung & Ruge 1999 [1965], 21-31.)

Uutiset jaotellaan usein myös koviin ja pehmeisiin uutisiin. Kovat uutiset painottavat tavallisesti tiedon yllätyksellisyyttä, merkittävyyttä ja vaikuttavuutta. Koviksi uutisiksi luetaan usein talouden ja politiikan saralta nousevat uutiset. Pehmeät uutiset puolestaan korostavat kerrottavien asioiden mielenkiintoisuutta ja human interest-puolta. Pehmeinä uutisina pidetään usein mm. kulttuuri- ja ympäristöuutisia. (Bruun, Koskimies, Tervonen 1986.) Mm. Tuchman (1978, 82-103) on todennut, että vallitsevat käytännöt johtavat siihen, että kovia uutisia arvostetaan useimmiten enemmän kuin pehmeitä. Monet naistutkijat (Suomessa esim. Zilliacus-Tikkanen 1997) ovat kritisoineet uutisten luokittelua koviin ja pehmeisiin sekä uutisarvon määrittämistä uutisen kovan tai pehmeän ominaisuuden perusteella, sanoen sen olevan maskuliinisten käytäntöjen synnyttämää ja sanelemaa.

3.3 Radiouutisen erityispiirteitä

Perinteisesti radiota pidetään nopeimpana viestimenä uutisten välittämisessä, se kertoo uutiset ensimmäisenä. Radio elää reaaliajassa ja kertoo mitä tapahtuu juuri nyt (Huovila 1997, 233). Radiouutisen vastaanotto perustuu kuuloaistiin. Siksi radiouutisella on tiettyjä piirteitä, jotka muovaavat sen oleellisesti erilaiseksi kuin esimerkiksi TV- tai lehti-uutisen. TV-uutinen käyttää äänen lisäksi kuvaa viestin välittämiseen, kun taas radion on luotava nuo kuvat äänellä. Toisaalta tämän on nähty olevan myös radion vahvuus, sillä radion kuvilla ei ole rajoja. Toisaalta radio vaatii kuuntelijaltaan suurempaa tarkkaavaisuutta kuin TV katselijaltaan, koska kuuntelijan on itse synnyttävä kuvat mielikuvituksessaan, kun taas TV tarjoaa ne valmiina. Lehti pystyy niin ikään hyödyntämään kuvaa. Lisäksi sen etuna on ”pysyvyys”, lehti-uutisen voi lukea moneen kertaan, palata tekstissä taaksepäin, tarkastaa asiat, jotka jäivät epäselviksi ja lisäksi lehden voi silmäillä läpi. Lehti myös pystyy korostamaan uutisen tärkeyttä suurella otsikolla ja run-

saalla palstatilalla. Toki myös radion uutislähetysten järjestys kertoo uutisten tärkeysjärjestyksestä, mutta kerran ilmoille päässeeseen uutiseen ei kuulija pysty palaamaan. Radio viestimenä siis asettaa tiettyjä vaatimuksia radiouutiselle ja sen muotoilulle. (Penttinen 1986, 23-24.)

Radiouutinen on ymmärrettävä yhdellä kuuntelukerralla ja siksi sen muotoilemisessa korostuvat selkeys ja tiivistäminen. Jutun pitää myös olla looginen, koostua lyhyistä lauseista ja kielen on oltava konkreettista ja selkeää. Lisäksi radiouutisessa pitäisi välttää epäoleellisia nimiä, titteleitä, numeroita ja muita yksityiskohtia. Yleensä radiouutinen on myöskin lyhyt eikä se siksi pyrikään taustoittamaan uutisoitavaa asiaa. Radiouutisen pitää yleensä lähteä liikkeelle iskulla, herättää vastaanottaja kuuntelemaan uutista ja sen jälkeen pidettävä yllä kuulijan mielenkiintoa. Käytännössä sääntö on tiivistynyt vaatimukseen ”tärkein kärkeen”. Tätä kärkeä voidaan kutsua itse uutiseksi, jonka jälkeen perusradiouutinen selvittää asiaa vielä muutamalla lauseella. (esim. Huovila 1995, 12-13.)

3.4 Maakunnallisuus radiouutisissa

Harri Huhtamäki (1993, 57) toteaa Radio Suomen uutisista seuraavalla tavalla:

”Yleisradioyhtiöissä kaupallisten mainosten asemassa ovat usein uutiset. Yleisradiossa Radio Suomi edustaa jo kirkkaasti uutisten mainoksiksi tulemistä: uutiset mainostavat poliittista, taloudellista, sosiaalista etc. pitäen yllä näiden ”kulutusta” valtakursseina. Uutisten väli on akustinen graafi – puhetta ja musiikkia – jonka funktio on pitää töpseli seinässä ja/tai muodostaa ”kontaktipinta” turvallisuutena, viihtymisenä.”

Ehkäpä voidaan sanoa, että maakunnalliset uutiset ”mainostavat” edellä mainittujen seikkojen lisäksi myös maakuntaa ja sen asioita, käsitetään uutiset sitten mainoksiksi tai ei. Ainakin Yleisradion maakuntaradioiden uutistoiminnan tavoitteeksi on kirjattu huolehtiminen siitä, että alueellisissa uutislähetyksissä kerrotaan alueen asukkaiden kannalta tärkeimmät uutistapahtumat. Lisäksi alueiden täytyy huolehtia siitä, että valtakun-

nallisesti merkitykselliset maakunnalliset tapahtumat tulevat myös valtakunnallisen uutistoimituksen tietoon. (esim. Bruun, Koskimies & Tervonen 1986, 71.) Nämä ohjeet ovat vuodelta 1986, ajalta jolloin Yleisradion suurta kanavauudistusta ei vielä oltu toteutettu. Idea maakuntaradioiden uutislähetysten tehtävästä on kuitenkin pysynyt jokseenkin ennallaan, eli niiden tarkoituksena on välittää alueen kuulijoille alueen uutiset. Toisaalta on myös havaittu, että radion kuuntelu on yhä voimakkaammin päätettäistä, ei enää keskittynyttä ohjelman seuraamista. Ns. formaatti-idea noudatellen kuuntelijoiden ajatellaan pysyvän samoina korkeintaan neljännestunnin ajan. (Nukari & Ruohomaa 1997, 85). Tästä johtuen myös monissa maakuntaradioiden uutistoimituksissa on havahduttu siihen, että uutislähetystiä ei voida enää rakentaa yksin maakunnallisiin asioihin keskittyviksi kokonaisuuksiksi, vaan niissä on tarjottava myös tärkeimmät valtakunnalliset ja kansainväliset uutiset. Näin on etenkin aamulla, jolloin kuuntelu on päätettäistä, aamurutiinien tahdittamaa ja ”uutisille osuminen” siis satunnaista. Lähetysvirta-anteen mukaisesti uutisetkaan ei voi pompata ulos kokonaisuudesta, vaan niiden on sovittava virtaan (Nukari & Ruohomaa 1997, 77).

Yleisradion harjoittaman paikallisradiotoiminnan tapainen lähetystoiminta on silti vahvimmillaan paikallisten uutisten ja kuntiin liittyvien asioiden välittämisessä (McCain & Lowe 1990, 97-98). Ts. nimenomaan uutistoiminnan voidaan ajatella olevan yksi maakuntaradioiden valteista. Maakuntaradioiden uutistoiminnan etuna voidaan nähdä myös tietty maanläheisyys. Lisäksi se tarjoaa paikallisen näkemyksen valtakunnalliseen uutistoimintaan ja sen näkemyksiin. (McCain & Lowe 1990, 97-98.)

Kivikuru toteaa, että paikallistunne on nimenomaan periferioiden ominaisuus, joissa se koetaan vahvemmin ja joissa sitä myös uusinnetaan ahkerammin kuin metropoleissa (Kivikuru 1990, 4). Kivikurulla ei kuitenkaan ole kovin valoisaa näkemystä suomalaisen joukkotiedotuksen paikallisuudesta. Hänen näkemyksensä mukaan tavanomaisella joukkoviestinnällä on nimittäin vahva suuntaus siihen, että se vain ”paikallistaa” valtakunnallisia tai kansainvälisiä asioita esim. nimiä luettelemalla, vaikka se myös voisi aidosti representoida paikallisuutta, siis etsiä paikallisia tapahtumia ja kertoa niistä. Paikallisuuden Kivikuru näkee etenkin uutis- ja ajankohtaisaineiston myyntivalttina. (Kivikuru 1990, 50.)

Myös Moring (1993, 177-187) on pohtinut paikallisuutta ja etenkin sitä, mitä paikallisuudella tarkoitetaan tiedonvälityksessä. Esimerkiksi Suomessa kaupallisten paikallisradioiden pääasialliseksi tehtäväksi on toimilupaehtoissa kirjattu paikallisten asioiden välittäminen ja paikallisen kulttuurin esille tuominen. Paikallinen kulttuuri on kuitenkin osoittautunut ongelmalliseksi määrittelyksi, koska se ei koske aluetta pelkästään maantieteellisenä käsitteenä. Maantieteellisten rajojensa lisäksi alueilla on myös sosiaaliset ja kulttuuriset rakenteensa, jotka eivät puolestaan välttämättä noudattele maantieteellisen alueen rajoja. Moringin mukaan voidaan lisäksi ajatella, että valtakulttuurin näkökulmasta alueellisuus on alakulttuuria. Moring on käsitellyt paikallisuutta kuitenkin lähinnä paikallisradioiden kautta. Yleisradiolla on paikallisradioihin verrattuna myös valtakunnan ohjelmaa, joka on antanut Yleisradion maakuntaradioillekin tietyllä tavalla suuremman mahdollisuuden paikallistaa asioita – onhan samalla kanavalla tarjolla myös koko maata kattavaa asiaa. (Moring 1993, 177-178.)

Kivikuru (1992, 82-85) on todennut, että esimerkiksi helsinkiläinen journalismi 1990-luvun alussa oli erityisen innokas kertomaan julkisen vallan ja kunnallishallinnon asioista ja uutiskiertoa myös määrää hyvin pitkälle virka-aika, hallinnon ja politiikan teon aikataulu. Kivikurun havaintojen mukaan on myös niin, että lähteinä ja äänessä ovat lähinnä nuo julkishallinnon virkamiehet, eli ne Tuchmanin (1978, 82-103) määrittelemät ”puoliviralliset, oikeat lähteet”. Kivikurun tutkimuksessa uutisten sisällöistä ei löydetty myöskään suurta eroa esimerkiksi kaupallisten ja Yleisradion radiokanavien välillä. (Kivikuru 1992, 85; 99).

Mitä sitten on maakuntaradioiden uutistoiminta tänään? Edellä on todettu, että uutistoiminta on rutiinien ryydittämää valintaa, jota viime kädessä tekee toimittaja yksin, monien vaikutusten alaisena. Uutistoiminta samankaltaistuu, vaikka Yleisradion tehtäviin kuuluu myös maakunnallisuuden huomioiminen ja vaikka sen on todettu olevan yksi maakuntaradioiden uutistoiminnan valteista. Lisäksi voidaan todeta, että jokaisesta maakuntaradiosta löytyy oma uutistoimitus ja omaan uutistoimintaan panostetaan - uutistoiminta ei siis kuitenkaan voi olla yhdentekevä elementti Ylen maakuntaradioissa, jäänne menneiltä ajoilta. Maakuntaradioiden uutistoimituksista löytyy varmasti omat uutisten pohditut linjat ja suunnat. Mitkä nuo linjat ovat? Mitkä ovat maakuntaradioiden uutiskriteerit, millaisia aiheita uutislähetyksissä käsitellään ja missä järjestyksessä? Puuhuuko myös maakuntien uutisissa eliitti ja virkamiehet? Näihin kysymyksiin lähden

hakemaan vastausta tarkastellen seuraavaksi kuuden maakuntaradion uutislähetyksiä viikon ajalta ja selvittämällä uutispäälliköiden näkemyksiä johtamiensa toimitusten linjasta.

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TOTEUTUS

Uutisia on tutkittu runsaasti, samoin uutiskriteereitä. Yleensä tutkimukset kuitenkin painottuvat lehdistö- tai tv-tutkimukseen. Radio- ja tv-tutkimus erosivat toisistaan 1970-luvulla ja esimerkiksi Hujasen (1993, 13-15) mukaan radiotutkimus marginalisoitui 1980-luvulla. Radiotutkimus on ollut lujasti sidoksissa yleisradiotoimintaan ja seurailut vahvasti yleisradiotoiminnan kentän muutoksia. Suomessa tästä kertoo esim. se, että vuoden 1985 ensimmäisten paikallisradioiden perustamisen jälkeen tutkijoiden kiinnostus kohdistui jonkin aikaa lähinnä paikallisradioihin. (Hujanen 1993, 26.) Radion uutisiin yksin keskittyvää tutkimusta on tehty hyvin vähän. Varsinaisesti Yleisradion maakuntaradioiden uutislähetysten uutiskriteereihin keskittyvää aiempaa tutkimusta ei ole lainkaan, ainakaan muutaman viimeisen vuosikymmenen ajalta.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, minkälaisia nuo Yleisradion maakuntaradioiden uutislähetysten uutiskriteerit ovat. Kuten edellä on käynyt ilmi, uutiseksi kohoaa yleensä helpoimmin ”kova”, taloudellinen tai poliittinen aihe, kun taas ”pehmeä”, esim. kulttuuriaihe helposti jää vähemmälle huomiolle. Onko näin myös maakuntaradiossa – ja olipa kuinka tahansa – mitkä aiheet kohoavat maakuntaradioiden uutisiksi?

Tutkimusaineistona on kuuden maakuntaradion kaikki uutislähetykset viikon ajalta. Uutislähetykset ovat vuoden 2000 viikolta 3, eli maanantaista 17.1.2000 perjantaihin 21.1.2000. Valitut maakuntaradiot ovat Kymenlaakson radio, Lapin radio, Pohjanmaan radio, Pohjois-Karjalan radio, Radio Keski-Suomi sekä Ylen Aikainen (pääkaupunkiseutu – Uusimaa). Valitut maakuntaradiot kattavat koko maan kohtuullisen tasapuolisesti ja edustavat Suomen erilaisia alueita niin taloutensa, poliittisen ilmapiirinsä, kulttuurinsa kuin ympäristönsä puolesta. Ajankohta, tammikuun loppu, puolestaan on uutistoiminnan tarkkailun kannalta sopivaa aikaa, koska voidaan olettaa, että uutistoiminta pyörii tuolloin normaalisti. Kuten edellä on todettu, esimerkiksi kesä, pyhät ja pidemmät yleiset vapaat vaikuttavat myös uutistyöhön – uutiskriteereihin ja uutiskynnykseen. Valittu ajanjakso on siis ”normaali”, eikä ongelmaa uutiskriteereiden tai -kynnyksen poikkeuksellisuudesta siis synny. Tosin presidentinvaalien ensimmäisen kierroksen tu-

los selvisi tutkimusajankohtaa edeltävänä sunnuntaina, mutta se ei merkittävästi vaikuttanut tutkimustuloksiin.

Viikon mittainen tutkimusajanjakso tuotti riittävän suuren aineiston, sillä suurimmalla osalla maakuntaradioista on runsaasti uutislähetystä päivässä. Lapin radiolla, Pohjanmaan radiolla ja Ylen Aikaisella lähetystä on 10 kappaletta päivässä, Kymenlaakson radiolla ja Pohjois-Karjalan radiolla yhdeksän. Lapin radion, Pohjanmaan radion ja Ylen Aikaisen osalta aineisto on siis 50 lähetysten suuruinen. Kymenlaakson radion ja Pohjois-Karjalan radion aineisto kattaa 45 lähetystä. Aineiston koko on riittävän laaja kuvaamaan painotuksia, joita maakuntaradiot uutisvalinnassaan tekevät. Yksittäisiä uutisia kertyi kustakin radiosta useampi sata. Suurimpana poikkeuksena tutkittavissa radioissa on Radio Keski-Suomi, jolla on viisi omaa uutislähetystä päivässä. Yhteensä Radio Keski-Suomesta on tutkimuksessa siten mukana 25 lähetystä. Radio Keski-Suomen kohdalla tutkimusajanjaksoa ei kuitenkaan ollut tarkoituksenmukaista pidentää kahdeksi tai useammaksi viikoksi, jotta lähetystä olisi saatu sama määrä kuin muistakin radioista. Se olisi asettanut Radio Keski-Suomen erityisasemaan muihin radioihin verrattuna. Nyt Radio Keski-Suomen aineisto on suhteutettu sen tarjoaman uutispalvelun määrään ja tutkimusaika kaikilla radioilla sama.

Tutkimusaineisto on hankittu Yleisradion omalta uutispalvelimelta. Kaikki maakuntaradiot siirtävät lähetystensä Yleisradion sisäiselle palvelimelle sellaisina kuin ne menivät ulos, muidenkin toimitusten nähtäväksi – ainakin teoriassa. Käytännössä tutkimusajanjaksoilla yksikään radio ei kuitenkaan siirtänyt kaikkia lähetystään palvelimelle. Uutistoimitukset tallentavat kuitenkin lähetystenä omiin tiedostoihinsa, joten ensimmäisen haun jälkeen kunkin radion puuttuvat uutislähetykset sai toimitusten uutispäälliköiltä erikseen pyytämällä.

Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteereitä on lähestytty tässä tutkimuksessa sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti. Kvantitatiivisen analyysin ymmärretään yleensä perustuvan pitkälti lukujen ja niiden välisten, systemaattisten ja tilastollisten yhteyksien avulla argumentointiin. Kvalitatiivisessa analyysissä puolestaan keskitytään ymmärtävään selittämiseen. (Alasuutari 1994, 25, 42.) Alasuutarin (1994, 22-23) mukaan kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen analyysi voidaan erottaa toisistaan helposti, mutta niitä

voidaan hyvin soveltaa ja käyttää yhdessä. Tämän tutkimuksen kannalta tällainen yhteiskäyttö on sopivaa.

Sisällön erittely on metodi, jonka avulla voidaan tehdä systemaattista kvantitatiivista analyysiä suurienkin aineistojen parissa. Pietilän mukaan sisällön erittelyä voidaan kuvata joukoksi menettelytapoja, joita käyttäen dokumenttien sisällöstä voidaan tehdä havaintoja ja kerätä tietoja. Tuloksia voidaan käyttää ilmiöiden kuvailuun tai selittämiseen. (Pietilä 1976, 4). Sisällön erittelyä on käytetty nykyisin mm. uutisten, draaman ja mainosten heijastamien kulttuuristen ja sosiaalisten teemojen ja arvojen tutkimiseen. Sisällön erittely on käyttökelpoinen tutkimusmetodi etenkin, kun sitä tutkimuksessa yhdistetään muiden metodien kanssa. Ongelmaksi sisällön erittelyssä voi muodostua luokitusryhmien muotoilu – käytännössähän mitä tahansa pystyy luokittelemaan millä tahansa perusteilla ja sitten laskemaan näin saatuja tuloksia. Sisällön erittelyssä olisikin syytä muistaa, mitkä ovat ne tutkimuskysymykset, joihin haluaa vastauksen ja tehdä luokitukset tämä mielessä pitäen. Luokituksia voi tehdä esim. toimijoiden, aiheiden, tyylin tai sanojen tasolla. (Hansen, Cottle, Negrine & Newbold 1998, 123-124.)

Tässä tutkimuksessa uutiset on luokiteltu kahdella tasolla: aluetason mukaan ja aiheen mukaan. Aluetasoja on neljä:

1. paikallinen
2. maakunnallinen
3. valtakunnallinen
4. kansainvälinen

Paikallisia uutisia ovat uutiset, jotka käsittelevät maakunnan yksittäisiä kuntia tai paikkoja. Maakunnalliseen tasoon on luokiteltu uutiset, jotka koskevat koko maakuntaa, jonka alueella maakuntaradio toimii. Valtakunnallisiksi uutisiksi on katsottu uutiset, jotka koskevat koko maata, eivät yksin maakuntaradion kuuntelualueetta. Kansainväliseen tasoon on luokiteltu uutiset, jotka Suomen rajojen ulkopuolella tapahtuvista asioista (vrt. ulkomaan uutiset). Tämän kaltaista luokitusta on aiemmin käyttänyt mm. Orjala maakuntalehtien regionalismia tutkiessaan. (Orjala 1995, 34-35.) Maakuntaradioiden uutisia tutkittaessa aluetasojen luokitus on sopivaa, koska on tärkeää selvittää myös se, kuinka ”maakunnallisia” maakuntaradioiden uutiset ovat. Tutkimuksessa etsitään

vastausta siis myös siihen, minkä aluetason uutiset maakunnassa kohoavat uutisiksi. Lisäksi selvitetään myös sitä, eroavatko esimerkiksi aamun ja iltapäivän uutislähetykset toisistaan tässä suhteessa.

Uutiset on luokiteltu myös aiheittain. Pietilän mukaan yleisiä sisältöluokituksia on kehitelty nimenomaan uutistutkimuksen parissa. Varhaisten luokitusten ongelmana on ollut kuitenkin niiden sekavuus ja moniaineksisuus, voihan uutisten aiheet nimittäin luokitella hyvin monilla eri kriteereillä. (Pietilä 1976, 137.) Pietilän (1976, 247) mukaan luokitusreliabiliteetti kasvaa sitä korkeammaksi, mitä erilaisempia luokat ovat ja mitä yksityiskohtaisemmin ne on määritelty.

Tässä tutkimuksessa aiheluokittelu on tehty käyttäen pohjana Pietilän (1976, 138) esittelemää yhteispohjoismaista uutistutkimuksessa käytettyä aihepääluokittelua vuodelta 1971. Luokittelu on tehty soveltaen Pietilän esittelemää mallia niin, että se kattaa koko maakuntaradioiden uutisten aihekirjon. Luokittelu on kuitenkin luotu niin väljäksi, että luokkien välille syntyy eroja ja eroista voidaan tehdä johtopäätöksiä. Maakuntaradioiden uutislähetysten aiheet jaetaan tässä tutkimuksessa seuraaviin sisältöluokkiin:

1. talous
2. politiikka/hallinto
3. työ/työttömyys/yrittäminen
4. sosiaaliset kysymykset/terveys
5. yhteiskunta/infrastrukturi/rakentaminen
6. kulttuuri/matkailu
7. luonto/ympäristö
8. tiede/tutkimus/tekniikka
9. opetus/koulutus
10. urheilu/liikunta
11. sota/maanpuolustus
12. rikos/rangaistus/turvallisuus
13. onnettomuudet/katastrofit/”yllättävät uutiset”
14. muut

Tutkimuksessa uutislähetysten aiheet on luokiteltu niin, että niistä on määritelty aiheen lisäksi samanaikaisesti niiden aluetaso. Näin esimerkiksi kunnallispolitiikkaa ei tarvinnut erikseen luoda omaksi sisältöluokakseen. Pietilän esittämästä luokituksesta edellä esitetty poikkeaa muutamassa kohdin. Merkittävin muutos on, että luonto/ympäristö on tässä otettu omaksi luokakseen. Tämä kertoo eniten ehkä ajan hengestä – nykyisin luonto ja ympäristö ovat merkittävämpiä ja tärkeämpiä aiheita kuin 1970-luvun alussa myös uutismaailmassa.

Taloustuutisiksi on luokiteltu selkeästi taloutta käsittelevät uutiset. Näin on tehty myös politiikka ja hallinto-kategorian uutisille. Poliitiikkaan ja hallintoon on luokiteltu mm. yhteiskunnalliseen päätöksentekoon liittyvät uutiset, olivatpa ne sitten kunnallispolitiikkaa tai vaikkapa EU-päätöksentekoa. Työ/työttömyys/yrittäminen sekä sosiaaliset kysymykset/terveys voisivat olla politiikan alakategorioita, mutta tässä tutkimuksessa ne on erotettu omiksi luokikseen. Voidaan nimittäin olettaa, että esim. maakunnan työllisyystilanne tai päivähoitokysymykset ovat usein uutisen arvoisia asioita maakuntaradiossa. Työ/työttömyys/yrittäminen-luokkaan kuuluvat kaikki työtä ja työttömyyttä käsittelevät uutiset sekä erilaiset yrittäjyyteen liittyvät uutiset, esim. uutiset työllisyystilastoista, työllistämissuunnitelmista tai uudesta yrittäjästä, jonka odotetaan työllistävän ihmisiä. Sosiaaliset kysymykset/terveys-luokkaan puolestaan on määritelty kuuluvan niiden uutisten, jotka käsittelevät sosiaalipolitiikan kysymyksiä. Aiheet vaihtelevat laidasta laitaan, päivähoitosta nuorison päihteiden käyttöön ja vanhusten hyvinvointiin.

Kulttuuri/matkailu-luokan aiheisiin on luokiteltu musiikkia, teatteria, elokuvaa, kuvataidetta ja kirjallisuutta sekä niihin liittyviä hankkeita, tapahtumia tai rahoitusta käsittelevät uutiset. Lisäksi luokkaan kuuluvat kaikki matkailuun liittyvät uutiset matkailutlastoista matkailumessuihin. Luonto/ympäristö-luokkaan on lajiteltu luontoa ja ympäristöä käsittelevien uutisten lisäksi ympäristöongelmiin ja ympäristönsuojeluun liittyvät uutiset. Tiede/tutkimus/tekniikka-luokka käsittää tieteen saralla tehdyt löydökset, tekniikkaan liittyvät aiheet sekä uudet tutkimustulokset. Luokkaan ei ole luokiteltu esimerkiksi kuntaliiton teettämien selvitysten tuloksista kertovia aiheita, vaan vain aidosti tiedettä, tieteellisiä tutkimuksia tai tekniikkaa käsittelevät aiheet.

Opetus/koulutus-luokka on lienee yksiselitteinen, siihen on katsottu kuuluvan aiheet, jotka käsittelevät esimerkiksi ammattikorkeakoulun kurssitarjontaa tai suunnitteilla olevia lukion keskiarvorajoja. Myös urheilu/liikunta on luokkana lienee selkeä.

Sota/maanpuolustus-luokka on yksiselitteinen. Siihen on luokiteltu esimerkiksi uutiset, joissa kerrotaan uusien alokkaiden astumisesta palvelukseen tai Tshetshenian taisteluista. Rikos/rangaistus/turvallisuus-luokkaan on luokiteltu rikosuutisten lisäksi uutiset, jotka käsittelevät esim. oikeudenkäyntejä. Lisäksi luokkaan kuuluvat uutiset, jotka käsittelevät ihmisten turvallisuutta. Tällaisiksi on katsottu esimerkiksi paloturvallisuutta käsittelevät uutiset. Onnettomuudet/katastrofit/ ”yllättävät uutiset” luokkaan on kirjattu kaikki uutiset, jotka ovat luonteeltaan sellaisia, ettei niihin ole voitu varautua etukäteen. Onnettomuudet ja katastrofithan ovat luonteeltaan usein tällaisia. Yllättäviin uutisiin on laskettu esimerkiksi uutinen puhelinlinjojen toimimattomuudesta. Luokkaan ”muut” on sijoitettu uutiset, jotka eivät mahdu muihin em. luokkiin.

Luokittelun teki hankalaksi se, että yksi aihe olisi voinut sopia moneenkin eri luokkaan. Näin oli etenkin niiden uutisten kohdalla, joiden aihe oli selkeästi poimittu kunnallishallinnon kokouslistoilta – uutinen olisi voinut olla samalla kertaa esimerkiksi niin politiikkaa, työttömyyttä kuin sosiaalisia kysymyksiäkin käsittelevässä luokassa. Luokittelu on kuitenkin tehty niin, että yksi uutinen voi kuulua vain yhteen luokkaan. Tästä johtuen moniin luokkiin sopivien uutisten kohdalla niiden näkökulma ja pääasia ratkaisivat, mihin luokkaan uutinen kuului. Lähes kaikki uutiset oli mahdollista luokitella johonkin luokkaan sopivaksi. Luokituksen reliabiliteetti tarkistettiin antamalla osa aineistosta uudelleen luokiteltavaksi eri luokittelijalle. Reliabiliteetin todettiin olevan hyvä sen jälkeen, kun luokkien sisällöt oli selostettu perusteellisesti toiselle luokittelijalle ennen luokittelua.

Uutisten luokittelun lisäksi kunkin tutkittavana olevan maakuntaradion uutistoimituksen uutispäälliköt on haastateltu luokittelun tulosten selvittyä. Haastattelumenetelmänä oli puolistrukturoitu teemahaastattelu, joka on avoimen haastattelun ja lomakehaastattelun välimuoto. Tämän tyyppinen haastattelumuoto on sopiva silloin, kun haastateltavien määrä on pieni ja tarkoituksena on selvittää mm. haastateltavien asenteita ja arvostuksia. Haastattelun tarkka muoto määräytyy itse haastattelun aikana, mutta haastateltavat eivät kuitenkaan pääse johtamaan keskustelua. Lisäkysymykset ja kiinnostaviin aiheisiin

tarttumisen hetkiseksi on kuitenkin mahdollista. Näin ollen siis haastattelun teemat ovat tiedossa ja suunniteltu etukäteen, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys ovat vapaita. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 35-36.)

Uutispäälliköiden haastatteluja kertyi yhteensä kuusi kappaletta. Haastatteluista neljä tehtiin puhelimitse ja kaksi henkilökohtaisessa tapaamisessa. Haastattelut kestivät noin puolesta tunnista tuntiin. Kaikki haastattelut nauhoitettiin. Haastattelujen ongelmakohtaksi arveltiin ennen niiden tekoa luotettavuuden puute – saattaisivathan uutispäälliköt puhua mieluummin papereille kirjatuista linjauksistaan ja siitä mitä he toivoisivat uutistoimitustensa tuottavan, kuin siitä, mitä lopputulos oikeasti on. Tämä ongelma pyrittiin välttämään sillä, että haastattelut tehtiin vasta uutisaineiston analyysin jälkeen ja uutispäälliköiltä haettiin lähinnä selityksiä analyysin tuloksiin. Lisäksi haastatteluilla selvitettiin niitä linjoja, joita uutistoimitus pyrkii uutistoiminnassaan noudattamaan. Linjaukset ja tavoitteet selvitettiin ennen analyysin tulosten kertomista uutispäälliköille. Haastatteluilla kerättiin myös taustatietoa toimituksista sekä haettiin tietoa kunkin maakunnan tiedotusvälineiden keskinäisestä kilpailutilanteesta uutispäälliköiden näkökulmasta. Uutispäälliköt ovat asiantuntijoita kilpailutilanneasetelmissa jo asemansa puolesta ja lisäksi he osaavat hyvin eritellä sen, mikä on muiden alueen medioiden vaikutus oman maakuntaradion uutistoimituksen uutistuotantoon.

Tässä tutkimuksessa on lähdetty siis liikkeelle siitä, mitä viikon otos kunkin maakuntaradion uutislähetyksistä kertoo tuon maakuntaradion uutiskriteereistä. Mitkä aiheet ovat uutisen arvoisia, mitkä aiheet kärjessä ja mitkä hännillä? Miten eri aluetasojen uutiset näkyvät maakuntien uutislähetyksissä? Maakuntaradioiden uutiskriteereiden selvittyä niitä on myös vertailtu keskenään. Tällä on etsitty vastausta siihen, ovatko uutiskriteerit Yleisradion kaltaisen suuren organisaation sisällä samanlaiset. Vai onko kenties niin, että uutisten laatu ja kattavuus riippuvat siitä, minkä maakunnan kuuluvuusalueella Yleisradion kuulija sattuu olemaan? Uutiskriteerien selvittämisen ja keskinäisen vertailun jälkeen on kaikkien radioiden tulokset vedetty yhteen. Näin on saatu aikaan malli siitä, minkälaisia Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteerit keskimäärin ovat.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET – MAAKUNTARADIOIDEN PROFIILIT

5.1 Kymenlaakson Radio

5.1.1 Toimitus ja maakunta

Kymenlaakson radion uutistoimituksessa työskentelee uutispäällikön lisäksi neljä uutistoimittajaa. Toimittajista kaksi on miehiä ja kaksi naisia, uutispäällikkö itse on mies. Toimittajien iät vaihtelevat alle 30:sta yli 50:een. Toimittajan töitä uutistoimituksen jäsenet ovat tehneet reilusta kolmesta vuodesta yli 25:een vuoteen. Kymenlaakson radiolla on uutistoimitukset kahdella paikkakunnalla, Kotkassa ja Kouvolassa. Toimituksissa työskentelee tasaväkinen määrä uutistoimittajia.

Kymenlaakso maakuntana edustaa perinteistä teollisuusaluetta. Etenkin metsäteollisuus on maakunnassa keskeisessä asemassa ja useimmat taajamat ja kaupungit ovat keskittyneet suurten metsäteollisuusyritysten ympärille. Suuret metsäteollisuusyritykset puolestaan ovat synnyttäneet ympärilleen palveluja ja muita teollisuudenaloja. Metsäteollisuus on kuitenkin hyvin suhdanneherkkää. Yksi alueen suurimpia ongelmia onkin pk-sektorin vähäisyys, joka ollessaan monipuolinen ja laaja tasaisi myös metsäteollisuuden muutoksen vaikutuksia. (Okko, Miettälä & Hyvärinen 1998, 54-55.)

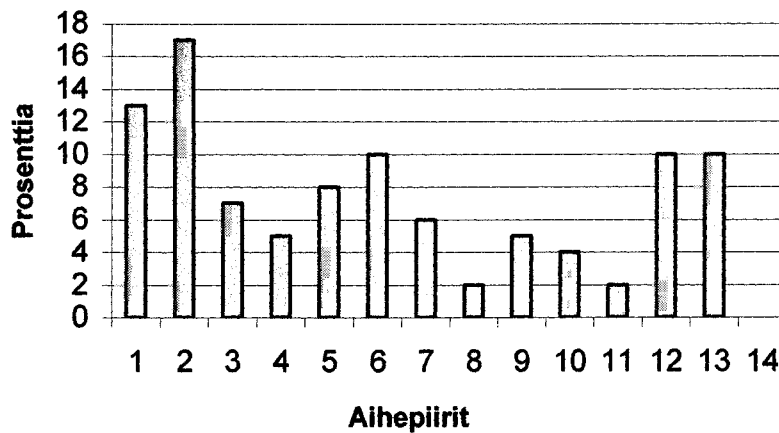
Kymenlaakso on koko 90-luvun ollut muuttotappioaluetta (Okko, Miettälä & Hyvärinen 1998, 43). Nettomuutto Kymenlaaksoon on edelleen vähäistä. Työttömyysaste Kymenlaaksossa on maan keskitasoa, samoin kuin bruttokansantuote asukasta kohti. (Westerholm & Raento 1999, 62-63.)

5.1.2 Tulosten esittely

Kymenlaakson radiolla oli tutkimusajanjaksolla yhteensä 45 uutislähetystä. Aamuisin uutislähetystä oli neljä kappaletta (klo 6.30, 7.30, 8.30, 9.30), keskipäivällä kolme kappaletta (klo 11.30, 12.30, 13.30) ja iltapäivisin kaksi kappaletta (klo 15.30, 16.30). Uutisia lähetyksissä oli yhteensä 299 kappaletta eli keskimäärin 6,64 uutista/lähetys.

Kuviossa 5.1.1 (perustuen liitteeseen 1) näkyy Kymenlaakson radiossa käsiteltyjen uutisaiheiden jakautuminen eri aihepiireihin (aihepiireistä lisää sivut 43-45).

**Kuvio 5.1.1 Uutisaiheet aihepiireittäin (%)
Kymenlaakson radio**

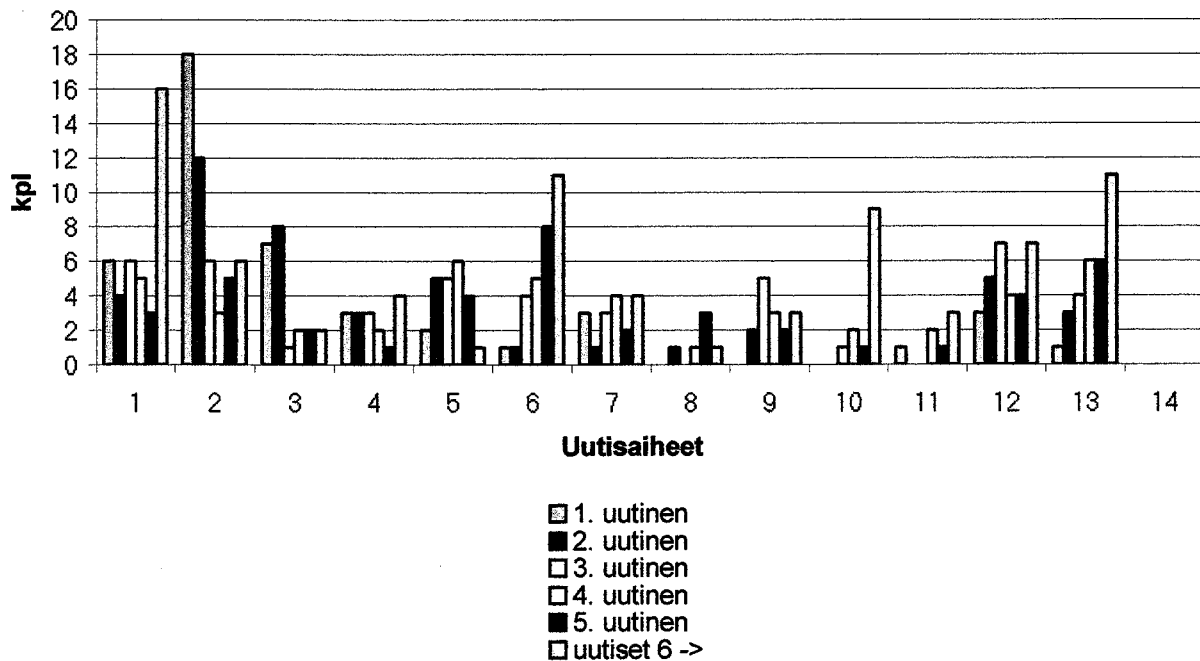

Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yritykset, 4.sos./terveys, 5.yhteiskunta, 6.kulttuuri/matkailu, 7.luonto/ympäristö, 8.tiede/teknologia, 9.opetus/koulutus, 10.urheilu, 11.sota/militarisuus, 12.rikos/rangaistus, 13.onnenvälikappale, 14.muut

Kaikkia Kymenlaakson radion uutisia tarkasteltaessa käy ilmi, että prosentuaalisesti eniten niissä käsitellään politiikkaa ja taloutta. Poliitiikan ja talouden jälkeen eniten käsitellään kulttuurin ja matkailun, rikoksen, rangaistuksen ja turvallisuuden aiheita sekä onnettomuuksia ja yllättäviä aiheita. Myös yhteiskuntaan, infrastruktuuriin ja rakentamiseen sekä työhön ja työttömyyteen liittyviä aiheita käsitellään Kymenlaakson radiossa jonkin verran. Vähiten esillä ovat tiede, tekniikka ja tutkimus sekä sota- ja maanpuolustusaiheet.

Kuviossa 5.1.2 (perustuen liitteeseen 2) kuvataan Kymenlaakson radiossa käsiteltyjen uutisten (N=299) jakautumista tarkemmin. Kuviossa kunkin aihepiirin kohdalla näkyy myös se, millä sijalla aihepiirin uutiset ovat lähetyksissä.

**Kuvio 5.1.2 Uutisaiheiden esiintymisjärjestys
Kymenlaakson radio**

Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yrit., 4.sos./terv., 5.yht.kunt., 6.kult./matk., 7.luonto/ymp., 8.tiede/tekn.
9.op./koul., 10.urh., 11.sota/mp., 12.rik./rang., 13.onn./yll., 14.muut

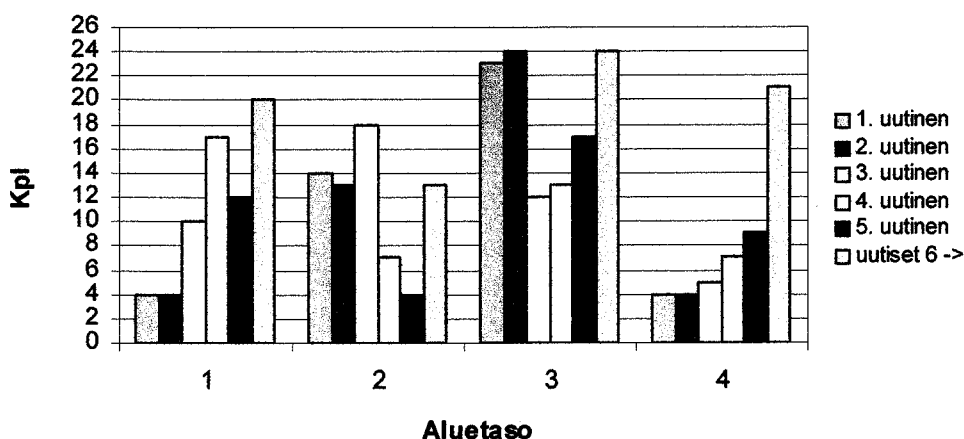
Kuvio 5.1.2 osoittaa, että kärkiuutiset Kymenlaakson radiossa käsittelevät useimmiten politiikkaa ja hallintoa. Sen jälkeen kärkiuutisia löytyy eniten työtä, työttömyyttä ja yrittämistä sekä taloutta käsittelevistä luokista. Ykkösuutisista lähes 70 prosenttia löytyy näistä luokista. Muista luokista kärkiuutisia löytyy tasaisesti muutama. Myös kakkosuutisia Kymenlaakson radiossa löytyy eniten politiikka/hallinto-luokasta. Sen jälkeen kakkospaikalla käsitellään useimmiten työhön, työttömyyteen ja yrittämiseen, yhteiskuntaan, infrastruktuuriin ja rakentamiseen sekä rikoksiin ja turvallisuuteen liittyviä aiheita.

Kymenlaakson radion uutislähetysten keskivaiheilla esiintyy uutisia suhteellisen tasaisesti kaikista aihepiireistä. Lähetysten loppupään uutisaiheet ovat yleensä talouden, kulttuurin ja matkailun tai onnettomuuksien ja yllättävien uutisten parista. Myös urhei-

lu-uutiset sijoittuvat yleensä lähetyksen loppuun. Kärjessä näiden aihepiirien uutisia ei taloutta lukuun ottamatta nähdä käytännössä lainkaan.

Kuviossa 5.1.3 (perustuen liitteeseen 3) esitetään Kymenlaakson radion uutisten jakautuminen aluetasoin. Kuvio kertoo myös millä sijalla kunkin aluetason uutiset ovat lähetyksissä.

**5.1.3 Uutisten esiintymisjärjestys aluetasoin
Kymenlaakson radio**

1= paikallinen, 2=maakunnallinen, 3= valtakunnallinen, 4= kansainvälinen

Kuvio 5.1.3 osoittaa, että Kymenlaakson radiossa kaikista uutista yli kolmannes on valtakunnallisia. Paikallisia ja maakunnallisia uutisia on lähes yhtä paljon, kumpaakin reilu 20 prosenttia. Kansainvälisiä uutisia kaikista uutisista on hieman yli 15 prosenttia.

Kärkiuutisista (1. ja 2. uutisista) reilu puolet on valtakunnallisia. Valtakunnallisten uutisten määrä tipahtaa lähetyksen keskivaiheilla, mutta kasvaa jälleen loppua kohti. Maakunnallisia kärkiuutisista on noin kolmannes. Maakunnallisia uutisia on muutoinkin lähetyksen alkupuolella sekä aivan lopussa. Paikallisia ja kansainvälisiä kärkiuutisia on vähän, yhteensä alle viidennes kaikista kärkiuutisista. Paikallisten uutisten määrä kasvaa yleensä lähetyksen keskivaiheilla sekä aivan lähetyksen loppupuolella. Kansainvälisten uutisten paikka on selkein – niitä on lähetyksen alussa vähän, mutta loppupuolella paljon.

5.1.3 Tulosten analyysi ja kommentointi

Kymenlaakson radion uutiset ovat aihepiirinsä puolesta rakentuneet ”klassisen uutiskäsityksen” mukaan. Uutisissa painotetaan perinteisesti koviksi uutisiksi miellettyjä aiheita, kuten taloutta ja politiikkaa. Näitä aihepiirejä siis pidetään tärkeinä. Aiheet ovat yleensä myös uutislähetysten kärjessä eli kovia uutisia arvostetaan eniten. Painotuksesta näkyy, että Kymenlaaksossa korostetaan yhteiskunnallisen uutiskriteerin merkittävyyttä (jonka esim. Ahmavaara on määritellyt objektiiviseksi, yhteiskunnalliseksi kriteeriksi). Uutisaiheita etsittäessä, valittaessa ja esimerkiksi asioita tarkistettaessa Kymenlaaksossa siis hakeudutaan puolivirallisessa, ”oikean lähteen” asemassa olevien lähteiden luokse. Puolivirallisia oikeita lähteitähän ovat esim. juuri erilaiset virkamiehet ja johtajat.

Pehmeämmät aiheet, kuten kulttuuri-, luonto- ja sosiaaliasiat jäävät Kymenlaaksossa vähemmälle huomiolle ja niiden paikka lähetyksissä on keskellä lähetystä tai lähetyksen lopussa. Pehmeille aiheille annetaan siis kovia uutisia pienempi uutisarvo. Hyvänä esimerkkinä tästä voidaan tarkastella kulttuuri ja matkailu-aihepiiriä. Uutisia on määrällisesti kohtalaisen paljon, mutta uutiset sijaitsevat hyvin usein lähetyksen loppupuolella. Kulttuuriaiheita siis pidetään yleisesti ottaen uutisoimisen arvoisina, mutta niiden uutisarvo lähetyksissä on kuitenkin vähäinen tai ainakin huomattavasti kovia uutisia pienempi. Näin on myös onnettomuuksien ja yllättävien uutisten kohdalla – niitä on määrällisesti paljon, mutta ne löytyvät Kymenlaaksossa lähinnä uutislähetysten lopusta. Tästä voidaan päätellä, että yleensä onnettomuudet ja yllättävät tapahtumat eivät ole olleet kovin suuria, sillä perinteisen uutiskäsityksen mukaan merkittävät onnettomuudet ja yllätykset olisivat luonnollisesti lähetysten kärkiaiheita. Klassiseen uutiskäsitykseen kuuluvaksi voidaan katsoa myös urheilu-uutisten sijoittaminen. Urheilu-uutiset ovat Kymenlaaksossa useimmiten lähetysten lopussa, kuten perinteisessä uutistoiminnassa yleensä on tapana. Aihepiiriensä puolesta Kymenlaakson radio tarjoaa kohtuullisen kattavaa uutispalvelua. Vaikka politiikka ja talous ovat vahvasti edustettuina, löytyy Kymenlaaksossa uutisia kaikista muistakin aihepiireistä.

Kymenlaakson radion uutispalvelu on myös aluetasolla tarkasteltuna kattavaa, sillä uutisia löytyy kaikilta aluetasoilta jokseenkin tasapuolisesti. Määrällisesti eniten uutisia on valtakunnan tasolta ja kärkiuutiset ovat yleensä valtakunnallisia. Kymenlaaksossa siis maakunnallisuus itsessään ei ole uutisarvon ainoa mittari, vaan uutisarvo määritellään

pikemminkin sen mukaan, kuinka monia lähetysalueen ihmisiä se oikeasti koskee. Koko valtakuntaa käsittelevät uutiset koskevat yleensä suurempaa joukkoa ihmisiä kuin maakunnan yhtä paikkaa käsittelevät uutiset. Maakunnallisia uutisia on määrällisesti lähes saman verran kuin paikallisia. Koko maakuntaa koskevat uutiset ovat kuitenkin tärkeämpiä kuin yhtä maakunnan paikkaa koskevat uutiset. Aluetasojen erilaisesta arvostuksesta kertoo se, että maakunnalliset uutiset ovat paikallisia useammin lähetyksen kärjessä tai alkupuolella. Kymenlaakso käsittelee uutisissaan myös kansainvälisiä aiheita, mutta ne eivät ole uutisoinnissa keskeisessä asemassa ja niiden uutisarvo on vähäinen.

Näyttää siis siltä, että Kymenlaakson radiossa uutiskynnyksen ylittää varmimmin aihe, joka käsittelee politiikkaa valtakunnan tasolla. Nämä kriteerit täyttävä aihe löytyy todennäköisimmin myös lähetyksen kärjestä. Epätodennäköisintä uutiskynnyksen ylittäminen on aiheelle, joka käsittelee tiedettä, tutkimusta ja tekniikkaa tai sotaa ja maanpuolustusta kansainvälisellä tasolla.

Ennen tulosten esittelyä Kymenlaakson radion uutispäällikkö määritteli Kymenlaakson radion uutistoimituksen tavoitteeksi ”keskitien uutisten” tuottamisen. Pyrkimyksenä Kymenlaaksossa on tavoittaa kaksinaapaisen maakunnan väestökeskittymien yli 25-vuotiaat asukkaat. Kohderyhmä on siis laaja ja siksi uutisissa ei pyritäkään käsittelemään erityisaloja, marginaalisia aihealueita tai etsimään yksittäisiä kohdeyleisöjä. Maakuntaradioiden uutistoimitusten tehtävää Kymenlaakson uutispäällikkö pitää jokseenkin merkittävänä. Onhan Yleisradiossa tehty päätös siitä, että Radio Suomi tarjoaa prime-time aikaan uutisia puolen tunnin välein.

” Me tuodaan sellainen alueellinen panos siihen uutistarjontaan. Maakuntaradiot tekee puolen uutiset, mutta niissä pitäisi olla mainittuna sellaiset suuremmat kotimaan ja ulkomaan uutiset lyhyesti.../...Me yritetään hakea ne keskeiset aiheet politiikan, talouden, ympäristön ja vapaa-ajan alalta. Me pyritään tekemään sellaisia uutisia, joilla on aika suuri yleisö, jotka kiinnostavat suurta joukkoa ihmisiä eli pyritään kohdentamaan se uutisointi näihin isoihin väestökeskittymiin, lähinnä Kotkaan ja Kouvolaan.” (Uutispäällikkö, Kymenlaakson radio)

Politiikan ja talouden korostuminen uutislähetyksissä ei uutispäällikön mukaan ole satunnaista, vaan päällikötason tekemä tietoinen linjanveto. Poliitikka ja talous on Kymenlaaksossa nähty aihepiireiksi, jotka ovat paitsi kiinnostavia, myös tärkeitä.

”Samaan aikaan kun tämä on sellainen ”kansanradio”, täytyy meidän tavoittaa myös ne mielipidejohtajat. Koska jos me ei tavoiteta niitä, niin me ei tavoiteta enää ketään.” (Uutispäällikkö, Kymenlaakson radio)

Kymenlaakson radion uutispäällikön mukaan talouden ja politiikan korostuminen kertoo myös nykyisestä asenneilmastosta, siitä mitä suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuu juuri nyt. Uutistoimitus elää yhteiskunnan muutosten mukana – kun ympäröivä yhteiskunta muuttuu, muuttuu myös uutistoimitus ja sen linjaa haetaan kulloisenkin tilanteen mukaan. Näin 2000-vuoden alkupuolella esimerkiksi talousuutiset kiinnostavat suurta osaa ihmisistä siitä riippumatta, onko heillä rahaa vai ei.

Onnettomuus- ja yllättävien uutisten kohtuullisen suurta määrää selittää uutispäällikön mukaan puhtaasti radion luonne. Radion pitäisi pyrkiä välittämään yllättävät tiedot mahdollisimman nopeasti kuulijoille. Myös kulttuuriuutisten suurehkolle määrälle löytyy luonteva selitys. Kymenlaaksossa keskeiset kulttuuriorganisaatiot on päätetty huomioida uutisoinnissa. Suurimmat kulttuuritapahtumat (kuten esim. Meripäivät ja Hamina Tattoo) ja niistä kertovat ennakkouutiset uutisoidaan joka tapauksessa. Uutisoinnissa huomioidaan jossakin määrin myös Kymenlaakson ”pitkien piippujen perinne”. Uutispäällikön mukaan vaikeinta uutisoinnissa on kuitenkin se, että Kymenlaaksossa on kaksi maakuntaa, Kotkan seutu ja Kouvolan seutu yhdessä.

”Meidän pitäisi... pyrkiä tasapuolisesti seuraamaan molempien päiden asioita ja tämän pitäisi toteutua jopa yhden uutislähetysten sisällä.” (Uutispäällikkö, Kymenlaakson radio)

Alueetasolla Kymenlaakson radio pyrkii kattavaan uutistarjontaan, jossa etenkin kärkipään uutiset on valittu muitakin kuin yksin alueellisia kriteereitä käyttäen. Vahva valtakunnallinen uutinen ohittaa heikomman maakunnallisen uutisen ja joskus uutislähetys voi lähteä liikkeelle myös ulkomaan uutisella – jos ulkomailla on esimerkiksi sattunut katastrofi. Samoin liikkeelle voidaan lähteä täysin paikallisella uutisella, jos kysymys

on esim. äskettäin sattuneesta onnettomuudesta. Uutispäällikön mukaan tämä on uutislähetysten kannalta hyvä, koska silloin asiat asettuvat luontevaan tärkeysjärjestykseen lähetyksessä

Kymenlaaksossa kilpailua sähköisten uutisvälineiden välillä on hyvin vähän. Käytännössä maakuntaradion uutistarjonnalle ei ole kilpailijaa. Radio Nova tuli aikanaan Kymenlaakson radion markkina-alueelle, mutta uutispäällikön mukaan Novaan on kyllästytty, eikä sen uutistarjonta pystynyt vastaamaan sille asetettuihin odotuksiin. Kymenlaakson mediakentässä graafisen puolen tiedotusvälineet kokevat kilpailevansa Kymenlaakson radion kanssa. Uutispäällikön mukaan se on kuitenkin huono ajattelumalli.

”Sähköisen välineen ei pidä pyrkiä kilpailemaan graafisen kanssa tai päinvastoin. Täällähän oli aikaisemmin sellainen henki, että aiheisiin jotka olivat olleet lehdessä, ei saanut koskea. Nyt se on muuttunut niin, että jos aamun lehdessä on joku tärkeä uutinen niin sitä siteerataan. Nykyään lehdet ovat enemmän apuna ja tukena.” (Uutispäällikkö, Kymenlaakson radio)

5.1.4 Yhteenveto

Kymenlaakson radion uutiset noudattelevat pitkälti uutispäällikön määrittelemiä uutiskriteereitä ja keskimäärin uutislähetykset näyttävän olevan tasapainoisia kokonaisuuksia. Kymenlaaksossa on panostettu uutisten profilointiin juuri tasalaatuisen kokonaisuuden varmistamiseksi. Yksittäiset toimittajat toki tekevät uutisvalintaa ja etenkin uutiskieltä koskevat päätöksenä itsenäisesti, mutta yleinen ohjeistus valinnan tekoa varten on selkeä. Toimituksen uudet toimittajat on perehdytetty toimituksen linjoihin, toimituksessa pidempään työskennelleet puolestaan ovat hyväksyneet profiloinnin. Tätä taustaa vasten ei olekaan ihme, että uutispäällikön määrittelemät kriteerit näyttävät tutkimustulosten mukaan toteutuvan myös käytännön uutistyössä Kymenlaakson radiossa.

5.2 Ylen Aikainen

5.2.1 Toimitus ja maakunta

Ylen Aikaisen uutistoimituksessa työskentelee uutispäällikön lisäksi viisi kokopäiväistä uutistoimittajaa sekä yksi osa-aikaeläkkeellä oleva uutistoimittaja. Miehiä toimittajista on neljä ja naisia kolme. Uutispäällikkö itse on mies. Toimittajien iät vaihtelevat 25:stä lähes 60:een. Työkokemusta uutistoimituksen jäsenillä on takanaan kolmesta vuodesta lähes 30:een vuoteen.

Uusimaa-pääkaupunkiseutu on tuotantorakenteeltaan hyvin monipuolinen. Pääkaupunkiseutu on valtakunnallisesti keskeinen strategisten yrityspalvelujen tuottaja ja liikenteen, yhteyksien, informaation ja hallinnon keskus. Uudellamaalla on runsaasti tietotaitoa ja se on alueena kehittynyt eri tuotannonaloja ja palveluja tarjoavaksi kokonaisuudeksi. Uudenmaan kasvunäkymät ovat keskittyneet pääkaupunkiseudulle ja sen ympäryskuntiin, kun taas reuna-alueilla maatalouden ongelmat ovat samat kuin muissakin maakunnissa. Pääkaupunkiseudun kasvun on kuitenkin oletettu levittävän hyötyvaikutuksia myös maakunnan reuna-alueille. (Okko, Miettälä & Hyvärinen 1998, 50-52.)

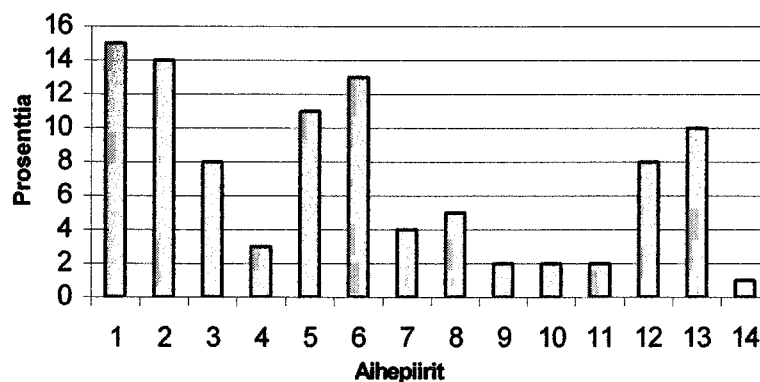
Uusimaa on koko 90-luvun ollut muuttovoittoaluetta ja on sitä edelleen. Etenkin pääkaupunkiseutu kasvaa voimakkaasti. Alueen työttömyysaste on alhainen ja bruttokansatuote asukasta kohden suuri tai valtakunnallista keskitasoa. (Westerholm & Raento 1999, 62-63.)

5.2.2 Tulosten esittely

Ylen Aikaisella oli tutkimusajanjaksona yhteensä 50 uutislähetystä. Aamuisin uutislähetys oli neljä kappaletta (6.30, 7.30, 8.30, 9.30), keskipäivisin kolme kappaletta (11.30, 12.30, 13.30) ja iltapäivisin kolme kappaletta (15.30, 16.30, 17.15). Yhteensä lähetyksissä oli 332 uutista, eli keskimäärin 6,64 uutista/lähetys.

Kuviossa 5.2.1 (perustuen liitteeseen 4) esitellään Ylen Aikaisessa käsiteltyjen uutisaiheiden jakautuminen eri aihepiireihin prosentteina.

**Kuvio 5.2.1 Uutisaiheet aihepiireittäin (%)
Ylen Aikainen**

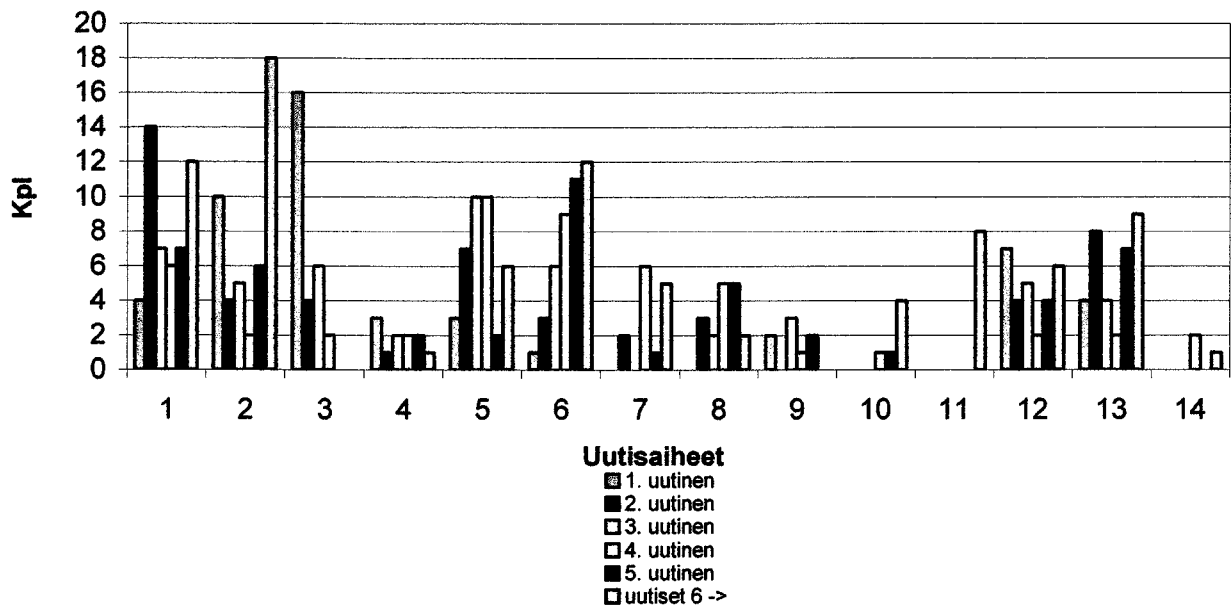

Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yrityk., 4.sos./terveys, 5.yht.kunta, 6.kult./matkailu, 7.luonto/ympäristö, 8.tiede/teknologia, 9.opetus/koulutus, 10.urheilu, 11.sota/militarisointi, 12.rikokset/rangaistukset, 13.onnenvaihtelu, 14.muut

Kuviosta 5.2.1 käy ilmi, että prosentuaalisesti eniten Ylen Aikaisen uutisissa käsitellään talouden, politiikan ja hallinnon sekä kulttuurin ja matkailun aiheita. Uutisia on jonkin verran myös yhteiskuntaa, infrastruktuuria ja rakentamista sekä onnettomuuksia ja yllättäviä tapahtumia koskevista aiheista. Myös työtä, työllisyyttä ja yrittämistä sekä rikoksia ja turvallisuutta käsitellään jonkin verran. Vähiten uutisia löytyy opetuksen ja koulutuksen, urheilun sekä sodan ja maanpuolustuksen alalta. Myöskin sosiaalisia kysymyksiä ja terveyttä koskevia aiheita on jokseenkin vähän.

Kuviossa 5.2.2 (perustuen taulukkoon 5) näkyy Ylen Aikaisessa käsiteltyjen uutisten (N=332) jakautuminen tarkemmin. Kuviossa kunkin aihepiirin kohdalla on esitetty myös se, mille sijalle aihepiirin uutiset ovat lähetyksissä sijoittuneet.

**5.2.2 Uutisten esiintymisjärjestys aihepiireittäin
Ylen Aikainen**

Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yrityk., 4.sos./terv., 5.yht.kunt., 6.kult./matk., 7.luonto/ymp., 8.tiede/tekn.
9.op./koul., 10.urh., 11.sota/mp., 12.rik./rang., 13.onn./yll., 14.muut

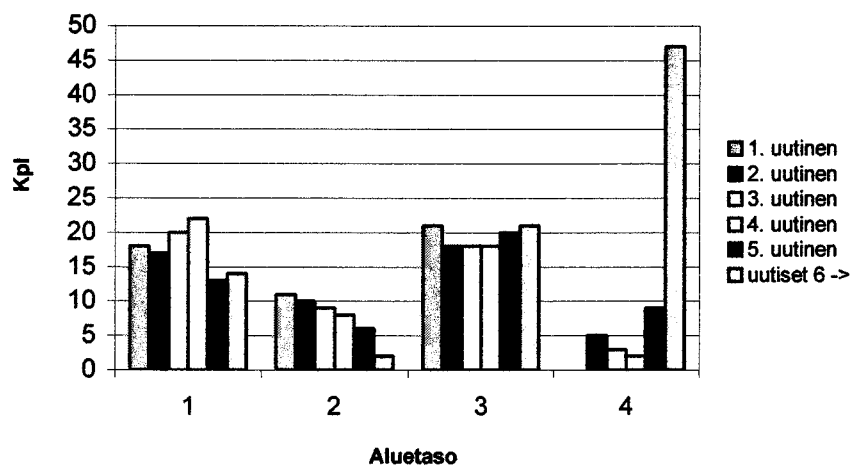
Kuvio 5.2.2 kertoo, että Ylen Aikaisen kärkiuutiset ovat usein työhön, työllisyyteen ja yrittäjyyteen liittyviä. Lähes kolmannes kärkiuutisista löytyy tästä aihepiiristä. Tämän jälkeen eniten kärkiuutisia löytyy politiikan ja hallinnon sekä rikoksen, rangaistuksen ja turvallisuuden parista. Muista aihepiireistä kärkiuutisia löytyy muutama. Jos kärkiuutisina tarkastellaan sekä ykkös- että kakkosuutisia, ovat kärkiuutiset useimmiten työtä ja yrittämistä, taloutta tai politiikkaa käsitteleviä.

Ylen Aikaisen uutislähetysten keskivaiheilla käsitellään eniten yhteiskuntaa, infrastruktuuria ja rakentamista, kulttuuria ja matkailua sekä taloutta käsitteleviä aiheita.

Kulttuurin ja matkailun osuus kasvaa lähetyksen loppua kohti, samoin politiikan ja hallinnon sekä talouden uutisia löytyy runsaasti lähetyksen hänniltä. Myös onnettomuudet ja yllättävät uutiset sijaitsevat yleensä lähetyksen lopussa.

Kuviossa 5.2.3 (perustuen liitteeseen 6) näkyy Ylen Aikaisen uutisten jakautuminen aluetasoisittain. Kuvio kertoo myös millä sijalla kunkin aluetason uutiset lähetyksissä ovat.

Kuvio 5.2.3 Uutisten esiintymisjärjestys aluetasoisittain Ylen Aikainen

1= paikallinen, 2=maakunnallinen, 3= valtakunnallinen, 4= kansainvälinen

Kuvio 5.2.3 osoittaa, että kaikista Ylen Aikaisen uutisista noin 35% on valtakunnalliseksi luokiteltavia. Noin 30% kaikista uutisista on paikallisia. Ulkomaisten uutisten osuus kaikista uutisista on noin 20% ja maakunnallisten hieman alle 15%.

Ylen Aikaisessa kärkiuutisista suurin osa on valtakunnallisia. Myös paikallisia uutisia on kärkisijoilla runsaasti. Yhteensä näiltä aluetasoilta kärkiuutisia on lähes 75%. Valtakunnallisia uutisia on lähetyksen kaikilla sijoilla tasaisesti. Paikallisten uutisten määrä kohoaa jonkin verran lähetyksen keskivaiheilla ja laskee hieman loppua kohti. Koko maakuntaa koskevia uutisia on lähetyksen kärjessä noin 20%. Niiden määrä vähenee tasaisesti lähetyksen loppua kohti. Kansainvälisiä uutisia ei kärjessä juurikaan nähdä,

mutta niiden määrä kohoaa huomattavasti lähetysten lopussa. Kansainvälisiä uutisia löytyy lähinnä lähetysten kuudennelta tai sen jälkeisiltä sijoilta.

5.2.3 Tulosten analyysi ja kommentointi

Ylen Aikaisessa painotetaan sekä ”kovia aiheita” eli taloutta, politiikkaa ja hallintoa ja ”pehmeitä aiheita” eli kulttuuria ja matkailua. Näiden aihepiirien uutiset nähdään tärkeinä ja uutisoimisen arvoisina. Tarkasteltaessa aihepiirejä ja uutisten sijoittumista tarkemmin voidaan kuitenkin huomata, että kovia aiheita arvostetaan enemmän kuin pehmeitä. Ylen Aikaisessa kärkiuutisia on eniten työ, työllisyys ja yrittäminen-kategoriasta, kategoriasta, josta uutisia ei prosentuaalisesti kuitenkaan ole paljon. Vaikuttaa siis siltä, että tämän ryhmän uutisia arvostetaan erityisesti, koska vähäiset uutiset ovat lähes aina lähetysten kärkisijoilla. Kovat uutiset politiikan ja hallinnon sekä rikosten ja turvallisuuden saralta näyttävät muutenkin olevan vahvoilla lähetysten kärkeä tarkasteltaessa. Kovilla aiheilla on siis eniten uutisarvoa. Kärkiuutisia löytyy jonkin verran myös muista aihepiireistä, mutta varsinkaan pehmeitä aiheita ei kärjestä juurikaan löydy.

Pehmeiden aiheiden kovia vähäisempi uutisarvo näkyy ehkäpä selkeimmin kulttuuri ja matkailu-luokan kohdalla. Luokan uutisia on määrällisesti runsaasti, mutta niiden sijainti on lähetysten loppupuolella. Tämä kertoo siitä, että aihepiirin uutisia pidetään tärkeinä, mutta niiden uutisarvo on kuitenkin pienempi kuin esimerkiksi talousuutisten. Ylen Aikaisessa käsitellään jonkin verran myös uutisia tieteen, tutkimuksen ja tekniikan saralta. Tulos kertonee siitä, että aihepiirin uutisia on eniten tarjolla nimenomaan pääkaupunkiseudulla ja seutu on alan kehityksen keskus. Sosiaali- ja terveysalan uutisia sekä ympäristöuutisia on Ylen Aikaisessa vähän. Nämä luokat ovat tyypillisiä pehmeitä aihepiirejä edustavia luokkia ja niiden pienuus kertoo siitä, että aihepiirien uutisia ei pidetä kovinkaan tärkeinä. Sota- ja maanpuolustus-luokan uutiset ovat kaikki lähetyksissä sijoilla kuudennesta eteenpäin. On todennäköistä, että aihepiirin uutiset ovat useimmiten kansainvälisiä, etenkin kun tarkasteluun otetaan aluetason tulokset.

Aluetasolla tarkasteltuna vaikuttaa siltä, että Ylen Aikaisessa arvostetaan eniten valtakunnallisia uutisia, onhan niitä määrällisesti eniten ja useimmiten lähetysten kärjessä. Ylen Aikaista ajateltaessa täytyy kuitenkin muistaa, että hyvin monet koko valtakuntaa

koskevat uutiset ovat syntyneet Helsingissä. Ylen Aikainen saattaa siis uutisoida niistä painottamatta erityisesti sitä, että asia on tapahtunut juuri Helsingissä tai pääkaupunki-seudulla. Ylen Aikaisessa on runsaasti myös paikallisia uutisia. Niiden arvo on kuitenkin hieman pienempi kuin valtakunnallisten. Maakunnallisia uutisia on Ylen Aikaisessa kaikkein vähiten. Uutiset ovat kuitenkin sijoittuneet kärjessä enemmän-lopussa vähemmän-tyyppisesti. Maakunnallisuus ei siis yksin näytä olevan kovin merkitsevä uutiskriteeri Ylen Aikaisessa. Kansainvälisiä uutisia on Ylen Aikaisessa määrällisesti enemmän kuin maakunnallisia, mutta niiden sijoittelu kertoo kansainvälisyyden arvostuksen. Suurin osa, yli 70% tämän luokan uutisista sijoittuu lähetysten sijoille 6 →. Kansainvälisten uutisten uutisarvo on siis vähäinen.

Näyttää siis siltä, että Ylen Aikaisessa uutiskynnyksen ylittää todennäköisimmin talousuutinen, joka koskee koko valtakuntaa. Epätodennäköisintä uutiskynnyksen ylittäminen on uutiselle, joka käsittelee opetusta ja koulutusta, urheilua tai sotaa ja maanpuolustusta maakunnallisella tasolla.

Ylen Aikaisen uutispäällikkö määritteli ennen tulosten esittelyä Ylen Aikaisen uutistoimituksen tavoitteeksi sellaisten uutisten tekemisen, joissa ”päivän kirjo esitellään monipuolisessa ja laadukkaassa paketissa”. Kohderyhmänä Ylen Aikaisella on pääkaupunki-seudun ja Keski-Uudenmaan aikuisväestö. Ylen Aikaisessa pyritään huomiomaan myös alueen ihmisten keskimääräistä korkeampi koulutustaso sekä maakunnan asema maan keskuksena. Tarkoituksena on kuitenkin tarjota päivän mittaan uutisia kaikille ”työmiehestä johtajaan”.

Maakuntauutisilla on uutispäällikön mukaan suuri merkitys ja tärkeä tehtävä uutistoiminnassa.

”Toista tällaista organisaatiota ei ole olemassa, me olemme aika ainutlaatuinen. Meillä on tärkeä ja haastava tehtävä maakunta-asioiden ker-tojana, sillä mikään muu sähköinen väline ei tätä kenttää kata. Valtakun-taa on toki paljon tarjolla, mutta ei maakuntaa. Mielestäni meillä on help-po profiili, jonka mukaan meidän on myös syytä toimia.” (Uutispäällikkö, Ylen Aikainen).

Talouden, politiikan ja kulttuurin korostumista aihepiireinä uutispäällikkö pitää luontevana, sillä vaikkei niitä erityisesti ole pyritty painottamaan, painottuvat ne luonnostaan. Ylen Aikaisessa uutisoidaan myös pörssin tapahtumia ja esimerkiksi kulttuurielämän saralla alueella tapahtuu paljon. Luonto- ja ympäristöaiheiden vähäistä määrää uutispäällikkö pitää hieman outona, mutta hänen mukaansa asia selittyy sillä, ettei tammikuu ole luonto- ja ympäristöasioiden kannalta vilkkainta aikaa. Ylen Aikaisessa on pyritty huomioimaan myös Itämeri ja sen mukanaan tuomat aspektit uutisoinnissa. Yleensä tämä on tuottanut uutisia ympäristö- ja luontoasioista.

Pehmeiden uutisten (sosiaali- ja terveys, opetus ja koulutus) vähäistä määrää uutispäällikkö ei pidä huonona, mutta löytää myös selityksen sille.

”Tämä osoittaa kyllä, että niillä on sijansa, onhan niitä kuitenkin mukana. Koko ohjelmistoa tarkasteltaessa tasapaino kuitenkin löytyy paremmin. Meillä tämä aihepiiri on nimittäin sellainen, että sitä käsitellään hyvin paljon makasiiniohjelmissa ja muussa ohjelmassa. Osin tässä on ihan tietoista jakoa taustalla eli uutisten painottamista näihin koviin uutisiin.”
(Uutispäällikkö, Ylen Aikainen)

Myös kulttuurin sijoittumista uutispäällikkö pitää luontevana. Ylen Aikaisessa kulttuuriutinen menee kärkeen vain, jos alueella on tapahtunut jotain todella merkittävää. Muutoin niiden paikka on lähetyksen keskellä tai lopussa.

Aluetason tuloksia uutispäällikkö pitää jokseenkin hyvinä, mutta pohtii pitkään maakunnallisuuden käsitettä. Hänen mukaansa valtakunnallisuuden painottuminen johtuu todennäköisesti siitä, että monet Helsingin ja pääkaupunkiseudun asiat ovat koko valtakuntaa koskevia. Tavoitteena Ylen Aikaisessa on kuitenkin tehdä paljon omaa uutishankintaa ja mahdollisuuksien mukaan myös aloittaa lähetykset oman alueen uutisilla, ellei jotakin todella merkittävää muuta ole tapahtunut.

Kilpailutilanne Helsingissä ja Uudellamaalla on ollut jo vuosia maan kovin. Radio City oli 80-luvulla todellinen kilpailija Ylen Aikaiselle, sillä se panosti omaan uutistoimintaansa ja haki aiheensa paikallisista asioista kuten myös Ylen Aikainen. Tällä hetkellä City ei kuitenkaan ole haastaja uutistoiminnalle, sillä sen panostus uutistoimintaan on

vähentynyt ja muuttunut. Äskettäin perustetun Sävelradion uutistarjonnasta ounasteltiin kilpailijaa Ylen Aikaiselle, mutta ainakaan toistaiseksi uutispäällikkö ei ole havainnut, että kanavalla olisi keksitty jotakin, mitä Ylen Aikaisessa ei. Tilanne voi kuitenkin luonnollisesti muuttua. Myös Helsingin Sanomat on Ylen Aikaiselle kova kilpailija, sillä sen kaupunkitoimitus on vahva ja ammattitaitoinen. Uutispäällikön mukaan kova kilpailu toisaalta myös ”pitää hereillä”.

”Tietysti tässä auttaa se, että me olemme tottuneet kilpailuun. Se tiedetään, että meidän täytyy koko ajan pyrkiä parempaan, eikä hetkeksikään saa hellittää otetta. Myös uudistua täytyy koko ajan, jotta pärjää.” (Uutispäällikkö, Ylen Aikainen)

5.2.4 Yhteenveto

Ylen Aikaisessa tavoitteet ja todellisuus näyttävät olevan tasapainossa. Uutisia tehdään pitkälti uutispäällikön määrittelemien kriteerien mukaan. Uutistoiminnassa on viime aikoina panostettu tiimityöhön ja vanhasta ”jokainen tekee omat uutisensa omassa koppissaan omista aiheistaan omalla tavallaan”-tyylistä hankkiuduttu eroon. Tiimityön on havaittu johtavan tasalaatuiseen lopputulokseen ja tuottavan parempia uutisia, mikä luonnollisesti on kuulijoiden kannalta hyvä. Lisäksi se helpottaa toimittajien työtä. Toimittajat tekevät kuitenkin edelleen suhteellisen vapaasti päätöksensä esimerkiksi uutisissa käytettävän kielen suhteen.

5.3 Pohjanmaan radio

5.3.1 Toimitus ja maakunta

Pohjanmaan radion uutistoimituksessa työskentelee uutispäällikön lisäksi viisi uutistoimittajaa. Uutistoimittajista neljä on miehiä ja yksi nainen, uutispäällikkö on nainen. Toimittajien iät vaihtelevat hieman alle 40:stä noin 60:een. Kaikki uutistoimittajat ovat tehneet toimittajan töitä yli 10 vuotta ja pisimpään alalla olleilla on työkokemusta takana jo 20-30 vuotta. Pohjanmaan radion uutistiimi on jakautunut kahdelle paikkakunnalle. Uutistoimittajista kolme työskentelee Seinäjoella ja kaksi Vaasassa. Myös uutispäällikkö on useimmiten Vaasan päässä töissä. Radio toimii kahden maakunnan alueella. Tässä yhteydessä Pohjanmaalla alueena tarkoitetaan sitä aluetta, jolla Pohjanmaan radio kuuluu.

Pohjanmaata hallitsevat suuret peltopinta-alat ja maatalous- ja elintarviketeollisuuden painottuvat alat ovat maakunnassa vahvoilla. Ympäristö on maanviljelyn suhteen kilpailukykyisempää kuin muualla Suomessa. Teollisuudella on vahva jalansija etenkin Vaasassa ja sen ympäristössä, jossa on keskitytty voimalaitos-, ilmansuojelu- ja ympäristötekniikkaan. Vaasan seudulla tuotanto on kuitenkin jokseenkin yksipuolista ja riippuvaista muutamasta suuresta yrityksestä. (Okko, Miettälä & Hyvärinen 1998, 58.)

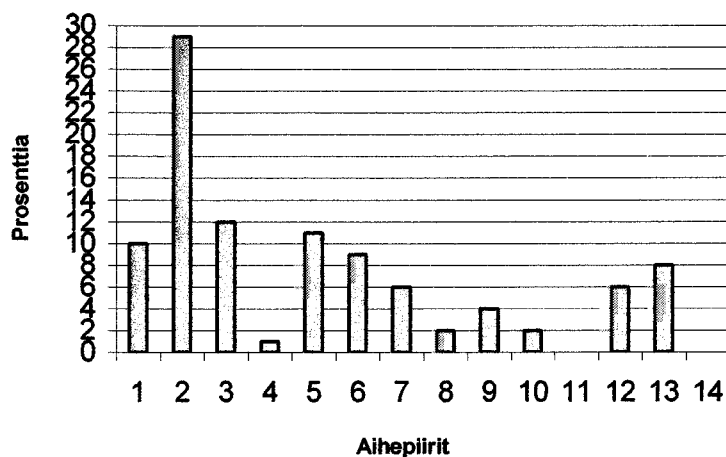
Pohjanmaa on alueellisesti jakautunut melko selkeästi. Rannikkoseutu on teollisuusaluetta ja sisämaassa puolestaan alkutuotanto on vahvoilla. Vaasa yliopistokaupunkina ja Seinäjoki alueen toisena keskuksena houkuttelevat väkeä. Muualla kärsitään muuttotappiosta. Työttömyysaste maakunnassa alhainen tai maan keskitasoa. Bruttokansatuote asukasta kohti puolestaan on pieni tai maan keskitasolla. (Westerholm & Raento 1999, 62-63.)

5.3.2 Tulosten esittely

Pohjanmaan radiolla oli tutkimusajanjaksolla yhteensä 50 uutislähetystä. Aamuisin uutislähetystä oli neljä kappaletta (6.30, 7.30, 8.30, 9.30), keskipäivisin kolme kappaletta (11.30, 12.30, 13.30) ja iltapäivisin kolme kappaletta (15.30, 16.30, 17.28). Yhteensä lähetyksissä oli 254 uutista, eli keskimäärin 5,08 uutista/lähetys.

Kuviossa 5.3.1 (perustuen liitteeseen 7) näkyy Pohjanmaan radiossa käsiteltyjen uutisaiheiden jakautuminen eri aihepiireihin.

**Kuvio 5.3.1 Uutisaiheet aihepiireittäin (%)
Pohjanmaan radio**

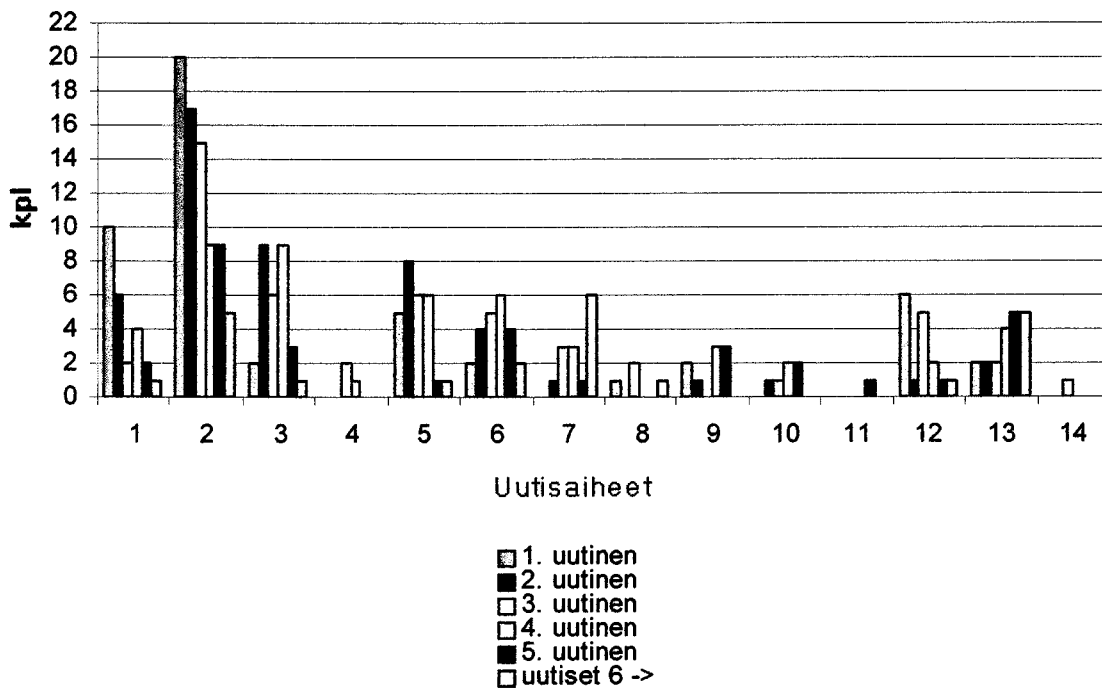

Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yritykset, 4.sos./terveys, 5.yht.kunt., 6.kult./matk., 7.luonto/ymp., 8.tiede/tekn.,
9.op./koul., 10.urh., 11.sota/mp., 12.rik./rang., 13.onn./yll., 14.muut

Kaikki Pohjanmaan radio uutisia tarkasteltaessa voidaan todeta, että prosentuaalisesti eniten niissä käsitellään selkeästi politiikkaa. Sen jälkeen uutisia on eniten työtä ja yrittämistä, yhteiskuntaa ja infrastruktuuria sekä taloutta koskevista luokista. Kulttuuria ja matkailua sekä onnettomuuksia ja yllättäviä aiheita käsitellään jonkin verran. Sota ja maanpuolustus sekä sosiaali- ja terveystieteitä käsitellään Pohjanmaalla vähiten.

Kuviossa 5.3.2 (perustuen liitteeseen 8) kuvataan Pohjanmaan radiossa käsiteltyjen uutisten (N=254) jakautumista tarkemmin. Kuviossa kunkin aihepiirin kohdalla näkyy myös se, miten aihepiirin uutiset ovat sijoittuneet lähetyksissä.

**Kuvio 5.3.2 Uutisten esiintymisjärjestys aihepiireittäin
Pohjanmaan radio**

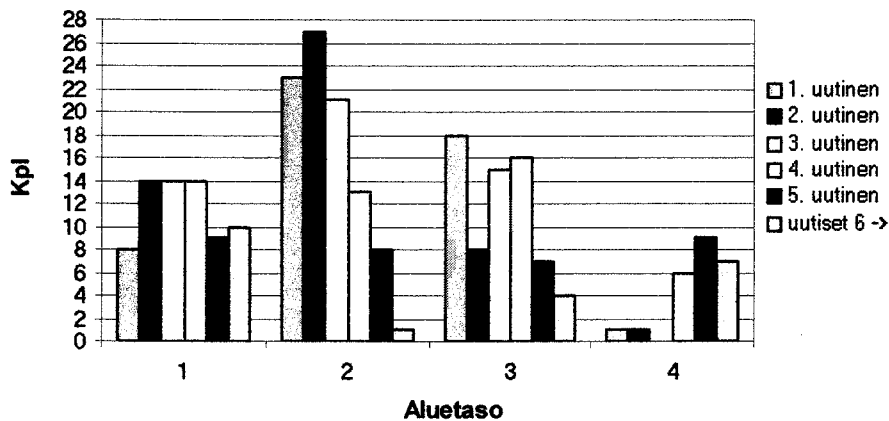
Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yrit., 4.sos./terv., 5.yht.kunt., 6.kult./matk., 7.luonto/ymp., 8.tiede/tekn.
9.op./koul., 10.urh., 11.sota/mp., 12.rik./rang., 13.onn./yll., 14.muut

Kuvio 5.3.2 osoittaa, että kärkiuutiset Pohjanmaalla käsittelevät useimmiten politiikkaa ja hallintoa. Näitä aiheita on kärkiuutisista 40%. Poliitiikan ja hallinnon jälkeen eniten ykkösuutisia löytyy talouden parista sekä rikos-rangaistus-turvallisuus-kategoriasta. Yli 70% Pohjanmaan ykkösuutisista on näistä luokista. Jos kärkiuutisina tarkastellaan sekä ykkös- että kakkosuutisia, pysyy politiikka edelleenkin ehdottomasti vahvimpana kärkiuutisena. Sitä seuraavat taloutta (16% kaikista uutisista), yhteiskuntaa (13% kaikista uutisista) ja työtä (11% kaikista uutisista) käsittelevät aiheet.

Pohjanmaan radion uutislähetysten keskivaiheilla politiikka on edelleen vahvoilla. Poliitiikan lisäksi lähetysten keskivaiheilta löytyy kohtalaisen paljon työtä ja yrittämistä, yhteiskuntaa ja infrastruktuuria sekä kulttuuria ja matkailua käsitteleviä aiheita. Lähetysten loppupuolelta löytyy politiikan ohella onnettomuuksia ja yllättäviä aiheita sekä luontoa ja ympäristöä käsitteleviä aiheita.

Kuviossa 5.3.3. esitetään (perustuen liitteeseen 9) Pohjanmaan radion uutisten jakautuminen aluetasoin. Kuvio kertoo myös millä sijalla kunkin aluetason uutiset ovat lähetyksissä.

**Kuvio 5.3.3 Uutisten esiintymisjärjestys aluetasoin
Pohjanmaan radio**

1= paikallinen, 2=maakunnallinen, 3= valtakunnallinen, 4= kansainvälinen

Kuvio 5.3.3 osoittaa, että Pohjanmaan radion uutisista lähes 40 % on maakunnallisia. Paikallisia ja valtakunnallisia uutisia on Pohjanmaalla lähes yhtä paljon, kumpaakin alle 30 %. Kansainvälisiä uutisia kaikista uutisista on alle 10 %.

Kärkiuutista (1. ja 2. uutisista) puolet on maakunnallisia. Maakunnallisten uutisten määrä vähenee tasaisesti lähetyksen loppua kohden. Maakunnallisten uutisten jälkeen eniten kärkiuutisia on valtakunnan tasolta. Valtakunnan taso on korostunut myös lähetyksen keskivaiheilla, sen jälkeen valtakunnallisten uutisten määrä vähenee. Paikallisen tason

uutisia on tasaisesti kaikkialla lähetyksessä, kuitenkin keskivaiheilla lähetystä eniten. Kansainvälisiä uutisia on Pohjanmaalla kärjessä tuskin lainkaan, niiden määrä kasvaa vasta lähetyksen loppupuolella. Määrä ei kuitenkaan ole kovin suuri.

5.3.3 Tulosten analyysi ja kommentointi

Pohjanmaan radiossa korostetaan voimakkaasti kovia aiheita. Kovista aihepiireistä etenkin politiikka on vahvasti esillä. Myös muut paljon esillä olevat aihepiirit ovat koviksi määriteltäviä eli uutisia löytyy runsaimmin työtä, työllisyyttä ja yrittämistä, yhteiskuntaa, infrastruktuuria ja rakentamista tai taloutta koskevista aihepiireistä. Näiden aihepiirien uutiset ovat myös useimmiten lähetyksen kärkipään uutisia. Tästä voidaan päätellä, että kovia uutisia pidetään Pohjanmaalla tärkeinä ja niitä myöskin arvostetaan eniten. Tuloksen perusteella voidaan siis myös olettaa, että uutislähteenä Pohjanmaalla toimivat hyvin usein näitä aihepiirejä edustavat tahot.

Pehmeämmät aiheet, kuten sosiaali- ja terveysasiat tai luonto jäävät Pohjanmaalla vähäiselle huomiolle. Aihepiirien vähäiset uutiset eivät myöskään ole lähetyksen kärjessä, vaan enemminkin lähetyksen keskivaiheilla tai lopussa. Pehmeiden aiheiden uutisarvo on siis Pohjanmaalla selkeästi kovia aiheita pienempi eikä niitä myöskään pidetä yhtä tärkeinä kuin kovia aiheita.

Pohjanmaan uutisia tarkasteltaessa täytyy muistaa, että politiikan ja hallinnon uutisten suuri määrä väistämättä vähentää muiden aihepiirien uutisten lukumäärää – onhan uutislähetyksen aika kuitenkin aina rajallinen ja uutisia tarvitaan niin päivittäin kuin lähetyksittäinkin vain tietty määrä. Arvostuksista kuitenkin kertoo se, että politiikkaa ja hallintoa on valittu lähetyksiin mukaan selvästi useammin kuin muita aihepiirejä. Poliitiikka ja hallinto näyttää myös olevan vahvasti esillä kaikissa lähetyksen vaiheissa. Kuvaavaa on esimerkiksi se, että lähetyksissä pelkästään neljännelle sijalle kivunneiden politiikan ja hallinnon uutisten lukumäärä on yhtä suuri kuin kaikkien sosiaali- ja terveyskategorian uutisten määrä yhteensä. Pohjanmaalla löytyy uutisia lähes kaikista aihepiireistä, mutta politiikan painottuminen vähentää niiden osuutta ja merkitystä.

Aluetasolla tarkasteltuna Pohjanmaa tarjoaa eniten koko maakuntaa koskevaa uutisaineistoa ja lähetysten kärjessä on eniten maakunnallisia uutisia. Voidaan siis ajatella, että aluetasolla Pohjanmaan radio tarjoaa koko maakunnan kattavaa ja koko maakuntaa kiinnostavaa uutispalvelua. Kärkisijoilta löytyy runsaasti myös valtakunnallisia uutisia, mikä osaltaan viittaa kattavuuteen. Paikallisia aiheita käsitellään yhtä paljon kuin valtakunnallisia, mutta niitä on enemmän lähetyksen keskellä ja lopussa kuin valtakunnallisia. Valtakunnallisia uutisia taas on lähetysten alussa ja keskivaiheilla. Valtakunnallisia uutisia siis arvostetaan enemmän kuin paikallisia, vaikka määrällisesti uutisia löytyy kummastakin kategoriasta käytännössä yhtä paljon. Kansainvälisiä uutisia on vähän ja niiden jokseenkin pienestä arvostuksesta kertoo se, että niiden paikka on useimmiten lähetyksen lopussa.

Tarkasteltaessa Pohjanmaan radion tuloksia yhdessä voidaan todeta, että todennäköisimmin uutiskynnyksen Pohjanmaalla ylittää aihe, joka käsittelee koko maakuntaa koskettavaa politiikan tai hallinnon asiaa. Epätodennäköisintä uutiskynnyksen ylittäminen on sotaa ja maanpuolustusta tai sosiaali- ja terveysaiheita käsittelevälle kansainväliselle aiheelle.

Ennen tutkimusviikon tulosten esittelyä Pohjanmaan radion uutispäällikkö määritteli Pohjanmaan radion tavoitteeksi sellaisten uutisten tuottamisen, joissa on aina ihmisten arjesta lähtevä näkökulma. Kohderyhmänä Pohjanmaalla ovat kuuluvuusalueella asuvat ihmiset, jotka ovat 30 vuotta tai vanhempia. Maakunnallisuutta halutaan Pohjanmaalla korostaa, mutta niin, että maakunnallisuus on suhteutettu muuhun ympäröivään maailmaan. Maakuntautisten tärkeimpänä tehtävänä uutispäällikkö pitää lähiasioiden esille tuontia.

”...mutta mihinkään maakuntien ylistyslauluun en halua lähteä mukaan. Joku ero pitää olla valtakunnan ja maakuntien uutisten välillä, mutta ei me kenenkään asianajajia olla. Me toimitaan normaalien uutiskriteerien mukaan, jossa alueellisuus on sitten yksi ulottuvuus.” (Uutispäällikkö, Pohjanmaan radio)

Politiikan ja hallinnon osuuden korostuminen Pohjanmaan uutisten aihepiireissä on uutispäällikön mukaan sattumaa ja erittäin yllättävää. Poliitiikan osuus on hänen mukaansa

kohtuuttoman suuri, eikä siihen ainakaan tietoisesti olla Pohjanmaalla pyritty eikä sitä normaalisti Pohjanmaalla myöskään pyritä painottamaan. Selityksenä politiikan korostumiselle uutispäällikkö pitää vaalituloksen selviämistä ja sitä, että aihepiirin uutiset ovat todennäköisesti olleet oman uutishankinnan tuloksia, ns. oma ote -juttuja.

”Me on pyritty siihen, että meillä olisi joka päivä jotain omaa. Oma ote on sellainen meidän sisäinen termi eli se tarkoittaa sitä, että jos toimittajalla on oma idea, se menee ohi, vaikka olisi mitä tahansa valmista infotavaraa tarjolla, eli sillä on pyritty kannustamaan siihen, että ihmiset ideoisi itse.”
(Uutispäällikkö, Pohjanmaan radio)

Politiikan ja hallinnon uutiset ovat uutispäällikön mukaan toki tärkeitä, mutta niiden osuus on silti hämmästyttävän suuri. Muutoin aihepiirijakaumat ovat jotakuinkin sitä, mitä toimituksessa on tavoiteltu. Tosin luonto ja ympäristö sekä etenkin sosiaali- ja terveys kategorian pienuutta uutispäällikkö pitää puutteena. Rikos ja rangaistus-luokan uutisia on Pohjanmaalla tietoisesti nostettu ylöspäin lähetyksissä siksi, niiden on katsottu kiinnostavan ihmisiä.

Alueellisella tasolla Pohjanmaalla pyritään siihen, että uutiset koskisivat mahdollisimman kattavasti koko maakuntaa. Ongelmana alueella on aikaisemmin pidetty sitä, että uutiset on koettu joko Seinäjoen tai Vaasan uutisiksi. Nyt tavoitellaan sitä, että kaikki pienetkin paikkakunnat tulisivat esiin uutislähetyksissä. Maakunnallisuuden korostamista tutkimustuloksissa uutispäällikkö pitää hyvänä.

”Se on se valttikortti millä me yritetään erota valtakunnallisista uutisista, tarkoituksena on myös koskettaa kaikkia alueen kuntia.” (Uutispäällikkö, Pohjanmaan radio)

Toisaalta taas Pohjanmaalla huomioidaan myös paikalliset uutiset, joita löytyy määrällisesti jokseenkin runsaasti sekä koko valtakuntaa koskevat aiheet, joita on yhtä paljon kuin paikallisia. Kansainvälisiä uutisia puolestaan on lähetyksissä yleensä vain aamuisin. Uutistarjontaa voidaan siis pitää alueellisuutta korostavana, mutta myös tärkeimmät valtakunnan aiheet huomioivana.

Kilpailutilanne Pohjanmaalla on kova, sillä Pohjanmaan radion kuuluvuusalueella toimii seitsemän kaupallista paikallisradiota. Paikallisradiot myös kuuluvat hyvin laajalla alueella. Uutispäällikön mukaan ne kuitenkin kilpailevat Pohjanmaan radion kanssa muilla ohjelmiston osa-alueilla, eivät uutisten. Suhdetta maakuntalehtiin uutispäällikkö puolestaan kuvaa sanalla ”toverillinen”. Tämä johtuu siitä, että Pohjanmaalla Ylen alue-radiolla nähdään olevan oma tehtävänsä uutisten välittäjänä.

”Me olemme riippumattomia lehdistä, sillä meillä on oma tehtävämme ja oma nopeutemme valttina. Lehdet tekevät lähinnä syventävää työtä ja me olemme lähteneet siitä, että kaikki ratkaisut ovat meidän omia ratkaisujamme, jotka eivät riipu muista medioista.” (Uutispäällikkö, Pohjanmaan radio)

5.3.4 Yhteenveto

Tutkimusviikon tulosten perusteella Pohjanmaan radiossa uutispäällikön määrittelemät kriteerit ja toteutuva uutistarjonta eivät täysin vastaa toisiaan. Pohjanmaalla on pyritty vähentämään poliittisten ja hallinnollisten uutisten määrää käytännössä mm. lähetysten profiloinnilla, mutta tulosten mukaan tämän aihepiirin uutisia esiintyy lähetyksissä selkeästi eniten. Pohjanmaalla uutisten laatua seurataan tarkasti, esimerkiksi kahdessa päivittäisessä kokouksessa annetaan palautetta ja raportoidaan uutislähetysten sisällöstä muille. Toimittajan vapaus näkyy lähinnä yksittäisten uutisten sisällössä sekä uutisissa käytetyssä kielessä. Uutispäällikkö tekee myös viikoittain uutisista seurannan, jossa tarkkaillaan mm. lähetysprofiilien toteutumista sekä alueellista jakaumaa. Tätä taustaa vasten on jokseenkin yllättävää, että tutkimusviikon tulokset poikkeavat Pohjanmaalla uutistoiminnalle asetetuista tavoitteista.

5.4 Radio Keski-Suomi

5.4.1 Toimitus ja maakunta

Radio Keski-Suomen uutistoimituksessa työskentelee uutispäällikkö ja neljä uutistoimittajaa. Uutistoimittajista kaksi on naisia ja kaksi miehiä, uutispäällikkö itse on mies. Kaikki toimituksen jäsenet ovat yli 50-vuotiaita ja toimituksellista työkokemusta on kaikilla takaan kymmeniä vuosia. Radio Keski-Suomen uutistoimittajista neljä on Jyväskylässä ja yhden asemapaikkana on Viitasaari.

Keski-Suomi on maakuntana hyvin monivivahteinen ja sillä on paljon erilaisia piirteitä. Perinteisesti Keski-Suomea on pidetty pienyrittäjähenkisenä alueena, josta löytyy myös suurehkoa teollisuutta ja maatalousalueita. Maakunnassa on paljon erilaisia pk-yrityksiä monelta eri toimialalta ja yrittäjyydellä on pitkiä perinteitä. Alueen metsävarat ovat suuret ja metsäteollisuus (paperinvalmistus) edustaa maakunnan perinteistä osaamista. Muita osaamisen aloja ovat energia-, ympäristö- ja hyvinvointiteknologia. Alueen elinvoimaisuuden odotetaan pysyvän ennallaan. Alueen työväestö on keskimäärin korkeasti koulutettua, tosin maakunnan reuna-alueilla koulutustaso on alhaisempi. (Okko, Miettilä & Hyvärinen 1998, 57-58.)

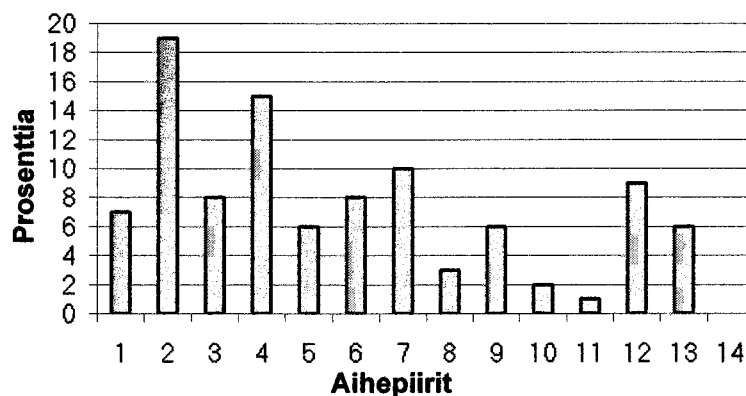
Keski-Suomesta löytyy niin muuttovoitto- kuin muuttotappioalueita. Jyväskylä maakuntakeskuksena ja yliopistokaupunkina houkuttelee muuttajia, mutta maakunnan reuna-alueilla tilanne on toisin. Myös työttömyyden suhteen maakunnasta löytyy erilaisia alueita. Työttömyysaste on joko korkea tai keskimääräinen. Muutamissa maakunnan osissa bruttokansantuote asukasta kohti on suuri tai keskimääräinen, yleensä kuitenkin pieni. (Westerholm & Raento 1999, 62-63.)

5.4.2 Tulosten esittely

Radio Keski-Suomella oli tutkimusajanjaksolla yhteensä 23 uutislähetystä. Uutislähetystä oli aamuisin (paitsi maanantai-aamuisin) kaksi kappaletta (6.30, 7.30) ja lähetykset oli nauhoitettu jo edellisenä päivänä. Tutkimusviikolla aamuaiheet näyttivät olevan muokattuja versioita edellisen iltapäivän uutisista. Kunkin päivän muut lähetykset olivat kello 11.30, 13.30 ja 16.30. Yhteensä lähetyksissä oli 100 uutista, eli keskimäärin 4,34 uutista/lähetys.

Kuviossa 5.4.1 (perustuen liitteeseen 10) näkyy Radio Keski-Suomessa käsiteltyjen uutisaiheiden jakautuminen eri aihepiireihin.

**Kuvio 5.4.1 Uutisaiheet aihepiireittäin (%)
Radio Keski-Suomi**

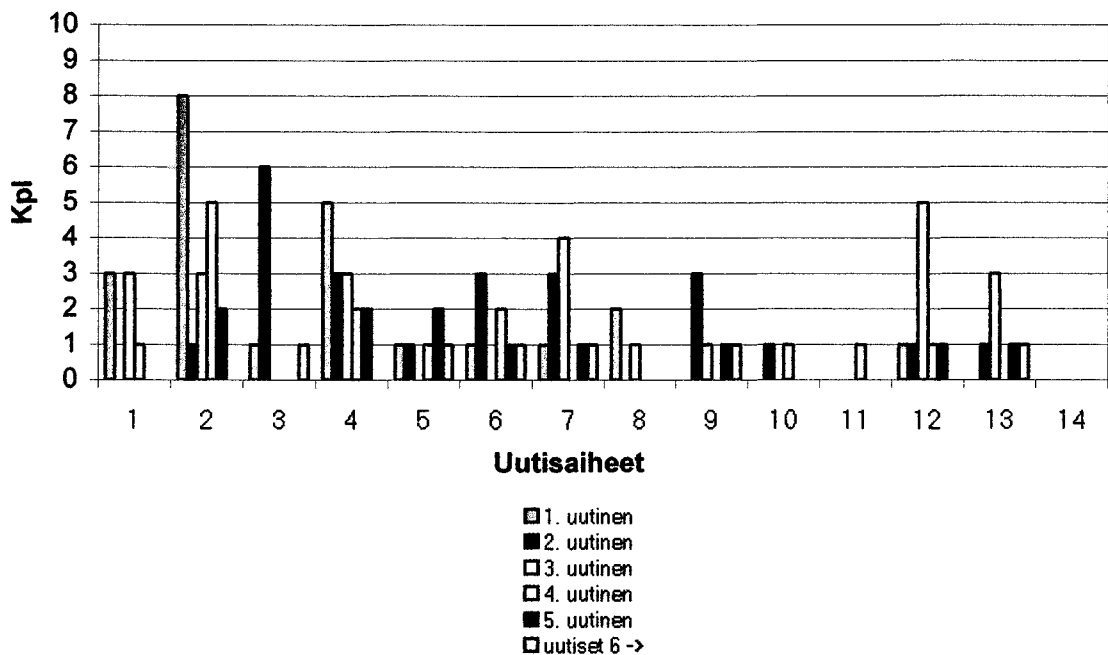

Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yrityk., 4.sos./terv., 5.yht.kunt., 6.kult./matk., 7.luonto/ymp., 8.tiede/tekn.
9.op./koul., 10.urh., 11.sota/mp., 12.rik./rang., 13.onn./yll., 14.muut

Kuvio 5.4.1 osoittaa, että Radio Keski-Suomessa käsitellään prosentuaalisesti eniten politiikkaa ja sosiaali- ja terveysasioita. Noin kolmannes uutisista käsittelee näiden aihepiirejä. Myös luonto ja ympäristöä käsitteleviä uutisia on jonkin verran, noin kymmenesosa kaikista uutisista. Vähiten käsitellään tiedettä, tutkimusta ja tekniikkaa, urheilua sekä sotaa ja maanpuolustusta. Muista luokista aiheita löytyy kohtalaisen tasaisesti.

Kuviossa 5.4.2 (perustuen liitteeseen 11) kuvataan Radio Keski-Suomessa käsiteltyjen uutisten (N=100) jakautumista tarkemmin. Kuviossa kunkin aihepiirin kohdalla on näkyvissä myös se, miten kyseisen aihepiirin uutiset ovat lähetyksissä sijoittuneet, ts. millä sijalla ne lähetyksissä ovat.

**Kuvio 5.4.2 Uutisten esiintymisjärjestys aihepiireittäin
Radio Keski-Suomi**

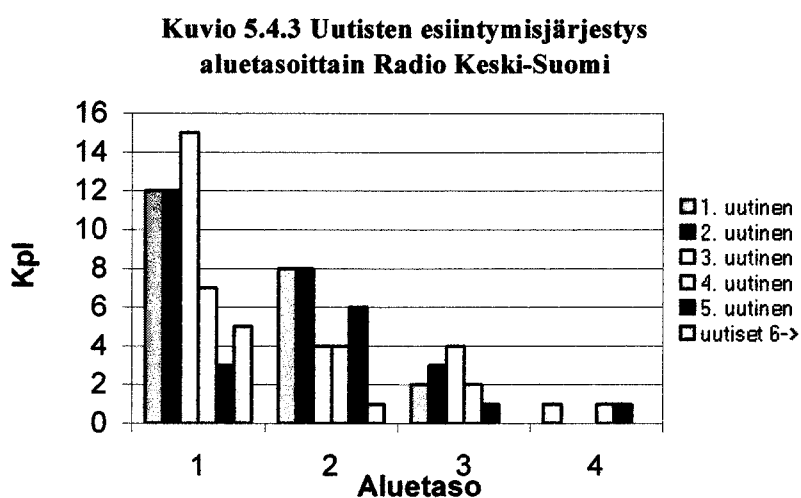

Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yrityk., 4.sos./terv., 5.yht.kunt., 6.kult./matk., 7.luonto/ymp., 8.tiede/tekni.
9.op./koul., 10.urh., 11.sota/maailm., 12.rik./rangaist., 13.onn./yll., 14.muut

Kuvio 5.4.2 osoittaa, että Radio Keski-Suomen ykkösuutiset käsittelevät useimmiten politiikkaa, sosiaali- ja terveystieteitä tai taloutta. Lähes 70% ykkösuutisista käsittelee näitä aiheita. Jos kärkiuutisina tarkastellaan ykkös- ja kakkosuutisia, tilanne muuttuu hieman. Tällöin eniten kärkiuutisia on politiikan ja hallinnon, työn ja yrittämisen sekä sosiaali- ja terveystieteiden parista. Tässä tarkastelussa myös kulttuuri- ja matkailu sekä luonto ja ympäristöuutisia on talousuutisia enemmän lähetyksen kärjestä. Muista luokista kärkiuutisia löytyy muutamia.

Radio Keski-Suomen uutislähetysten keskivaiheilla on uutisia eniten politiikan ja hallinnon alalta sekä rikosta, rangaistusta ja turvallisuutta käsittelevistä aihepiireistä. Lähetysten loppupuolella puolestaan käsitellään aiheita melko tasaisesti kaikista luokista.

Kuviossa 5.4.3 (perustuen liitteeseen 12) esitetään Radio Keski-Suomen uutisten jakautuminen aluetasoin. Kuvio kertoo myös millä sijalla kunkin aluetason uutiset ovat lähetyksissä.

1= paikallinen, 2=maakunnallinen, 3= valtakunnallinen, 4= kansainvälinen

Kuvio 5.4.3 osoittaa, että suurin osa Radio Keski-Suomessa käsitellyistä uutisista on paikallisia. Paikallisia uutisia on 54% kaikista uutisista. Maakunnallisia uutisia kaikista uutista on 31%. Valtakunnallisten uutisten osuus on 12% ja kansainvälisten uutisten 3%.

Tilanne säilyy melko lailla samana kärkiuutisia tarkasteltaessa. Kärkiuutisista yli puolet on paikallisia. Niiden määrä kasvaa lähetysten keskivaiheilla ja vähenee loppua kohti. Maakunnallisia kärkiuutisia on noin 35%. Niiden määrä laskee hieman lähetysten keskivaiheilla, mutta nousee loppua kohti. Valtakunnallisia on kärkiuutisista noin 10%. Niiden määrä kasvaa lähetysten keskellä ja vähenee lähetysten loppua kohti. Kansain-

välisten uutisten määrä on vähäinen, niitä on lähetyksissä satunnaisesti, satunnaisilla sijoilla.

5.4.3 Tulosten analyysi ja kommentointi

Aihepiirejä tarkasteltaessa Radio Keski-Suomen uutiset korostavat sekä pehmeitä että kovia uutisia. Poliitiikkaa ja hallintoa löytyy aihepiirejä vertailtaessa eniten, sen jälkeen sosiaali- ja terveys-luokan uutisia. Näitä aihepiirejä pidetään siis tärkeinä. Näiden aihepiirien uutisia löytyy myös eniten lähetyksen kärjestä, eli niitä myöskin arvostetaan paljon. Jos kärkiuutisina tarkastellaan sekä ykkös- että kakkosuutisia, nousee myös aihepiiri työ, työttömyys ja yrittäminen tärkeäksi aihepiiriksi heti politiikan ja hallinnon sekä sosiaali- ja terveysasioiden jälkeen.

Lähetyksen keskivaiheilla korostuvat politiikan ja hallinnon uutiset sekä rikos, rangaistus ja turvallisuusuutiset. Myös luontoa ja ympäristöä käsitellään jonkin verran nimenomaan lähetyksen alku-keskivaiheilla. Näin ollen siis myös lähetyksen keskeltä löytyy kovia ja pehmeitä uutisia melko samassa suhteessa kuin alustakin. Molempia näytetään pitävän tärkeinä, eli uutisoimisen arvoisina. Lisäksi molempia, sekä kovia että pehmeitä uutisia arvostetaan. Aihepiiriensä puolesta Radio Keski-Suomi tarjoaa jokseenkin kattavaa uutispalvelua eli se käsittelee kaikkia aihepiirejä lähetyksissään, vaikka painottaakin politiikkaa ja sosiaali- ja terveysasioita.

Radio Keski-Suomen uutisia tarkasteltaessa täytyy huomioida se, että uutisia on tarkastelussa mukana määrällisesti vähän, keskimäärin 4,34 uutista/lähetys. Tämä on selkeästi vähemmän kuin muissa tarkasteltavana olevissa maakuntaradioissa keskimäärin. Syynä uutisten määrään on se, että Radio Keski-Suomen yksittäiset uutiset ovat pitkiä. Aiheita ei siten lähetyksen puitteissa ole mahdollista käsitellä enempää. Tämä vaikuttaakin tarkasteluun etenkin, kun vertaillaan kunkin aihepiirin uutisten sijoittumista lähetyksissä. Yksittäisiä uutisia löytyy kaikista aihepiireistä ja niistä jokaisella on merkitystä, koska uutisia on vähän. Tästä syystä voi kuitenkin vaikuttaa siltä, ettei uutisista löydy selkeää linjaa painotusten suhteen. Linjojen määrittely aihepiirien uutisten sijoittumisen perusteella onkin vaikeaa (ainakin vaikeampaa kuin muiden maakuntaradioiden kohdalla), koska pieni määrä aiheita on levittänyt lukuisiin luokkiin.

Aluetasojta tarkasteltaessa Radio Keski-Suomen uutiset ovat selkeästi painottuneet paikallisuuteen. Yli puolet uutisista käsittelee Keski-Suomen yksittäisiä paikkakuntia ja paikallisia uutisia löytyy myös lähetysten kärjestä eniten. Paikallisuutta voidaan siten pitää yhtenä merkittävimmistä uutisarvon mittareista Radio Keski-Suomessa. Maakunnallisia uutisia löytyy Radio Keski-Suomen uutistarjonnasta toiseksi eniten. Myös maakunnalliset uutiset ovat yleensä lähetysten kärjessä, eli niitä arvostetaan. Valtakunnallisia uutisia on hieman yli kymmenesosa kaikista Radio Keski-Suomen uutisista ja niitä on eniten lähetysten keskivaiheilla. Valtakunnallisia uutisia ei siis pidetä kovin tärkeinä eikä niitä myöskään arvosteta kovin paljoa. Kansainvälisiä uutisia on kaikkein vähiten, yhteensä 100:sta uutisesta vain kolme. Tämä kertoo sen, ettei uutisia juurikaan pidetä tärkeinä tai arvosteta. Kansainvälisen uutisen täytyy olla todella merkittävä, mikäli se Radio Keski-Suomessa nousee kärkeen tai ylipäänsä mukaan uutislähetykseen.

Näyttää siis siltä, että uutiseksi nousee todennäköisimmin paikallinen aihe, joka käsittelee politiikkaa tai hallintoa. Myös sosiaali- ja terveysalaan liittyvällä aiheella on hyvät mahdollisuudet päästä uutiseksi. Epätodennäköisimmin uutiskynnyksen puolestaan ylittää kansainvälinen aihe, joka käsittelee sotaa tai maanpuolustusta.

Radio Keski-Suomen uutispäällikkö määritteli uutistoimituksen tavoitteeksi ennen tulosten esittelyä ”Yleisradion kriteerien mukaisten” uutisten teon. Tavoitteena on siis, että uutiset koskettavat mahdollisimman suurta osaa yleisöstä, niissä on huomioitu intensiteetti-näkökulma ja että niissä tulevat esille kuulijan kannalta kiintoisat tapahtumat. Kohderyhmänä Radio Keski-Suomella ovat maakunnan aikuiset asukkaat, ja uutispäällikön mukaan on selvää, että iso osa kuulijakunnasta voi olla kohtuullisen iäkästäkin. Hänen mukaansa nuoremmat kuulijat siirtyvät sitten myöhemmin kanavalle, jos ylipäänsä ovat siirtyäkseen. Maakuntautuusten roolia uutispäällikkö tarkastelee lähinnä riippumattoman tiedonvälityksen kautta.

”Lähinnä se merkitys on siinä, että jos me päästään kertomaan jotkut asiat ensin, muiden on tultava mukaan, vaikka joku ei haluaisikaan asiasta kertoa. Tämä on yksi syy siihen, miksi Suomessa täytyy olla kaupallisista intresseistä riippumaton tiedotusväline, vain se takaa että asiat tulee esille. Eli jos peitellään asioita, niin meidän tehtävä on saada ne esille. On oikeasti sellaisia asioita, joista halutaan vaieta, mutta jos me saadaan ne

tietää, niin me ainakin pannaan ne heti taivaalle.” (Uutispäällikkö, Radio Keski-Suomi)

Mitään erityisiä ei aihepiirejä ei Radio Keski-Suomessa ole tarkoituksella pyritty korostamaan ja uutispäällikön mukaan painotukset ovat luonnostaan syntyneitä. Radio Keski-Suomessa esimerkiksi kunnallispolitiikkaa seurataan aktiivisesti, eikä sen painottuminen siksi olekaan yllättävää. Kunnallispolitiikan uutisia on Radio Keski-Suomessa etenkin alkuvuodesta, kun eri lautakunnat kokoontuvat. Myös sosiaali- ja terveyspuolen asioiden painottuminen on uutispäällikön mukaan luontevaa.

”Me ollaan sitä mieltä, että ihmiset ovat kauhean kiinnostuneita erilaisista terveysasioista, siitä, kuinka he pääsevät terveyskeskukseen ja kuinka omalääkärisysteemi toimii ja niin edespäin. Lisäksi kun tuo keskussairaala tuossa toimii lähellä, niin kyllä me on näitä aiheita seurailtu, ihan luonnostaan.” (Uutispäällikkö, Radio Keski-Suomi)

Radio Keski-Suomen uutisissa on pyritty myös tuomaan esille arkiasioita, mutta uutispäällikön mukaan ”arki on niin arkista”, että menevän arkiuutisen teko on vaikeaa.

Alueitasolla Radio Keski-Suomi pyrkii käsittelemään keskisuomalaisia aiheita, eli panostaa paikallisuuteen ja maakunnallisuuteen. Tämä näkyy myös tuloksissa. Uutispäällikön mukaan painotuksen taustalla on ennen kaikkea ajatus siitä, että radiossa on oltava konkreettinen. Konkretia toteutuu parhaiten, kun uutisissa puhutaan siitä, miten asiat ovat jossakin, eikä siitä miten ne ovat yleensä. Toisena syynä paikallisten ja maakunnallisten aiheiden korostumiseen uutispäällikkö pitää maakunnallisuuden arvostamista.

”Muut maakuntaradiot joutuu tukeutumaan paljon Suomen Tietotoimistoon tai Ylen Helsingin palveluksikkoon, että ne ns. saisivat lähetyksensä täyteen tai muistuttamaan uutislähetystä. Meillä ei tätä ongelmaa ole, koska sen verran kamaa me saadaan syntymään, että nämä meidän lähetykset täyttyy meidän ihan omilla jutuilla. Ne on takuvarmasti keskisuomalaisia ne jutut. Lisäksi vielä, kun kerran tulee valtakunnan uutiset ja maailmanuutiset siinä sivussa ja meidän ohjelmisto on muuten aika

”globaalia”, niin on hyvä, että on yksi paikka, missä käsitellään maakuntaa.” (Uutispäällikkö, Radio Keski-Suomi)

Kilpailutilanne Keski-Suomessa ei sähköisellä puolella ole kovin kiivasta. Radio Nova on Radio Keski-Suomen pahin kilpailija sähköisellä puolella ja myös kaupallinen paikallisradio, radio Jyväskylä oli aiemmin vakavasti otettava kilpailija. Nykyisin sen uutistoimintaa ei kuitenkaan koeta kilpailijana. Myös maakuntalehti Keski-suomalaisen kanssa uutistoimitus kokee kilpailevansa, vaikka tekniikka välineillä onkin eri.

Radio Keski-Suomi on ollut Yleisradion ns. kokeilupaikkakunta ja se on voinut päättää muista radioista poikkeavalla tavalla esimerkiksi uutislähetystensä määrästä. Tällä hetkellä esimerkiksi aamu-uutisia ei toimituksessa tehdä lainkaan, koska se on käytännön järjestelyissä todettu mahdottomaksi toteuttaa toimittajien kaukaisten asuinpaikkojen vuoksi. Aamun nauhoitettujen lähetysten lisäksi toimitus tuottaa kolmet uutiset päivässä. Uutispäällikön mielestä uutisten tarpeellisuus tunnin välein voidaankin kyseenalaistaa.

”Mä en tiedä sitten mitä järkeä siinä on, että samoja uutisia pitää lukea tunnin välein uudestaan ja uudestaan. Mä en käsitä sitä, ja kun meillä on ollut sellainen mahdollisuus, ettei tarvitse pitää sitä rumbaa yllä, niin ei me olla siihen menty siihen mukaan - eikä kukaan kuulijakunnasta ole valittanut. Mä vastustan sitä, että Suomessa pitäisi kaikkien olla samanlaisia aina, miksei saa olla erilainen? Meillähän on aivan erilaiset lähetysajat kuin muilla eikä me olla mikään ikkunaradio. Onneksi me ollaan voitu järjestää tämä omalla tyylillämme.” (Uutispäällikkö, Radio Keski-Suomi)

5.4.4 Yhteenveto

Radio Keski-Suomen uutiskriteerit noudattelevat uutispäällikön toiveita melko tarkkaan. Toimituksen vakituinen väki on työskennellyt yhdessä vuosia. Jokaisella onkin siksi vapaat kädet tuoda päivälistalle omia ideoitaan sekä tehdä myös päätöksensä esimerkiksi uutiskielen suhteen itsenäisesti. Uutisiin ollaan toimituksessa tyytyväisiä ja yksittäistä uutista pidetään tärkeänä.

5.5 Pohjois-Karjalan Radio

5.5.1 Toimitus ja maakunta

Pohjois-Karjalan radiossa työskentelee uutispäällikön lisäksi neljä uutistoimittajaa – ainakin periaatteessa. Uutistoimittajan paikoista yksi on auki ja uutistoimittaja tällä paikalla vaihtelee. Kaikki kolme vakituista uutistoimittajaa ovat naisia ja uutispäällikkö itse mies. Iältään uutistoimittajat ovat reilusta 30:sta 50:een vuoteen. Alan työkokemusta toimituksen jäsenillä on viidestä vuodesta 25:een vuoteen.

Pohjois-Karjalassa suhteellisen suuri osa tuotannosta perustuu maa- ja metsätalouteen, jonkin verran myös teollisuuteen. Maakunnan tuotantorakenne on yksipuolinen ja se elää maatalouden ja julkisen sektorin varassa suhteellisen voimakkaasti. Palveluiden rooli on eteläiseen Suomeen verrattuna ollut melko pieni. Pohjois-Karjalan kehittyviä tuotannon aloja ovat kaivostoiminta ja metalliteollisuus. Taajamien ja nykyisten kaupunkien syntymiseen Pohjois-Karjalassa ovat vaikuttaneet suuret metsäteollisuusyritykset, kuten myös eteläisen Suomen metsäteollisuusalueilla. (Okko, Miettälä & Hyvärinen 1998, 56-57.)

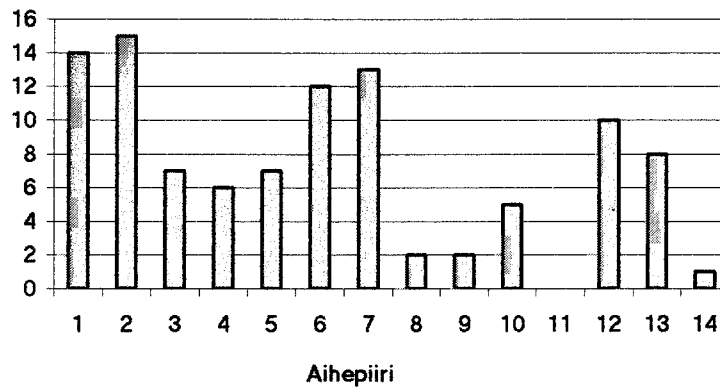
Pohjois-Karjalassa tulo- ja työllisyystaso ovat alhaisia. Työttömyysaste koko maakunnassa on korkea ja alue on muuttotappioaluetta. Poikkeuksena tästä on yliopistokaupunki Joensuu ja sen ympäristö, joka houkuttelee väkeä jonkin verran. Bruttokansatuote asukasta kohden alueella on pieni. (Westerholm & Raento 1999, 62-63.)

5.5.2 Tulosten esittely

Pohjois-Karjalan radiolla oli tutkimusajanjaksolla yhteensä 45 uutislähetystä. Aamuisin uutislähetystä oli neljä kappaletta (6.30, 7.30, 8.30, 9.30), keskipäivisin kaksi kappaletta (11.30, 13.30) ja iltapäivisin kolme kappaletta (15.30, 16.30, 17.25). Yhteensä lähetyksissä oli 231 uutista, eli keskimäärin 5,13 uutista/lähetys.

Kuviossa 5.5.1 (perustuen liitteeseen 13) näkyy kaikkien Pohjois-Karjalan radiossa käsiteltyjen uutisaiheiden jakautuminen eri aihepiireihin.

**Kuvio 5.5.1 Uutisaiheet aihepiireittäin (%)
Pohjois-Karjala**

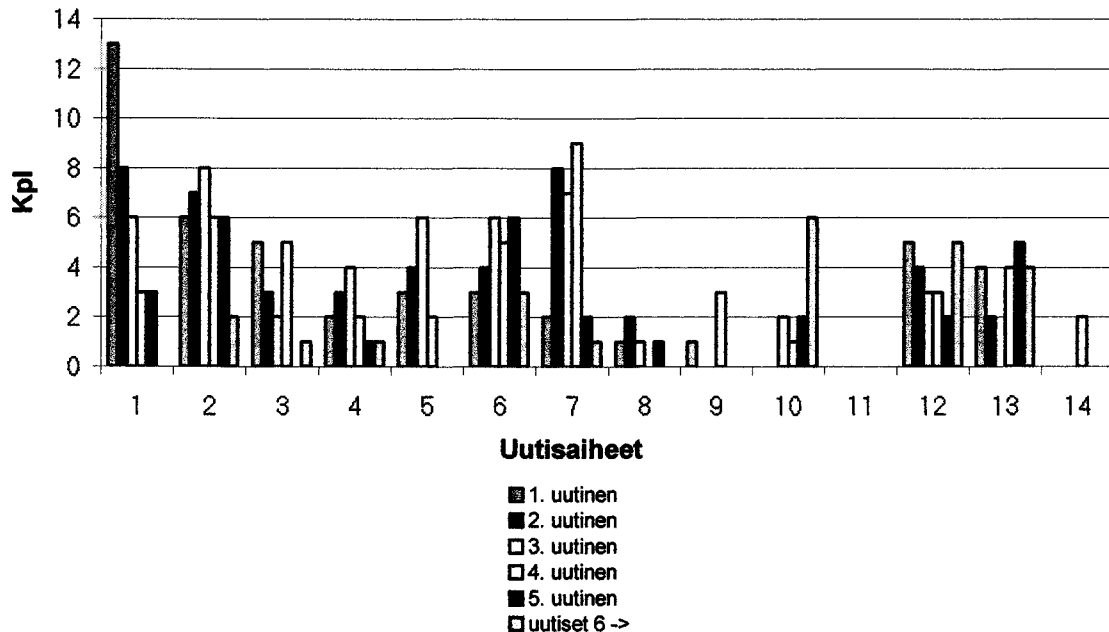

Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yritykset, 4.sos./terveys, 5.yhteiskunta, 6.kulttuuri/matkailu, 7.luonto/ympäristö, 8.tiede/teknologia, 9.opetus/koulutus, 10.urheilu, 11.sota/militarismit, 12.rikokset/rangaistukset, 13.onnellisuus/yllytykset, 14.muut

Kaikkia Pohjois-Karjalan uutisia tarkasteltaessa käy ilmi, että prosentuaalisesti eniten niissä käsitellään politiikkaa ja hallintoa, taloutta, luontoa ja ympäristöä sekä kulttuuria ja matkailua. Tämän jälkeen eniten uutisia on rikosta, rangaistusta ja turvallisuutta käsittelevästä aihepiiristä. Myös työtä, sosiaalisia kysymyksiä ja yhteiskuntaa käsitteleviä aiheita on jonkin verran. Sota ja maanpuolustus-luokan uutisia ei Pohjois-Karjalassa ole lainkaan.

Kuviossa 5.5.2 kuvataan (taulukoon 14 perustuen) Pohjois-Karjalan radiossa käsiteltyjen uutisten (N=231) jakautumista tarkemmin. Kunkin aihepiirin kohdalla näkyy myös se, mille sijalle aihepiirin uutiset ovat lähetyksissä sijoittuneet.

Kuvio 5.5.2 Uutisaiheiden esiintymisjärjestys aihepiireittäin Pohjois-Karjalan radio

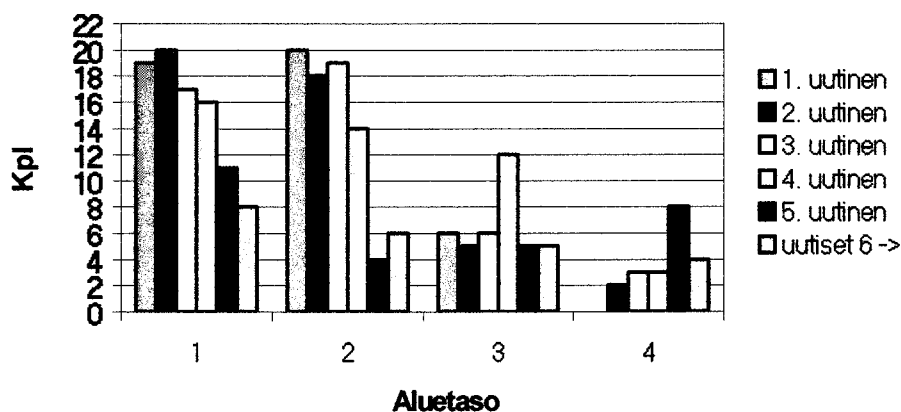
Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yrityk., 4.sos./terv., 5.yht.kunt., 6.kult./matk., 7.luonto/ymp., 8.tiede/tekn.
9.op./koul., 10.urh., 11.sota/mp., 12.rik./rang., 13.onn./yll., 14.muut

Kuvio 5.5.2 osoittaa, että suurin osa Pohjois-Karjalan radion kärkiuutisista käsittelee taloutta. Sen jälkeen kärkiuutisia löytyy eniten politiikan ja hallinnon, työn ja yrittämisen sekä rikoksen, rangaistuksen ja turvallisuuden saralta. Ykkösuutisia Pohjois-Karjalan radiossa löytyy kaikista luokista urheilua ja sotaa lukuunottamatta. Jos Pohjois-Karjalan kärkiuutisia tarkastellaan ottamalla mukaan myös kakkosuutiset, muuttuu tilanne hieman. Talouden ja politiikan rinnalle kärkeen nousevat luonto ja ympäristöuutiset.

Pohjois-Karjalan radion uutislähetysten keskivaiheilla esiintyy uutisia tasaisesti kaikista luokista. Vahvimmin lähetyksen keskellä ovat painottuneet luonto ja ympäristö, politiikka sekä kulttuuri ja matkailuaiheet. Lähetysten loppupuolella löytyy aiheita lähinnä politiikan, kulttuurin, onnettomuuksien ja urheilun saralta.

Kuvio 5.5.3 kertoo (liitteeseen 15 perustuen) Pohjois-Karjalan radion uutisten jakautumisen aluetasoisittain. Kuvioista käy ilmi myös, millä sijalla kunkin aluetason uutiset ovat lähetyksissä olleet.

Kuvio 5.5.3 Uutisaiheiden esiintymisjärjestys aluetasoisittain Pohjois-Karjala

1= paikallinen, 2=maakunnallinen, 3= valtakunnallinen, 4= kansainvälinen

Kuvio 5.5.3 osoittaa, että Pohjois-Karjalan radiossa painotetaan paikallisia uutisia. Myös maakunnallisia uutisia löytyy runsaasti. Kaikista Pohjois-Karjalan radion uutisista noin 75% on paikallisia tai maakunnallisia. Valtakunnallisia uutisia on Pohjois-Karjalassa jonkin verran, hieman alle viidennes kaikista uutisista. Kansainvälisiä uutisia Pohjois-Karjalassa on vähän, alle 10 prosenttia koko uutistarjonnasta.

Kärkiuutisista (1. ja 2. uutisista) suurin osa on paikallisia ja maakunnallisia, lähes 80% kärkiuutista. Paikallisten uutisten määrä pysyy suurena myös lähetyksen keskivaiheilla, tosin niiden määrä laskee tasaisesti lähetyksen loppua kohden. Maakunnallisia uutisia

löytyy myöskin lähetysten keskeltä ja myös niiden määrä laskee lähetyksen loppupuolella. Valtakunnallisia uutisia on kärjessä vähän. Eniten valtakunnallisia uutisia löytyy lähetysten keskivaiheilta. Loppua kohden niiden määrä jälleen tipahtaa. Kansainvälisiä uutisia ei Pohjois-Karjalassa uutislähetysten kärjessä nähdä. Lähinnä kansainvälisiä uutisia löytyy lähetysten lopusta.

5.5.3 Tulosten analyysi ja kommentointi

Pohjois-Karjalan radion aihepiirien painotuksissa yhdistyvät perinteisesti koviksi mielletyt aihepiirit (talous, politiikka ja hallinto) sekä perinteisesti pehmeiksi mielletyt aihepiirit (kulttuuri ja matkailu, luonto ja ympäristö). Molempia siis selkeästi pidetään tärkeänä. Utusten esiintymisjärjestystä tarkasteltaessa voidaan kuitenkin huomata, että kovia aiheita arvostetaan pehmeitä enemmän.

Talous, politiikka, työ ja rikokset hallitsevat ykkösuutispaikkaa ja ovat vahvoilla silloinkin kun tarkastellaan kärkiuutisia ykkös- ja kakkosuutisia. On siis todennäköistä, että uutishankinnassa ja haastatteluissa lähteenä ovat lähinnä näiden aihepiirien edustajat. Pehmeämmät aiheet painottuvat lähinnä uutislähetysten keskivaiheilla, jossa etenkin luontoa ja ympäristöä koskevien uutisten osuus on vahva. Samoin kulttuuri ja matkailu on vahvimmillaan lähetysten keskivaiheilla. Näiden aihepiirien uutisia löytyy määrällisesti lähes yhtä paljon kuin talouden ja politiikan uutisiakin, mutta niiden sijainti lähetyksissä kertoo aihepiirien erilaisesta arvostuksesta. Perinteinen pehmeä aihe kohoaa harvoin kärkeen, eli sen arvoa pidetään vähäisempänä kuin perinteisen kovan uutisen arvoa, vaikka näihin aihepiireihin kuuluvat uutiset toisaalta nähdäänkin tärkeinä eli uutisoimisen arvoisina.

Lähetysten loppupuolella Pohjois-Karjalassa painottuvat lähinnä kaikkialla vahvan politiikan lisäksi onnettomuudet ja yllättävät uutiset, rikokset ja turvallisuus sekä urheilu. Urheilun asettuminen pääasiassa lähetysten loppuun edustaa melko perinteistä näkemystä uutislähetysten rakenteesta. Sekä rikosten että onnettomuuksien kohdalla Pohjois-Karjalassa näkyy, että molemmista luokista on löytynyt uutisia niin kärkeen kuin loppuunkin, mutta ei juurikaan lähetysten keskelle. On todennäköistä, että pieniä paikallisia uutisia näistä luokista ei koskaan uutisoida kärjessä, mutta niitä pidetään kuitenkin

kin kiinnostavina ja ne sijoitetaan lähetyksen loppuun. Lähetysten kärkeen valitut uutiset näistä luokista ovat todennäköisesti hieman suurempia tai ainakin koko maakuntaa koskevia. Pohjois-Karjalassa uutisia löytyy lähes kaikista aihepiireistä, joten sen uutistarjontaa voitaneen pitää jokseenkin kattavana.

Aluetasolla Pohjois-Karjalan radion uutisointi on keskittynyt alue- ja maakuntatason uutisiin, joita on noin 75 % kaikista uutisista. Valtakunnallisia uutisia Pohjois-Karjalassa on jonkin verran ja kansainvälisiä jokseenkin vähän. Paikallisia ja maakunnallisia uutisia on paljon ja ne ovat useimmiten myös kärkiuutisia. Pohjois-Karjalassa maakunnallisuus siis näyttää olevan uutisarvoa nostattava tekijä. Myös paikallisuus nähdään maakunnallisuutena, paikalliset asiat ovat myös maakunnan asioita, tai ainakin maakuntaradion asioita. Maakunnallisuutta korostetaan ja sitä pidetään tärkeänä aiheiden uutisarvoa pohdittaessa. Kärkiuutisista muutama on myös valtakunnallisia, mutta näyttää siltä, että valtakunnallisen aiheen täytyy olla todella merkittävä, jotta se Pohjois-Karjalassa pääsee lähetyksen kärkeen. Kansainvälisiä uutisia ei ykkössijalla kuulla lainkaan ja lähetyksen kärkipuolella muutenkin harvoin.

Tilanne on samankaltainen kautta linjan Pohjois-Karjalan radion uutislähetyksissä, paikallisuus ja maakunnallisuus ovat vahvoilla lähetysten kaikissa vaiheissa. Valtakunnallisten uutisten määrässä on selkeä nousu neljännen uutispaikan kohdalla, eli vasta selkeästi lähetyksen lopussa (etenkin kuin muistetaan, että keskimäärin Pohjois-Karjalassa on 5,13 uutista/lähetys). Valtakunnallisuus tai kansainvälisyys eivät siis Pohjois-Karjalassa ole uutisten arvoa nostavia asioita vaan pikemminkin päinvastoin. Pohjois-Karjalan uutistarjontaa voidaan kuitenkin pitää myös jokseenkin kattavana, sillä Pohjois-Karjalan uutisissa huomioidaan myös merkittävimmät koti- ja ulkomaan tapahtumat.

Tutkimusviikon tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että Pohjois-Karjalan radiossa uutiskynnyksen ylittää varmimmin paikallinen tai maakunnallinen, politiikkaa ja hallintoa käsittelevä aihe. Epätodennäköisintä uutiskynnyksen ylittäminen on kansainväliselle aiheelle, joka käsittelee sotaa ja maanpuolustusta.

Ennen tulosten esittelyä Pohjois-Karjalan radion uutispäällikkö määritteli Pohjois-Karjalan uutistoimituksen tavoitteeksi ”maakunnan elämässä mukana olevien” uutisten tuottamisen. Pohjois-Karjalan radio tavoittelee kuulijoikseen maakunnan yli 30-

vuotiasta aikuisväestöä. Uutisista ei haluta tehdä kovin byrokraattisia ja aihepiirit pyritään kattamaan mahdollisimman laajasti. Maakuntauutisten tehtävä uutispäällikön mukaan selvä.

*”Maakuntauutiset kertovat, mitä tässä maakunnassa tapahtuu, on tapahtunut ja on tapahtumassa eli sen missä mennään ja minne ei olla menossa. Vaikka olemme samaa Radio Suomea ja uutisia tulee puolen tunnin välein, niin jos me ruvetaan tekemään valtakunnallisia maakuntauutisia eli otta-
maan enemmän sitä mitä RUT (radion uutistoimitus) tarjoaa, niin meidän työltä häviää pohja ja mielekkyys ihan kokonaan. Me ammennetaan intoa ja voimaa siitä, että me eletään tässä maakunnassa, tästä maakunnasta ja pohjoiskarjalaisille ihmisille.”* (Uutispäällikkö, Pohjois-Karjalan radio)

Tutkimusviikon tuloksia Pohjois-Karjalan radion uutispäällikkö pitää luontevana monien eri tekijöiden summana. Pohjois-Karjalassa on seurataan kaikkia alueen 19:ää kuntaa ja se tuottaa uutispäällikön mukaan paljon politiikan ja hallinnon uutisia. Lisäksi toimituksessa muutama toimittaja tuntee myös henkilökohtaista mielenkiintoa politiikkaa ja hallinnollisia asioita kohtaan. Uutispäällikön mukaan on luonnollista, että toimittajien oma kiinnostus vaikuttaa lopputulokseen jonkin verran. Poliitiikan korostuminen ei ole tietoinen valinta, mutta uutispäällikön mukaan aihepiirin uutiset kuuluvat yleisiin kuvi-oihin. Luonto puolestaan korostuu maakunnan luonteen johdosta.

”Niin se saa ja sen pitää ollakin. Jos joku sanoo, että ei politiikkaa, että se on tylsä ja typerä aihe jota ei tarvitse seurata, niin höpönlöpö. Monia meitä pohjoiskarjalaisia koskettavat päätökset, poliittisiahan ne on.../...Luonto ja ympäristö, esimerkiksi metsästysaiheet taas korostuu, koska sillä on katsottu olevan kosketuspintaa...Suuri osa maakunnan porukasta pörrää tuolla metsissä on sitten kevät, kesä, syksy tai talvi ja sitä kautta se luonto tulee mukaan.”(Uutispäällikkö, Pohjois-Karjalan radio)

Talouden korostuminen on uutispäällikön mukaan jokseenkin tavoiteltua ja sillä lähdetään usein liikkeelle, koska sen on kovana uutisena ajateltu laittavan uutislähetys hyvin käyntiin. Talous korostuu myös siksi, että taloudellisilla tapahtumilla on usein melko suora yhteys työllisyysasioihin ja niiden ajatellaan liikuttavan monia alueen kuulijoita.

Uutispäällikkö kuitenkin painottaa sitä, että käytännön työssä ratkaisuja ja valintoja uutisten suhteen voidaan tehdä mitä moninaisimmista syistä. Hiljaisina uutispäivinä saatetaan uutisia tehdä sellaisistakin asioista, joilla ei ole valtavaa merkitystä, koska uutiset on tehtävä ja niille on oman kokoisensa aika lähetyksissä. Pohjois-Karjalassa tämä tarkoittaa sitä, että pienetkin aiheet ja paikkakunnat saattavat nousta esille, koska maakunnallisuutta kuitenkin pidetään tärkeimpänä uutisen arvoa muokkaavana tekijänä.

Aluetasolla Pohjois-Karjalassa pyritään maakunnallisesti kattavaan uutistarjontaan. Uutisissa saatetaan käsitellä valtakunnallistakin aihetta, mutta pyrkimyksenä on aina luoda kytkös aiheen ja maakunnan välille.

”Linja on aika selkeä. Jos me ei saada uutiseen sitä maakuntaa, esimerkiksi Joensuuta tai Pohjois-Karjalaa ihan konkreettisesti sanoina, niin harvoin meillä se kyllä sitten menee. Maakunta pitäisi melkein jokaisessa uutisessa olla.” (Uutispäällikkö, Pohjois-Karjalan radio)

Kilpailu sähköisten uutisvälineiden kesken on Pohjois-Karjalassa vähäistä. Kaupallisen paikallisradion uutistoimintaa seurataan hieman, mutta se ei anna uutisille kovaa vastusta. Kovempaan kilpailijana Pohjois-Karjalassa pidetään maakuntalehti Karjalaista. Kilpailutilanteeseen uuden lisän ovat tuoneet Karjalaisen kaapelitelevision teksti-tv:ssä avaamat uutissivut, mikä uutispäällikön mukaan tarkoittaa sitä, että lehti pyrkii elämään tässä-ja-nyt-aikaa, kuten radiokin. Se, miten palvelu mahdollisesti muuttaa kilpailutilannetta, on vielä epäselvää.

5.5.4 Yhteenveto

Tutkimustulosten perusteella Pohjois-Karjalan radion uutiset noudattelevat melko tarkkaan uutispäällikön asettamia tavoitteita ja kriteereitä. Uutiset kuvaavat myös maakunnan luonnetta, sen kulttuuria ja tapoja. Yksittäisten toimittajien vapaus uutistyössä on suuri, mutta maisemakonttorissa aiheista, näkökulmasta ja käsittelytavasta käydään jatkuvaa keskustelua ja uutiset pyritään luomaan yhdessä. Uutistyötä varten on luotu myös yleiset ohjeet ja uutisia halutaan kehittää. Tutkimustulosten perusteella Pohjois-Karjalassa ylletään tavoitteisiin myös käytännön uutistyössä.

5.6 Lapin radio

5.6.1 Toimitus ja maakunta

Lapin radion uutistoimituksessa työskentelee yhteensä yhdeksän ja puoli uutistoimittajaa, uutispäällikkö mukaan lukien. Toimittajien sukupuolijakauma on tasainen, sekä naisia että miehiä on suurin piirtein yhtä paljon. Lapin radion uutispäällikkö on nainen. Uutistoimittajien iät vaihtelevat reilusta 20:sta reiluun 60:een vuoteen. Työkokemusta toimittajan töistä uutistoimittajilla on viidestä vuodesta 25:een vuoteen. Lapin radiolla on uutistoimittajia Rovaniemellä (4), Kemijärvellä (1), Inarissa (1/2, toimittaja työskentelee myös Yleisradion valtakunnallisena toimittajana) sekä Kemissä (4). Lapin radio ja Radio Perämeri tekevät uutisten osalta yhteistyötä, vaikka molemmat toimivat itsenäisinä maakuntaradioina. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että radioilla on yhteinen uutistoimitus.

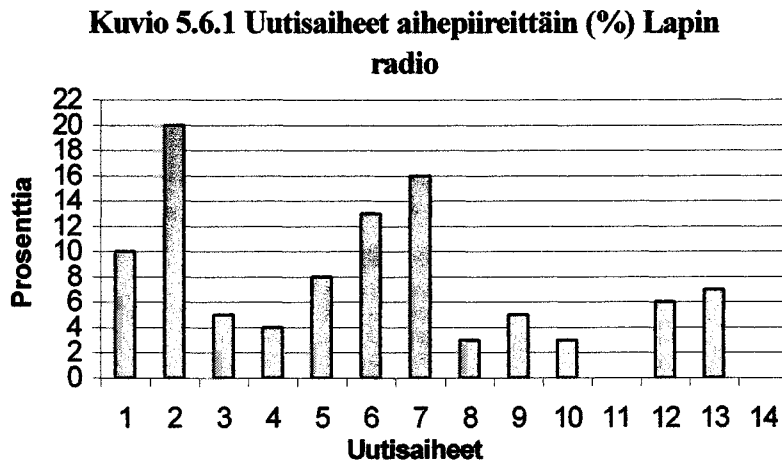
Lappi on maakuntana perinteisesti ollut maatalousvaltainen. Lapin keskus, Rovaniemi on kuitenkin kohonnut maakunnan uudentyyppiseksi osaamiskeskukseksi pitkälti yliopiston ansiosta. Lapissa etenkin matkailupalvelut toimivat suurena työllistäjänä ja tulonlähteenä. Erilaisilla matkailukeskuksilla, luonnonpuistoilla ja muilla erämaaseuduilla katsotaankin olevan alueelle yhä suurempi merkitys. Myös teollisuuden vienti on tuotantorakenteessa merkittävässä asemassa. (Okko, Miettälä & Hyvärinen 1998, 59.)

Alueelliset erot ovat Lapissa suuria voimakkaasta muuttoliikkeestä johtuen. Kaupungit vetävät väestöä puoleensa maaseutukunnista ja alueellinen eriarvoisuus on tästä syystä lisääntynyt Lapin läänin sisällä. (Okko, Miettälä & Hyvärinen 1998, 60.) Suuri osa Lapista on muuttotappioaluetta, josta väkeä lähtee paitsi Lapin keskuksiin, myös Etelä-Suomen kaupunkeihin. Työttömyysaste on koko Lapissa korkea ja bruttokansantuote asukasta kohden pieni muutamaa poikkeusaluetta lukuunottamatta. (Westerholm & Raento 1999, 62-63.)

5.6.2 Tulosten esittely

Lapin radiolla oli tutkimusajanjaksolla yhteensä 50 uutislähetystä. Aamuisin uutislähettyksiä oli neljä kappaletta (6.30, 7.30, 8.30, 9.30), keskipäivisin kolme kappaletta (11.30, 12.30, 13.30) ja iltapäivisin kolme kappaletta (15.30, 16.30, 17.20). Yhteensä lähetyksissä oli 291 uutista, eli keskimäärin 5,82 uutista/lähetys.

Kuviossa 5.6.1 (perustuen liitteeseen 16) näkyy Lapin radiossa käsiteltyjen uutisaiheiden jakautuminen eri aihepiireihin.

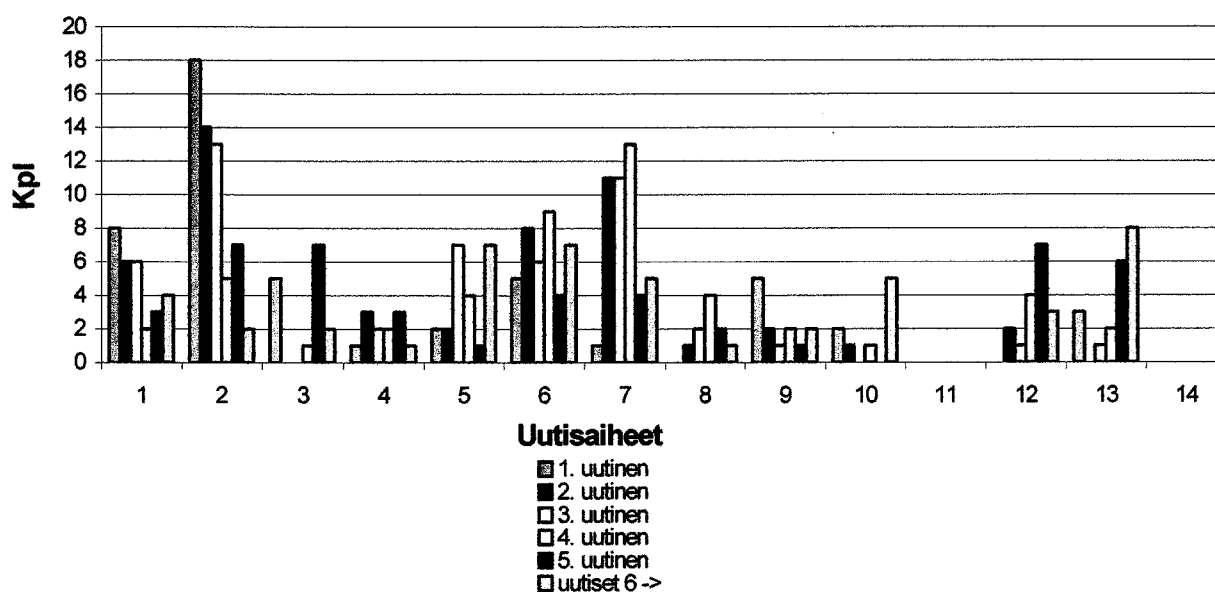

Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yrity., 4.sos./terv., 5.yht.kunt., 6.kult./matk., 7.luonto/ymp., 8.tiede/tekn.
9.op./koul., 10.urh., 11.sota/mp., 12.rik./rang., 13.onn./yll., 14.muut

Kaikkia Lapin radion uutisia tarkasteltaessa voidaan todeta, että prosentuaalisesti eniten niissä käsitellään politiikkaa ja luontoa. Näiden aiheiden jälkeen eniten löytyy uutisia kulttuurin ja matkailun sekä talouden saralta. Muita aiheita Lapin radiossa käsitellään jonkin verran sotaa ja maanpuolustusta lukuunottamatta. Sotaa ja maanpuolustusta koskevia uutisia ei Lapin radiosta löytynyt tutkimusajanjaksolla lainkaan.

Kuvio 5.6.2 (perustuen liitteeseen 17) kertoo Lapin radion uutisaiheiden (N=291) jakautumisesta tarkemmin. Kuviossa kunkin aihepiirin kohdalla on näkyvissä myös uutisten sijoittuminen lähetyksissä.

**Kuvio 5.6.2 Uutisten esiintymisjärjestys aihepiireittäin
Lapin radio**

Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yrityk., 4.sos./terveys, 5.yht.kunt., 6.kult./matk., 7.luonto/ymp., 8.tiede/tekn.,
9.op./koul., 10.urh., 11.sota/maailma, 12.rik./rang., 13.onn./yll., 14.muut

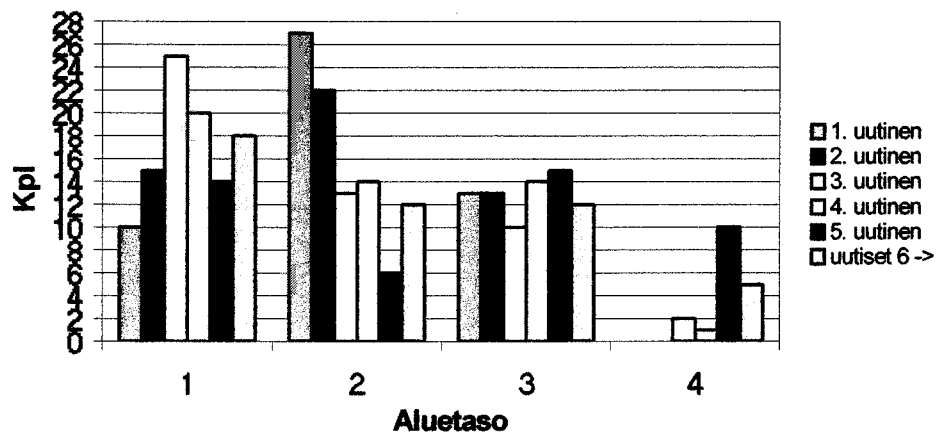
Kuvio 5.6.2 osoittaa, että Lapin radion kärkiuutiset ovat useimmiten politiikan ja hallinnon parista. Sen jälkeen kärkiuutisia on eniten talouden, työn ja yrittämisen, kulttuuriin ja matkailun sekä opetuksen ja koulutuksen piiristä. Yli 80 prosenttia kärkiuutisista on näistä luokista. Kakkosuutisia löytyy niinkään eniten politiikan ja hallinnon kategoriasta, mutta lähestulkoon yhtä paljon myös luonto ja ympäristö-kategoriasta.

Lapin radiossa uutislähetysten keskivaiheilla korostuu luonto ja ympäristö-aihepiiri. Jonkin verran lähetysten keskellä käsitellään myös politiikkaa ja hallintoa sekä kulttuuria ja matkailua. Lähetysten loppupään uutisaiheet ovat yleensä onnettomuuksia ja yl-

lättäviä uutisia, kulttuuria ja matkailua tai yhteiskuntaa ja infrastruktuuria käsitteleviä. Myös urheilu-uutiset sijoittuvat lähetyksen loppuun.

Kuvio 5.6.3 (perustuen liitteeseen 18) kertoo uutisaiheiden jakautumisen aluetasoittain Lapin radiossa. Kuviosta selviää myös, millä sijalla kunkin aluetason uutiset ovat lähetyksissä.

Kuvio 5.6.3 Uutisten esiintymisjärjestys aluetasoittain Lapin radio

1= paikallinen, 2=maakunnallinen, 3= valtakunnallinen, 4= kansainvälinen

Kuvio 5.6.3 osoittaa, että paikallisuus on määrällisesti eniten painottunut Lapin radiossa. Paikallisia uutisia on reilu kolmannes kaikista uutisista. Seuraavaksi eniten uutisia on maakunnalliselta tasolta, vajaa kolmannes. Valtakunnallisia uutisia on noin neljännos kaikista uutisista. Kansainvälisiä uutisia on Lapin radiossa hyvin vähän, noin kuusi prosenttia kaikista uutisista.

Kärkiuutisista suurin osa on maakunnallisia. Maakunnallisten uutisten määrä laskee lähetyksen loppua kohti ja nousee hieman viimeisten uutisten kohdalla. Paikallisia ja valtakunnallisia kärkiuutisia on lähestulkoon yhtä paljon. Paikallisten uutisten määrä kasvaa lähetyksen keskivaiheilla, laskee sitten hieman ja nousee viimeisten uutisten kohdalla. Valtakunnallisia uutisia on tasaisesti kaikkialla lähetyksissä. Kansainvälisiä

uutisia ei Lapissa löydy kärjestä lainkaan. Vähäiset kansainväliset uutisten löytyvät yleensä lähetysten hänniltä.

5.6.3 Tulosten analyysi ja kommentointi

Lapin radion uutisissa painotetaan mielenkiintoisella tavalla perinteisesti kovaksi miellettyjä politiikan ja hallinnon aiheita sekä pehmeinä pidettyjä luonto ja ympäristöaiheita. Molempia on määrällisesti runsaasti, yhteensä yli kolmannes Lapin uutisista on näistä luokista. Tämä osoittaa, että näitä aihepiirejä pidetään tärkeinä. Mielenkiintoiseksi tuloksen tekee se, että yleensä kovia uutisia pidetään tärkeämpänä ja niitä on usein myös määrällisesti melko selkeästi enemmän kuin pehmeitä uutisia. Lapissa ero luokkien välillä ei ole kovin suuri. Toisaalta myös Lapista löytyy tiettyjä arvostuseroja uutisluokkien välillä. Poliitiikan uutiset ovat usein kärkiuutisia, kun taas luontouutisia löytyy etenkin ykkössijalta vain harvoin. Luonto- ja ympäristöuutisia on eniten lähetysten alku- ja keskivaiheilla. Tämä kertoo siitä, että politiikan uutisia pidetään tärkeinä ja niitä myös arvostetaan. Myös luonto- ja ympäristöuutisia pidetään tärkeinä, mutta niiden arvostus on hieman pienempi kuin politiikan ja hallinnon uutisten. Lapissa lähetysten kärjessä on politiikan lisäksi myös taloutta ja työtä käsitteleviä uutisia, eli uutisia kovista kategorioista. Tämän lisäksi kärkiuutisia on kulttuurin ja matkailun sekä opetuksen ja koulutuksen parista eli pehmeistä kategorioista. Ykkösuutisia tarkasteltaessa vaikuttaa siltä, että Lapissa arvostetaan kovia uutisia, joita on määrällisesti selkeästi eniten. Jos tarkasteluun lisätään myös kakkosuutiset, muuttuu tulos jonkin verran. Tarkasteltaessa ykkös- ja kakkosuutisia yhdessä kärkiuutisina voidaan todeta, että Lapissa arvostetaan sekä kovia että pehmeitä aiheita. Tosin politiikka on edelleen aihepiireistä vahvin ja arvostetuin.

Lapin radion uutiset rakentuvat kärjen jälkeen voimakkaasti luontoaiheita korostaen. Muuten uutislähetysten keskivaiheilla uutisia on kohtalaisen tasaisesti kaikista aihepiireistä. Uutisten loppupäässä korostuvat onnettomuudet ja yllättävät uutiset, rikokset ja turvallisuus sekä kulttuuri. Luonnon korostaminen Lapin radiossa kertoo maakunnan luonteesta paljon, luonto on tärkeä ja sitä on ympärillä runsaasti. Onnettomuuksien ja yllätysten sekä rikosten ja turvallisuuskysymysten sijainti lähetysten loppupuolella taas kertoo oletettavasti siitä, etteivät tapahtumat ole olleet kovinkaan suuria. Uutistoimin-

nan perinteisesti ”tuoreita yllätyksiä” korostavasta luonteesta johtuen suuret aiheet em. kategorioista olisivat nimittäin lähetysten alkupuolen asioita. Aihepiiriensä puolesta Lapin radio tarjoaa jokseenkin kattavaa uutispalvelua, jossa perinteisen politiikan korostamisen rinnalla kuullaan korostettuna myös luontoa ja kulttuuria koskevia uutisia. Korostusten ohella uutisia löytyy lähes kaikista aihepiireistä.

Aluetasolla määrällisesti tarkasteltuna Lapin radion uutistarjonta painottuu paikallisiin ja maakunnallisiin uutisiin. Tämän perusteella voitaisiin päätellä, että Lapin radio on ”todellinen maakuntaradio”, jossa maakunnan asioita pidetään eniten uutisoimisen arvoisina. Kärkiuutisia tarkasteltaessa voidaan kuitenkin todeta, että toiseksi eniten kärkiuutisia löytyy valtakunnalliselta tasolta. Maakunnallisuus yksin ei siis Lapissa riitä nostamaan aiheen uutisarvoa. Paikallisten uutisten määrä kasvaa loppua kohden ja maakunnallisten vähenee. Valtakunnallisia uutisia puolestaan on mukana kaikkialla lähetyksessä. Tästä voidaan päätellä, että vaikka maakuntaa pidetään tärkeänä, myös tärkeimmät valtakunnan asiat tulevat todennäköisesti esille Lapin radion uutislähetyksissä. Kansainvälisiä uutisia Lapin radiossa on määrällisesti vähän ja ne ovat yleensä lähetyksen lopussa. Merkittävänkään kansainvälisen uutisen uutisarvo tuskin kohoaa kovin suureksi, sillä kansainvälisiä uutisia ei Lapissa lähetyksen alkupuolella ole lainkaan.

Lapin tuloksia tarkasteltaessa näyttää siltä, että varmimmin uutiskynnyksen Lapin radiossa ylittää politiikkaa ja hallintoa käsittelevä paikallinen uutinen. Kärkeen puolestaan ponnahtaa varmimmin politiikkaa koko maakunnan tasolla käsittelevä aihe. Epätodennäköisintä uutiskynnyksen ylittäminen on sotaa tai maanpuolustusta käsittelevälle kansainväliselle aiheelle.

Lapin radion uutispäällikkö määritteli ennen tulosten esittelyä Lapin radion uutistoimituksen tavoitteeksi ”tasapuolisten, lappilaisten ihmisten arkipäivään liittyvien, mutta myös tärkeimmät valtakunnalliset asiat huomioivien” uutislähetysten toimittamisen. Tavoitteena Lapin radiolla on tehdä uutisia kaikille yli 35-vuotiaille lappilaisille. Maakuntaradion toiminta-alue on maantieteellisesti erittäin laaja. Maakuntauutisten merkitystä uutispäällikkö pitää suurena.

”Maakuntauutisten suurin arvo on se, että meidän avulla alueen ihmiset saa luotettavasti ja nopeasti tietoa oman alueensa asioista. Maakuntauu-

tisten merkitys on suuri, koska eihän valtakunnan verkkoon mene mitään kunnallispoliittista uutista. Meiltä se on usein porot, saamelaiset ja matkailu eli ne, jotka on ikään kuin eksoottisia eteläsuomalaisen kuulijan kannalta, mutta mitkä on meillä jokapäiväistä leipää. Eli nämä asiat arvioidaan pikkusen eri tavalla meillä ja valtakunnassa.” (Uutispäällikkö, Lapin radio)

Lapin radion erityispiirteinä on sen poikkeuksellisen suuri toiminta-alue ja pitkät välimatkat, jotka näkyvät myös uutistyössä. Välimatkojen takia kaikissa kuuluvuusalueen kunnissa ei pystytä käymään kovinkaan usein. Tätä paikataan uutisoimalla myös asioita, jotka eivät välttämättä koske koko maakuntaa, mutta jotka saattavat uutisessa esiintyvän paikkakunnan asukkaille olla hyvin tärkeitä. Tyypillisesti tällaisia aiheita ovat kunnallispolitiikan uutiset. Tämä on myös yksi syy sille, miksi politiikka on aihepiirinä painottunut Lapin radiossa. Toisena syynä painotukselle uutispäällikkö pitää presidentinvaalien kiemuroita, joita Lapissa seurattiin tiiviisti. Luonto- ja ympäristö-aihepiirin painottuminen on uutispäällikön mukaan luontevaa seurausta maakunnan ominaispiirteistä.

”Luonnonsuojelualueista valtaosa sijaitsee meillä, metsähallitus on hirtittävän vahva, Vuotosta seurataan ja matkailu liittyy keskeisesti luontoon. Luonto liippaa melkeinpä jokaista lappilaista läheltä ja siksi näitä asioita seurataan. Tämä on tarkoituskin ja suunniteltua.” (Uutispäällikkö, Lapin radio)

Luonto- ja ympäristöasioiden painottumiselle voi hakea selitystä myös siitä, että aihepiiri on yhden Lapin radion toimittajan sydäntä lähellä ja hän toimittaa myös valtakunnanverkkoon luontoaiheisia ohjelmia. Tästä syystä myös Lapin radio saa tuoreimmat luontouutiset uutisoitavakseen oman toimituksen hankintana. Uutispäällikön mukaan tämä on yksi toimituksen vahvuuksista. Pehmeitä aiheita, kuten sosiaali-, terveys- ja koulutoimen aiheita Lapissa pyritään toteuttamaan pääosina omana uutishankintana, koska sen on arveltu kiinnostavan myös kohderyhmän vaikeimmin tavoitettuja kuulijoita, noin 30-vuotiaita naisia. Tämä selittää osaltaan sitä, miksi opetus ja koulutus-luokan aiheita löytyy myös uutislähetysten kärkisijoilta.

Aluetasolla Lapin radion toiminta on jokseenkin kattavaa. Tavoitteena Lapissa on se, että ihminen, joka kuuntelee radion lähetystä saa alueelliset tärkeimmät uutiset, mutta pysyy kärryillä myös valtakunnallisissa ja kansainvälisissä isoissa tapahtumissa. Lapissa on asetettu tavoitteeksi sellaisen kärkiuutisen löytäminen, joka koskettaisi kaikkia maakunnan ihmisiä. Yleisten aiheiden löytäminen on kuitenkin vaikeaa, koska alue on varsin laaja. Mahdollista keskittymistä pyritään välttämään sillä, että myös yksittäiset paikkakunnat huomioidaan päivän mittaan lähetyksissä. Tähän vaikuttaa myös se, että maakuntalehdet menevät joillekin Pohjois-Lapin alueille vasta iltapäivällä, jolloin maakuntaradio on asioita seuraamalla ehtinyt jo ”tyhjästä lehden annin”.

Kilpailutilanne Lapissa on sähköisten välineiden kesken olematonta, ts. paikallisradiot eivät uutistarjonnallaan kilpaile maakuntaradion kanssa. Kovinta Lapin radion kilpailu onkin maakuntalehtien kanssa. Maakuntalehtien omistuspohja on muuttunut paljon viime aikoina, kun Alma Media osti alueen suurimmat maakuntalehdet, Lapin Kansan ja Pohjolan Sanomat. Uutispäällikön mukaan Yleisradiolla on sen seurauksena myös tasapainottava rooli alueella.

”Meillä on sellainen viha-rakkaussuhde lehtiin. Alma Medialle ei jäänyt tänne muuta vastavoimaa kuin Yleisradio (ostojen jälkeen). Mutta täytyy sanoa, että uutiskilpailussa me on kyllä menestytty tosi hyvin, vaikka toimittajiahan heillä on paljon enemmän. (Uutispäällikkö, Lapin radio)

5.6.4 Yhteenveto

Lapin radion uutiset edustavat tutkimusaineiston perusteella pitkälti sitä, mitä uutistoimitus on tavoitellutkin. Näin on etenkin aluejakauman suhteen. Tavoitteista poikkeaa oikeastaan vain sosiaali- ja terveysaiheiden tavoiteltua vähäisempi määrä. Lapin radiossa uutistoimittajat ovat uutispäällikön sanojen mukaan löytäneet paikkansa, eikä ketään tarvitse kontrolloida tai ohjata. Jokainen toimittaja tekee päätöksensä uutistyön eri vaiheissa itsenäisesti, yhdessä luotuja kriteereitä noudatellen. Lisäksi radiossa pyritään nyt keskittymään sisällön ja laadun kehittämiseen tiiminä. Vaikka kriteerit ovat siis suunnilleen sitä, mitä toimituksessa on tavoiteltukin, halutaan Lapissa jatkaa ”tuotteen viilaamista” paremmaksi.

6 MAAKUNTARADIOIDEN UUTISKRITEERIT

Maakuntaradioiden profiilit ja toimitukselliset ajatukset ovat nyt selvillä ja ne on esitelty edellä. Seuraavaksi vertaillaan nyt saatuja maakuntaradioiden tuloksia keskenään. Näin voidaan selvittää, kuinka erilaisia nuo radiot keskenään oikeastaan ovat. Ovatko erot suuria vai löytyykö radioiden uutisprofiileista kuitenkin jotakin, jota voitaisiin kutsua ”yleisradiolaiseksi linjaksi”? Tämän jälkeen tulokset vedetään yhteen ja kaikkien tutkittujen maakuntaradioiden tulokset yhdistämällä luodaan yksi maakuntaradio. Tämän kuvitteellisen maakuntaradion uutiskriteereitä tarkastelemalla voidaan sitten päätellä, minkälaisia Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteerit yleisesti ottaen ovat. Vaikka tutkimuksessa ei olekaan ollut mukana kaikkia maakuntaradioita, voidaan näiden kuuden radion tulosten perusteella jo luoda jonkinlaista kuvaa maakuntaradioiden uutiskriteereistä. Onhan maakuntien uutistoimintaa seurattu samalla ajanjaksolla, radioiden välillä voidaan havaita eroja ja maakunnat edustavat Suomea jokseenkin kattavasti.

6.1 Maakuntaradioiden uutiskriteerien vertailu – aihepiirit

Maakuntaradioiden asettaminen rinnakkain osoittaa, että ne tekevät uutisia erilaisten kriteerien mukaan. Uutispainotusten välillä on eroa aihepiirejä tarkasteltaessa. Toisaalta taas aihepiirejä tarkasteltaessa voidaan löytää myös tiettyjä yhtäläisyyksiä radioiden tavassa suhtautua tiettyjen aihepiirien uutisiin. (TAULUKKO 1).

TAULUKKO 1

Aihepiirien jakautuminen Kymenlaakson radiossa, Ylen Aikaisessa, Pohjanmaan radiossa, Radio Keski-Suomessa, Pohjois-Karjalan radiossa sekä Lapin radiossa 17.1.-21.1.2000

aih.	KLR	YAIK	POHJ.	RKS	PKR	LAR
1	13%	15%	10%	7%	14%	10%
2	17%	14%	29%	19%	15%	20%
3	7%	8%	12%	8%	7%	5%
4	5%	3%	1%	15%	6%	4%
5	8%	11%	11%	6%	7%	8%
6	10%	13%	9%	8%	12%	13%
7	6%	4%	6%	10%	13%	16%
8	2%	5%	2%	3%	2%	3%
9	5%	2%	4%	6%	2%	5%
10	4%	2%	2%	2%	5%	3%
11	2%	2%	-	1%	-	-
12	10%	8%	6%	9%	10%	6%
13	10%	10%	8%	6%	8%	7%
14	-	1%	-	-	1%	-

Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yrity., 4.sos./terv., 5.yht.kunt., 6.kult./matk., 7.luonto/ymp., 8.tiede/tekn.
9.op./koul., 10.urh., 11.sota/mp., 12.rik./rang., 13.onn./yll., 14.muut

Politiikan ja hallinnon aiheet koetaan kaikissa maakuntaradioissa hyvin tärkeäksi aihepiiriksi, josta tehdään kaikkialla paljon uutisia. Aihepiirin uutisia on lähes kaikissa radioissa prosenteissa mitattuna eniten ja vain Ylen Aikaisessa talous ohittaa politiikan ja hallinnon. Ylen Aikaisella on politiikan ja hallinnon uutisia kaikkia radioita vertailtaessa vähiten, eniten puolestaan niitä löytyy Pohjanmaan radiosta. Pohjanmaalla aihepiiri on muihin radioihin verrattuna poikkeuksellisen vahva. Aihepiirin uutiset ovat myös kärkiuutisena useimmiten, Pohjois-Karjalaa ja Ylen Aikaista lukuunottamatta. Uutispäälliköiden mukaan politiikan ja hallinnon painottuminen on joissakin radioissa tietoi-

sen valinnan tulosta, toisissa taas enemmänkin sattumaa. Aihepiirin painottuminen kertoo kuitenkin siitä, että maakuntaradiot toimivat jokseenkin perinteisen uutiskäsityksen mukaan. Esim. White (1999) osoitti jo vuonna 1950, että politiikan aiheita valitaan uutiseksi hyvin usein. Myös Ahmavaaran (1975) Yleisradion tutkijana muotoileman yhteiskunnallisen kriteerin mukaan poliittisilla asioilla on objektiivista uutisarvoa. Vaikka sekä Whiten että Ahmavaaran tutkimuksia on sittemmin kritisoitu, näyttää politiikka ja hallinto edelleen pitävän pintansa. Osaltaan painotuksiin saattaa vaikuttaa myös Yleisradion historia ja perinne. Politisoituhan Yleisradio 60-luvulta alkaen hyvin voimakkaasti ja politisoituminen jatkui jokseenkin pitkään (Salokangas 1996.) Poliittiset aiheet olivat siis väistämättä tuolloin vahvasti esillä, jo tasapuolisuudenkin vuoksi. Vaikka paljon onkin sitten 60-luvun muuttunut, työskentelee monissa toimituksissa edelleen toimittajia, jotka ovat saaneet käytännön oppinsa noihin aikoihin ja jotka saattavat edelleenkin toimia niiden mukaan. Ja kuten esim. Tuchman (1978) ja Breed (1999) ovat todenneet, omaksuvat toimittajat hyvin helposti ammattikuntansa omat sisäiset kirjoittamattomat säännöt ja toimivat ”kuten muutkin”. Näihin sääntöihin näyttää maakuntaradioissakin tällä hetkellä kuuluvan politiikan ja hallinnon aiheiden arvostaminen uutisina.

Myös talousaiheita käsitellään paljon lähes kaikissa radioissa, Ylen Aikaisessa talousaiheita on kaikkia luokkia vertailtaessa eniten ja Pohjois-Karjalassa talousaiheet puolestaan ovat useimmiten kärjessä. Eniten joukosta eroaa Radio Keski-Suomi, jossa talousaiheita on jokseenkin vähän. Ylen Aikaisessa aihepiirin painottumiseen vaikuttaa varmasti alueen asema talouselämän keskuksena. Pohjois-Karjalassa puolestaan syy on käytännöllisempi - lähetyksen on todettu lähtevän hyvin käyntiin ”tanakalla talousuutisella”. Talousaiheiden korostuminen kertoo myöskin perinteisten uutisarvojen mukaan toimimisesta. Talousjuttujahan pidetään usein kovina uutisina ja siten myös ”oikeina” uutisina. Näin näyttää olevan myös maakuntaradioissa, joiden linjasta vain Radio Keski-Suomi poikkeaa.

Työtä, työttömyyttä ja yrittämistä käsitellään kaikissa radioissa jonkin verran. Radioita vertailtaessa Lapin radiossa tämän aihepiirin uutisia käsitellään vähiten, Pohjanmaalla taas eniten. Mielenkiintoista on, että aihepiirin uutiset ovat Ylen Aikaisella useimmin kärjessä, vaikkei niitä määrällisesti kanavalla painotetakaan. Aihepiirin painottumista voi varmasti osaltaan selittää jälleen aluerakenteella, onhan pääkaupunkiseutu ja Uusi-

maa kasvualuetta, jossa luonnollisesti siten tapahtuu paljon myös työn ja yrittämisen saralla. Näillä asioilla on myös vaikutusta monen kuulijan elämään, joten niitä korostetaan alueen maakuntaradiossa. Pohjanmaalla politiikan ja hallinnon painottuminen taas saattaa helposti vetää mukanaan myös muita ”kovia” aiheita uutisiin. Ovathan esimerkiksi politiikka, talous ja työ usein kietoutuneet yhteen.

Sosiaali- ja terveysaiheiden kohdalla maakuntien välillä on paljon eroa. Muut radiot käsittelevät aihepiirin asioita vähän, mutta Radio Keski-Suomessa aihepiirin uutisia on toiseksi eniten kaikkia radion aihepiirejä vertailtaessa. Lisäksi aihepiirin uutisia on Keski-Suomessa myös toiseksi eniten kärkipaikoilla. Aihepiirin uutisia pidetään siis tärkeänä ja niitä myöskin arvostetaan Keski-Suomessa. Radio Keski-Suomea ei kuitenkaan voida pitää erityisenä ”sosiaaliasioiden uutiskanavana”. Tutkimusviikolla radio nimittäin seurasi erittäin tarkasti keskustelua huumeidenkäyttäjien neuvontapisteen perustamisesta Jyväskylään. Aihetta käsiteltiin uutisissa kolmena päivänä. Ennakkoon aihetta käsiteltiin sosiaali- ja terveyslautakunnan kokouspäivänä (”lautakunta päättää asiasta myöhemmin tänään”). Kokouspäivän jälkeen aiheesta uutisoitiin normaalisti tapahtumautisena (”Jyväskylään perustetaan neuvontapiste huumeidenkäyttäjille”). Lisäksi aihe oli vielä seuraavan aamun uutisissa edellisen iltapäivän uutisista versioituna sähköneenä. Kun otetaan huomioon, että uutisia kokonaisuudessaan oli tutkimuksessa Radio Keski-Suomesta vähän ja esim. em. aihetta seurattiin perusteellisesti, ei ole ihme, että aihepiiri painottuu Radio Keski-Suomen uutisissa.

Yhteiskuntaa, infrastruktuuria ja rakentamista käsitellään kaikissa radioissa jonkin verran. Kaikki maakuntaradiot käsittelevät myös kulttuuri ja matkailu-aihepiiriä jokseenkin paljon. Radioita vertailtaessa eniten tämän aihepiirin uutisia löytyy Lapin radiosta sekä Ylen Aikaisesta, vähiten puolestaan Radio Keski-Suomesta. Mielenkiintoiseksi aihepiirin uutiset radioiden keskinäisessä vertailussa tekee niiden sijoittuminen lähetyksissä. Aihepiirin uutiset nimittäin sijoitetaan eri radioissa selkeästi kahden mallin mukaan. Ensimmäisen mallin mukaan toimivat Ylen Aikainen ja Kymenlaakson radio noudattelevat sijoittamisessa ehkä perinteisintä linjaa. Aihepiirin uutisia pidetään tärkeänä, mutta niiden uutisarvoa ei kuitenkaan kovin suurena. Toisin sanoen aihepiirin uutisia on määrällisesti paljon, mutta vain harvoin lähetyksen kärjessä. Sitäkin useammin aihepiirin uutisia löytyy lähetyksen lopusta. Kulttuuri- ja matkailuaiheiden paikka on tämän mallin mukaan siis selkeästi lähetyksen lopussa. Muut tutkimuksen kohteena olleet radiot toi-

mivat taas toista mallia noudatellen. Siinäkin kulttuuriaiheita pidetään tärkeänä, mutta niiden uutisarvoa korkeampana kuin edellisessä mallissa. Mallissa aihepiirin uutisia on harvoin kärjessä, usein keskellä ja jälleen harvoin lopussa. Selkeimmin tätä mallia edustaa Pohjanmaan radio. Molemmissa malleissa sijoittelu kertoo aihepiirin uutisten erilaisesta arvostuksesta.

Luonto ja ympäristö-aihepiiriä tarkasteltaessa erot radioiden välillä ovat suuria. Eniten luontoa ja ympäristöä käsitellään Lapin radiossa, vähiten taas Ylen Aikaisessa. Painotukset jakavat Suomen tutulla tavalla kahteen osaan, ruuhkasuomeen ja muuhun Suomeen. Toisaalta etenkin tämän aihepiirin painotukset kertovat myös selkeimmin sen, että maakuntaradioissa maakuntien ominaispiirteet tuodaan esille. Etenkin Lapissa ja Pohjois-Karjalassa luonto- ja ympäristöuutisia pidetään tärkeänä, Lapissa aihepiiri on toiseksi suurin ja Pohjois-Karjalassa kolmanneksi. Lisäksi molemmissa maakunnissa uutiset sijoittuvat jokseenkin samalla tavalla, lähetyksissä uutisia löytyy useimmin sijoilta 2-4. Tämä kertoo siitä, että aihepiirin uutisilla on myös kohtuullisen paljon uutisarvoa. Näin on siis kuitenkin vain maakunnissa, joissa luontoa on paljon ja jossa monien vapaa-aika tai toimeentulo liittyy luontoon.

Muita aihepiirejä käsitellään kaikissa maakuntaradioissa jokseenkin samalla tavalla. Tiedettä, tekniikkaa ja tutkimusta koskevia uutisia löytyy eniten pääkaupunkiseudulta, mikä on luontevaa ajatellen alueen asemaa kehityskeskuksena. Opetusta ja koulutusta käsitteleviä uutisia puolestaan löytyy eniten Keski-Suomessa, joka taas sopii hyvin Radio Keski-Suomen pehmeitä aiheita korostavaan linjaan. Kovin suurta eroa radioiden välillä ei muiden aihepiirien suhteen kuitenkaan voida havaita. Kuten edellä on esitelty, eniten eroja radioiden noudattamien, aihepiirejä koskevien uutiskriteerien välille syntyy vertailtaessa niiden suhtautumista politiikan ja hallinnon kysymyksiin, sosiaali-, terveys- ja hyvinvointiaiheisiin sekä luontoon ja ympäristöön. Enemmän eroja radioiden kesken voidaankin löytää vertaamalla kunkin suhtautumista alueellisuuteen.

6.2 Maakuntaradioiden uutiskriteerien vertailu – aluetasot

Maakuntaradioilla on selkeästi omat linjauksensa aluetasojen suhteen (TAULUKKO 2).

TAULUKKO 2

Uutisten jakautuminen aluetasoin Kymenlaakson radiossa, Ylen Aikaisessa, Pohjanmaan radiossa, Radio Keski-Suomessa, Pohjois-Karjalan radiossa ja Lapin radiossa 17.1.-21.1.2000

	KLR	YAIK	POHJ	RKS	PRK	LAR
paik.	22%	31%	27%	54%	39%	35%
maak.	23%	14%	37%	31%	35%	32%
vk.	38%	35%	27%	12%	17%	26%
kv.	17%	20%	9%	3%	9%	6%

Maakuntaradioiden uutisaiheiden alueellista jakautumista tarkasteltaessa paikallisten ja maakunnallisten aiheiden voidaan ajatella edustavan kunkin maakuntaradion ”maakunnallisuuden tasoa”. Mitä enemmän paikallisia ja koko maakuntaa koskevia aiheita radio käsittelee, sitä maakunnallisempi se on. Tämä tarkoittaa myös sitä, että mitä suurempi maakunnallisuuden aste radiolla on, sitä tärkeämpi kriteeri maakunnallisuus (joko paikallisina tai maakunnallisina) radioissa uutisten arvoa punnittaessa on. Tässä tarkastelussa radiot voidaan jakaa melko selkeästi kahteen eri ryhmään.

Ensimmäisen ryhmän radioita ovat Kymenlaakson radio ja Ylen Aikainen. Kymenlaakson radiossa sekä Ylen Aikaisessa valtakunnallisia uutisia on kaikkia aluetasojen vertailtaessa prosentuaalisesti eniten ja kärkiuutinen on usein valtakunnallinen. Kummassakin radiossa paikallisia ja maakunnallisia uutisia on yhteensä 45% eli alle puolet kaikista uutisista. Ulkomaan uutisia käsitellään radioissa jokseenkin runsaasti – ainakin verrattuna muihin maakuntaradioihin. Näissä radioissa maakunnallisuutta ei voidakaan pitää merkittävänä aiheen uutisarvoa nostavana kriteerinä. Pikemminkin näyttää siltä, että molemmissa radioissa pyritään tekemään mahdollisimmin kattavia uutislähetystyksiä – siis

toimittamaan uutisia, jotka eivät keskity vain maakunnallisuuteen. Ylen Aikaisessa syynä painottumiseen saattaa olla se, että monet valtakunnalliset aiheet ovat lähtöisin Helsingistä. Ylen Aikainen voi siis käsitellä niitä maakunnallisina aiheina, vaikka ne koskevatkin koko maata. Kymenlaakson kohdalla kysymys on puolestaan uutispäällikön tekemistä linjauksista, joiden tarkoituksena on tuottaa juuri kattavia ja monipuolisia uutisia. Tavoitteena on, että maakunnasta lähetykseen mukaan pääsisivät vain ne uutiset, joilla todella on merkitystä suurimmalle osalle kymenlaaksolaisia. Tämän linjauksen perusteella pienten kymenlaaksolaiskuntien kuten Iitin tai Jaalan asioita käsitellään uutisissa vain harvoin – silloin kun kunnissa todella tapahtuu jotakin merkittävää. Pieniä kuntia pyritään huomioimaan mieluummin muun ohjelmiston puitteissa, ei uutisissa.

Toisenlaista näkemystä maakuntaradioiden alueellisuudesta edustavat puolestaan Pohjanmaan radio, Radio Keski-Suomi, Pohjois-Karjalan radio sekä Lapin radio. Niissä reilusti yli puolet kaikista aiheista koskee maakuntaa ja myös kärkiuutiset ovat useimmiten joko maakunnallisia tai paikallisia. Selkeimmin linjansa on valinnut Radio Keski-Suomi, jonka maakunnallisuuden taso on korkea – uutisista 85% prosenttia on joko paikallisia tai maakunnallisia. Paikallisten ja maakunnallisten uutisten suuri määrä tarkoittaa väistämättä sitä, että toisen ryhmän radioissa on vähemmän valtakunnallisia ja kansainvälisiä uutisia kuin ensimmäisen ryhmän radioissa. Näissä radioissa maakunnallisuus (joko paikallisuutena tai maakunnallisuutena) on aiheen uutisarvoa nostava tekijä ja uutisia valitaan pitkälti maakunnallisuus-kriteerin avulla. Taustalla ovat useimmiten uutispäälliköiden näkemykset maakuntauutisten tehtävästä – toisen ryhmän uutispäälliköiden mukaan se on ensisijaisesti nimenomaan maakunnallisten aiheiden käsitteleminen.

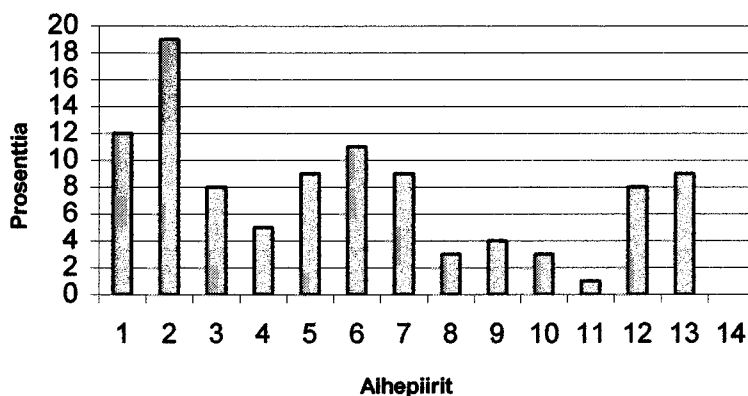
Voidaan tietenkin kysyä, kumpi uutistoimittamisen tapa on maakuntaradioille se oikea. Vastauksia on varmasti yhtä paljon kuin uutispäälliköitäkin. Yleisradion maakuntauutisista antama ohjeistus radioille on nimittäin niin väljä, että ohjeiden puitteissa voi uutiset toteuttaa lähes millä tahansa tavalla – kuten edellä olemme huomanneet. Etenkin alueellisuus-aspektin kohdalla näyttää siltä, ettei maakuntaradioilla ole yksiä ”yleisradiolaisia kriteereitä”, joita uutistoiminnassa noudatettaisiin. Toisissa radioissa alueellisuutta korostetaan, toisissa häivytetään. Vahvimmin uutisten alueellisuuteen tuntuu vaikuttavan kunkin maakuntaradion uutispäällikön henkilökohtainen näkemys maakuntauutisten tehtävästä.

6.3 Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteerit

Edellä on tarkasteltu tutkittavia maakuntaradioita omina kokonaisuuksinaan ja selvitelty kunkin radion ominaispiirteitä. Selvää on, että radiot toimittavat uutisensa omien näkemystensä mukaan ja siksi uutiset ovat eri alueilla erilaisia. Tutkimuksessa oli mukana kuusi maakuntaradiota, jotka edustavat Suomen kattavasti. Vetämällä yhteen kaikkien radioiden tulokset voidaankin tarkastella Yleisradion maakuntaradioiden uutiskriteereitä yleisellä tasolla. Tämä yleinen taso kertoo, millaisten kriteerien mukaan maakunta-uutiset keskimäärin on tehty.

Kuvio 6.3.1 (perustuen liitteeseen 19) kertoo prosentteina uutisten (N=1507) jakautumisen eri aihepiireihin maakuntaradioissa keskimäärin.

**Kuvio 6.3.1 Uutisaiheet aihepiireittäin (%)
kaikki maakuntaradiot**

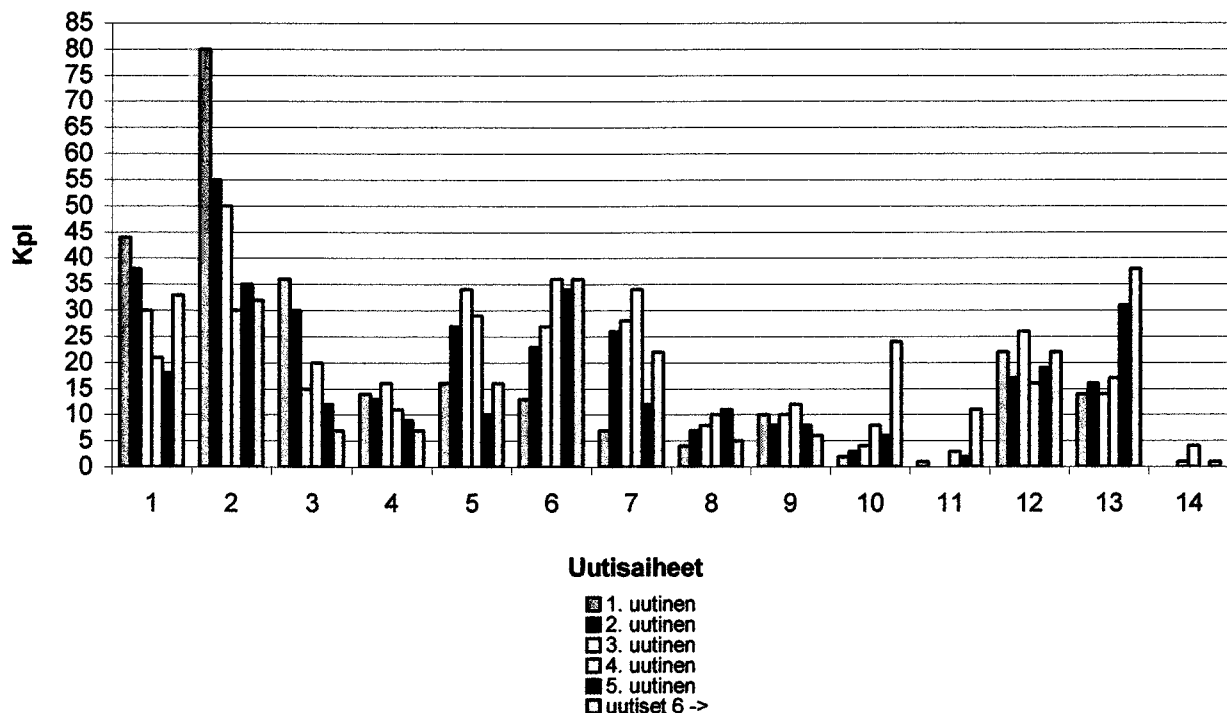

Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yrityk., 4.sos./terveys, 5.yhteiskunta, 6.kulttuuri/matka, 7.luonto/ympäristö, 8.tiede/teknologia, 9.opetus/koulutus, 10.urheilu, 11.sota/maanpuolustus, 12.rikos/rangaistus, 13.onnellisuus/yllätykset, 14.muut

Kuvio 6.3.1 kertoo, että eniten maakuntaradioissa käsitellään politiikan ja hallinnon aiheita. Tämän aihepiirin uutisia on kaikista uutisista hieman alle viidennes. Myös taloutta sekä kulttuuria ja matkailua käsitellään jokseenkin runsaasti. Vähän uutisia on puolestaan sota ja maanpuolustus-luokasta, tiedettä, tutkimusta ja tekniikkaa käsittelevistä aiheista, opetuksen ja koulutuksen parista sekä urheilu-aihepiiristä. Uutisten ja-

kautuminen eri aihepiireihin kertoo, että politiikka ja hallinto hallitsevat Yleisradion maakuntaradioiden uutisia. Taloutta käsitellään aihepiireistä toiseksi eniten. Linja on hyvin perinteinen ja kertoo siitä, että kovat aiheet nousevat pehmeitä useammin uutisiksi. Poikkeuksena tästä linjasta on perinteisesti pehmeänä pidetty kulttuuri ja matkailuluokka, josta uutisia on kolmanneksi eniten. Aihepiirien tarkempi tarkastelu (kuvio 6.3.2) osoittaa kuitenkin sen, että niiden arvostus on erilainen.

Kuvio 6.3.2 Uutisten esiintymisjärjestys aihepiireittäin kaikki radiot

Aihepiirit: 1.tal., 2.pol./hal., 3.työ/yrityk., 4.sos./terv., 5.yht.kunt., 6.kult./matk., 7.luonto/ymp., 8.tiede/tekn.
9.op./koul., 10.urh., 11.sota/mp., 12.rik./rang., 13.onn./yll., 14.muut

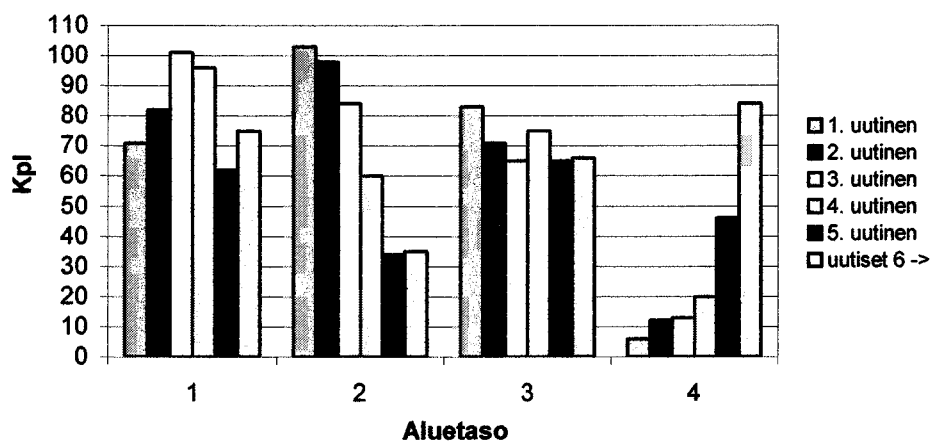
Kuvio 6.3.2 osoittaa (perustuen liitteeseen 20) politiikan ja hallinnon tärkeyden maakuntaradioiden uutisissa. Paitsi että aihepiirin uutisia käsitellään paljon, on niitä myös erittäin usein lähetysten kärjessä. Kuvio 6.3.2 osoittaa, että ykkösuutisista lähes kolmannes tulee politiikka- ja hallinto-aihepiiristä. Tulos kertoo, että aihepiirin uutisia pidetään maakuntaradioissa tärkeinä ja niitä myös arvostetaan. Täysin yksiselitteisesti tulkintaa ei kuitenkaan voida tehdä. Toisaalta tulos saattaa nimittäin kertoa myös toi-

mittajien tavasta työskennellä ja jälleen kerran osoittaa myös uutisten valinnan inhimillisen puolen. Onhan nimittäin niin, että ”uutisen kuuloisen uutisen” saa helpommin (=vähemmällä vaivalla ja työllä) kunnallishallinnon kokouslistalta kuin oman ideoinnin ja uutishankinnan tuloksena. Tämä saattaa olla politiikan ja hallinnon korostumisen toinen selittävä tekijä.

Kärkiuutisia näyttää olevan runsaasti myös talouden sekä työn, työttömyyden ja yrittämisen saralta – perinteisistä kovista aihepiireistä siis. Muista aihepiireistä kärkiuutisia taas on jokseenkin vähän. Uutiset siis näyttävät korostavan perinteisiä yleisradiolaisia linjoja ja noudattavan klassisia kriteereitä uutisvalinnassaan. Tähän linjaanhan kuuluu kovien, ”oikeiden uutisten” sijoittaminen lähetyksen kärkeen. Kulttuuri- ja matkailusekä urheilu-aihepiirien rakenne tukee klassista näkemystä uutisten arvoista. Molempien aihepiirien uutisia käsitellään lähetyksissä vain harvoin kärkisijoilla ja useimmin lopussa. Vaikka esimerkiksi kulttuuria ja matkailua siis käsitellään uutisissa keskimäärin runsaasti, eivät aihepiirin uutiset ole kovin arvostettuja.

Kuvio 6.3.3 kertoo (perustuen liitteeseen 21) uutisaiheiden jakaantumisen aluetasoin.

**Kuvio 6.3.3 Uutisten esiintymisjärjestys aluetasoin
kaikki radiot**

1= paikallinen, 2=maakunnallinen, 3= valtakunnallinen, 4= kansainvälinen

Määrällisesti eniten uutisia on paikalliselta tasolta. Maakunnallisia ja valtakunnallisia uutisia on jokseenkin saman verran, kansainvälisiä selkeästi vähiten. Uutisten erilaisesta arvotuksesta kertoo kuitenkin jälleen paremmin kunkin aluetason uutisten sijoittuminen lähetyksissä.

Kärkiuutisia löytyy eniten maakunnalliselta tasolta. Maakunnallisuutta voidaan siis pitää uutisen arvoa nostavana tekijänä maakuntaradioissa keskimäärin. Maakunnallisuutta arvostetaan muutenkin paljon, sillä maakunnalliset uutiset sijoittuvat useimmiten lähetysten alkupuolelle. Paikallisia ja valtakunnallisia uutisia löytyy kärkisijoilta vähemmän kuin maakunnallisia, mutta keskenään verrattuna lähes yhtä runsaasti. Paikallisia uutisia arvostetaan jonkin verran, sillä niitä löytyy useimmiten lähetysten keskivaiheilta. Valtakunnallisia uutisia arvostetaan myöskin jonkin verran, niitä löytyy tasaisesti kaikkialta lähetyksistä. Kansainvälisiä uutisia ei lähetysten kärjessä ole käytännössä juuri lainkaan. Niitä ei siis juurikaan arvosteta – niitä on useimmiten lähetysten lopussa, mukana mikäli lähetykseen jää tilaa. Näyttää siis siltä, että maakunnallisuus on uutista valittaessa maakuntaradioissa tärkeä tekijä. Keskimäärin. Käytännössä radioiden linjat voivat olla melkoisen erilaisia niin aihepiirien kuin alueellisten painotustensa suhteen.

7 LOPUKSI

Tämän työn tarkoituksena oli siis selvittää, millaisia uutiskriteereitä Yleisradion maakuntaradiot noudattavat. Kuuden maakuntaradion viikon mittainen seuranta antoi tähän kysymykseen monta vastausta.

Tutkimustulokset osoittavat, että jokaisella maakuntaradiolla on oma tapansa tehdä uutisia. Toiset tekevät pitkiä lähetyksiä ja käsittelevät lähetyksessään useita aiheita. Jotkut taas käsittelevät pitkissä lähetyksissään vain muutamia aiheita. Toiset tekevät lyhyitä lähetyksiä, mutta käsittelevät silti monia aiheita. Joillakin lähetykset ovat lyhyitä ja niissä käsitellään vain muutamia aiheita. Tämä osoitti oikeaksi ennako-oletuksen siitä, että uutislähetykset ovat eri maakuntaradioissa erilaisia jo muotonsa puolesta. Tutkimustulokset osoittivat oikeaksi myös ennako-oletuksen sisältöjen erilaisuudesta. Eri maakuntaradiot painottavat eri aihealueita uutislähetyksissään ja myös maakunnallisuuden taso vaihtelee radiosta riippuen.

Näiden sisällön erittelyn avulla saatujen tulosten ohella maakuntaradioiden uutispäälliköiden haastatteluissa kävi ilmi, että jokaisella maakuntaradiolla on myös oma näkemyksensä siitä, miten maakuntauutisia pitäisi tehdä. Tämän lisäksi jokaisessa maakuntaradiossa maakuntauutisten tehtävä ja merkitys nähdään hieman eri tavalla. Uutispäälliköt ovat määrittäneet omat linjansa, joita haluavat uutistoimituksiansa noudattavan. Linjaukset perustuvat kunkin uutispäällikön omiin näkemyksiin siitä, mikä maakuntaradioiden uutisoinnissa on keskeistä.

Maakuntaradiot eroavat siis toisistaan ja vaikka ne toimivatkin suuren kattoorganisaation, Yleisradion radiotoimialan alaisuudessa, on niillä selvästi kuitenkin vapaus toteuttaa omia näkemyksiään uutistuotannossa. Yhtenäisiä ”yleisradiolaisia uutiskriteereitä” ei siis ainakaan tämän tutkimuksen perusteella näytä maakuntaradioissa olevan. Ainoaksi yhdistäväksi tekijäksi voidaan luokitella politiikan ja hallinnon arviointi kaikissa radioissa tärkeimmäksi aihepiiriksi – voidaan siis todeta, että Yleisradiossa edelleen arvostetaan poliittisia aiheita ja niitä pidetään kaikin puolin tärkeinä.

Tämän kaltainen painotus on toisaalta jokseenkin tyypillistä uutismaailmalle, kuten tämän työn alkupuolella todetaan. Poliitiikan (ja talouden) saralta ajatellaan tulevan juuri kovien, ”oikeiden” uutisten ja toimittajat sisäistävät ajattelun uutisarvoista nopeasti astuessaan uutismaailmaan (esim. Shoemaker 1999 [1991], Tuchman 1978). Näin näyttää tapahtuvan myös maakuntaradioissa. Nuorikin toimittaja oppii nopeasti, millaiset uutiset ovat ”kovaa kärkikamaa” ja minkä aihepiirin uutiset sijoitetaan lähetyksen loppuun. Toisaalta voidaan myös sanoa, että kovien aihepiirien (etenkin politiikan) uutisilla on usein suuri merkitys isolle joukolle ihmisiä ja ne myös vaikuttavat monen ihmisen elämään. Ehkäpä juuri tästä syystä myös maakuntaradiot haluavat tuoda uutislähetysinsä maakunnallisesti tai paikallisesti merkittäviä, esim. kunnallispoliittisia aiheita. Radio Suomen ja sitä kautta myös maakuntaradioiden profiilin uutis- ja ajankohtaiskanavana voidaan lisäksi ajatella edellyttävän tietynlaista vakavuutta uutisaiheiden valinnassa.

Koko uutismaailman toiminnan voi toki kyseenalaistaa ja kysyä, miksi juuri talous ja politiikka ovat tärkeitä aiheita. Eikö luonto ympärillämme ole tärkeintä elämän kannalta? Eivätkö ympäristöasiat vaikuta elämäämme politiikkaa voimakkaammin? Eikö kulttuurilla ole taloutta enemmän merkitystä henkiselle hyvinvoinnillemme? Tämän kaltaisia kysymyksiä on kysytty etenkin viestintää tutkivien feministitutkijoiden keskuudessa (esim. Zilliacus-Tikkanen 1997). Heidän mukaansa uutismaailman käytännöt ovat miehisten arvostusten ja käytäntöjen pohjalta rakennettuja ja edustavat siksi vain yhtä, maskuliinista totuutta. Alalla toimivat naiset taas omaksuvat miehisten arvojen pohjalle rakennetut toimituskäytännöt esim. Breedin (Breed, 1999 [1955]) kuvaamalla tavalla alaan kuuluvina, voidakseen olla oikeita toimittajia. Tästä syystä naisten arvostukset ja ajatukset uutisten teosta eivät muuta toimituskäytäntöjä. (Zilliacus-Tikkanen 1997.) Vaikka vaihtoehtoisiaakin näkemyksiä uutisten toteuttamisesta on esitetty, näyttää yhä siltä, että uutismaailmassa vallitsevat perinteiset arvostukset ja niiden pohjalta uutistoimituksissa myös toimitaan. Perinteiden mukaan toimiminen on kuitenkin melko yleistä kaikissa tiedotusvälineissä, eivätkä maakuntaradiot tässä suhteessa juurikaan poikkea muista.

Erilaiset painotukset maakuntaradioiden uutisissa osoittavat joka tapauksessa jälleen kerran myös sen, että asiat itsessään eivät sisällä uutisarvoa. Asioiden uutisarvot määritellään tiettyjen sääntöjen ja käytäntöjen mukaan jokseenkin tapauskohtaisesti kuten mm. Berkowitz (1997) on esittänyt. Uutisia ei siis löydetä jostakin erillisestä ”uutisten

maailmasta”, jossa asioilla on valmiina uutisarvo, vaan ne tehdään ja niiden tekeminen on pitkälti monien eri tekijöiden johdattamaa valintaa. Myös jokaisessa maakuntaradiossa valintoja tehdään erilaisin perustein ja jokaisessa maakuntaradiossa uutistyyön valitsevat käytännöt ovat erilaisia.

Tämän työn tulokset siis tukevat monin tavoin historiallis-teoreettisessa osuudessa esitettyjä ajatuksia uutisten luonteesta ja teorioita siitä, kuinka uutiset syntyvät – tai oikeammin, kuinka uutiset synnytetään. Yleisradion historiaa tarkasteltaessa maakuntaradioiden uutisilla on oma, selkeä syntyhistoriansa ja tätä nykyä myös paikkansa radiotoimialalla ja siten myös Radio Suomessa.

Tämän työn ongelmakohtana voidaan pitää valitun metodin, sisällön erittelyn monitahoisuutta. Vaikka sisällön erittelyä varten uutisaiheiden luokat on eroteltu ja rajattu mahdollisimman tarkasti, löytyy aineistosta silti rajatapauksia. Se on ehdottomasti yksi metodin heikkouksista. Tässä työssä luokkien sisältöä tarkentamalla päästiin kuitenkin luotettavaan lopputulokseen ja kaikille uutisille löytyi oma luokkansa. Luokittelu vaatii kuitenkin tarkkuutta ja on huomattavasti monimutkaisempaa kuin äkkiseltään voisi luulla. Tämän työn tutkimusaineisto oli kuitenkin niin laaja, että sisällön erittely sopi metodeista parhaiten sen käsittelyyn.

Tätä työtä voi kritisoida myös siitä, ettei siinä varsinaisesti ole paneuduttu uutisten tapaan kertoa asioista. Yksittäisten uutisten piirteiden tarkempi tutkiminen olisi kuitenkin voinut tulla työn sivupoluille itse pääkysymyksen suhteen. Tehtäessä selvitystä siitä, millaisia maakuntaradioiden uutiskriteerit ovat, on parempi tutkia suuri joukko uutisia sisällön erittelyn avulla kuin tarkastella pientä määrää uutisia niiden yksityiskohtien kautta. Laajan aineiston sisällön erittely antaa tarkan kuvan uutisten aihepiirien arvoista ja arvostuksista.

Yhtä kaikki, tämän työn tulokset herättivät monia kysymyksiä uutiskriteereistä ja maakuntaradioiden uutistoiminnasta. Maakuntaradiot uskovat tekevänsä ja ainakin pyrkivät tekemään uutisia, jotka ovat tärkeitä maakunnan kuulijoille ja jotka kiinnostavat kuulijoita. Jatkossa olisikin tärkeää selvittää, mitä kunkin maakuntien kuulijat maakuntaradioidensa uutisista ajattelevat. Ovatko he uutisiin tyytyväisiä, saavatko he niistä tarpeellista informaatiota ja käsittelevätkö uutiset niitä aiheita, jotka kuulijoita koskettavat ja

kiinnostavat? Mitä kuulijat maakuntauutisiltaan haluavat? Tämän tutkimuksen perusteella tiedetään, mitä maakuntaradioiden uutiset tarjoavat. Oleellinen kysymys onkin, kohtaako julkisen palvelun Yleisradion maakuntauutisten tarjonta kuulijoiden toiveet? Kysymys on paitsi mielenkiintoinen, myös erittäin ajankohtainen. Keskustellaanhan Suomessa nyt (kevät 2000) paljon koko Yleisradio-instituution olemassaolon oikeutuksesta.

Mielenkiintoista olisi selvittää myös, miten maakuntaradioiden uutiset ja uutiskriteeritöt ovat muuttuneet vuosien varrella. Oletettavasti ajan henki näkyy myös uutisissa ja niiden voidaan olettaa heijastelevan aikaansa jollakin tasolla. Eri vuosilta valitut aineistot ja silloisen toimituspolitiikan kuvaukset olisivat mielenkiintoista luettavaa, ehkäpä tuloksista voisi löytää yhtymäkohtia myös tämän päivän uutistoimintaan. Ainakin tutkimus selittäisi ja kartoittaisi sen kehityksen, jonka pohjalta nykyinen kriteeristö on muotoutunut. Mielenkiintoista olisi tietää myös, miten tämän päivän maakuntaradioiden uutiskriteerit poikkeavat muiden radioiden uutiskriteereistä. Vertailukohdaksi voisi valita esimerkiksi koko maassa kuuluvan Radio Novan, joka kohderyhmätavoitteiltaan on hyvin paljon samanlainen maakuntaradioiden kanssa.

Myös tätä tutkimusta ja sen näkökulmaa voisi laajentaa ottamalla mukaan lähteiden tarkastelun. Ketkä maakuntauutisissa puhuvat, eli keiden puheita lainataan lähetykseen mukaan? Haastateltavan päästäminen ääneenhan yleensä tulkitaan merkiksi siitä, että uutinen on tärkeä ja sille halutaan suoda erityistä huomiota. Monet tutkimuskohteena olevista radioista sanoivat tavoitteekseen ”tavallisen ihmisen” tavoittamisen. Kuuluuko tämä lähteiden valinnassa? Vai puhuvatko uutisissa Tuchmanin (1978) esittelemät puoliviralliset lähteet, virkamiehet, johtajat jne.? Ja mistä tulokset kertovat? Oman aspektinsa tarkasteluun voisi tuoda feministinen tapa lähestyä uutismaailman lähdekäytäntöjä. Uutisethan rakentavat todellisuutta ja monet feministitutkijat ovat todenneet, että ne käytännöillään ylläpitävät myös perinteistä patriarkaatin valtaa. Mm. Zilliacus-Tikkanen (1997) ja Halonen (1999) ovat todenneet suomalaisten TV-uutisten haastattelevan ja käyttävän lähteinään huomattavasti enemmän miehiä kuin naisia. Näin tapahtuu myös sellaisten aihepiirien parissa, jossa haastateltava voitaisiin valita kummasta sukupuolesta tahansa. Mikä on tilanne maakuntaradioissa? Tässä tutkimuksessa ilmenneiden painotusten perusteella ei olisi yllättävää, jos myös uutisten lähteinä olisivat poliittisen ja talouselämän edustajat.

Jatkotutkimukset saattaisivat johdattaa meidät yhä tarkempien maakuntaradioiden profiilien luokse. Profiloituminen, omien linjojen tuntemus ja kehittäminen ovat tulevaisuudessa maakuntaradioille erittäin tärkeitä asioita, kun digitaalinen lähetystoiminta väistämättä muuttaa kilpailuasetelmia. Yleisradio ei enää voi luottaa vankkumattomaan asemaansa valtakunnan ykköstiedotusvälineenä, vaan sen on huomioitava myös muuttuva maailma ympärillään. Kiristyvässä kilpailussa omien vahvuuksien ja heikkouksien sekä kuulijoiden toiveiden tunteminen on varmasti etu.

Yhteenvetona koko tämän tutkimuksen tuloksista voidaan todeta, että Yleisradion maakuntaradioilla ei tällä hetkellä ole yhtenäistä uutiskriteeristöä. Todennäköistä on silti, että liikkeuupa ”satunnainen kuulija” tällä hetkellä missä tahansa Suomessa, kuulee hän kaikissa maakunnissa uutislähetysten alkupuolella politiikan ja hallinnon uutisen. Lähetysten loppupuolella puolestaan on todennäköisesti tarjolla uutinen kulttuurin ja matkailun saralta. Kaikki muut uutislähetysten ulottuvuudet ovatkin sitten alueesta – ja tarkemmin sanottuna aluetta kulloinkin johtavan uutispäällikön näkemyksistä – kiinni.

LÄHTEET

1 KIRJALLISUUS

Ahmavaara, Y. 1975. *Informaatio. Informatiivisen joukkotiedotuksen perusteet*. Helsinki: Weilin & Göös.

Alasuutari, P. 1994. *Laadullinen tutkimus*. Jyväskylä: Vastapaino.

Berkowitz, D. (toim.) 1997. *Social Meanings of News. A Text-Reader*. London: Sage Publications.

Blomberg, E. 1998. *Yleisradiotoiminnan digitalisointi*. Teoksessa Blomberg, E., I. Silvo, M. Soramäki, M. Vakkilainen & J. Wiio, *Yleisradiotoiminta tietoyhteiskunnassa*. Helsinki: Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra.

Breed, W. 1999 (1955). *Social Control in the Newsroom: A Functional Analysis*. Teoksessa Tumber, H., *News: A Reader*. New York: Oxford University Press.

Bruun, M., I. Koskimies & I. Tervonen 1986. *Uutisoppikirja*. Helsinki: Tammi.

Erholm, E. 1986. *Yleisradiotoiminta*. Teoksessa Nordenstreng, K. & O. A. Wiio (toim.), *Suomen viestintäjärjestelmä*. Tampere: Weilin & Göös.

Galtung, J. & M. H. Ruge 1999 (1965). *The Structure of Foreign News*. Teoksessa Tumber, H., *News: A Reader*. New York: Oxford University Press.

Halonen, I. K. 1999. *Matka journalismin sukupuolittumisen strategisille alueille*. Vammala: Acta Universitatis Tamperensis.

Hansen, A., S. Cottle, R. Negrine & C. Newbold 1998. *Mass Communication Research Methods*. London: Macmillan Press.

- Hemánus, P. 1990. *Journalistiikan perusteet. Johdatus tiedotusoppiin 2*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & H. Hurme 1982. *Teemahaastattelu*. Helsinki: Gaudeamus.
- Huhtamäki, H. 1993. *Radion viisi tietä. Paradoksidramaturgisia murtolukuja*. Helsinki: Like.
- Hujanen, T. (toim.) 1993. *Radiotutkimusta kohti*. Tampere: Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitoksen julkaisuja, sarja C 18/1993.
- Hujanen, T. & T. Moring 1994. *Ääniradio*. Teoksessa Nordenstreng, K & O. A. Wiio (toim.), *Joukkoviestintä Suomessa*. Porvoo: WSOY.
- Huovila, T. 1998. *Digitaalisuus yhdistää välineominaisuuksia uutisessa*. Teoksessa Perko, T. & R. Salokangas (toim.), *Kymmenen kysymystä journalismista*. Jyväskylä: Atena.
- Huovila, T. 1995. *Uutisvuorokausi. Tutkimus medioiden eroista*. Helsinki: Inforviestintä.
- Huovila, T. 1990. *Uutiskynnys ylittyy*. Jyväskylä: Gummerus.
- Kivikuru, U. 1992. *Uutismylly pyörii. Katsaus kolmen päivän uutis- ja ajankohtaistartontaan Helsingissä*. Helsinki: Helsingin yliopisto, viestinnän laitoksen julkaisuja, sarja 2 C 1/92.
- Kivikuru, U. 1990. *Muinaisjäännöksi vai villakoiran ydin? Keskustelua paikallisuudesta tiedonvälityksessä*. Helsinki: Helsingin yliopisto, tiedotusopin laitoksen julkaisuja, sarja 1 A 8/90.
- Kokkonen, E. 1996. *Hyödyksi ja huviksi pohjoissuomalaisille. Pohjois-Suomen radio-toiminnan vaiheita vuosina 1915-1995*. Oulu: Scripta Historica 24, Oulun historiaseuran julkaisuja.

- Kuutti, H. 1994. *Journalistiikan sanasto*. Jyväskylä: Gummerus.
- Kytömäki, J. & E. Ruohomaa 1999. *Yle yleisöjen palveluksessa. Yhteenveto vuoden 1998 yleisötutkimuksista*. Yleisradio.
- Lippmann, W. 1999 (1922). *Public Opinion*. Teoksessa Tumber, H., *News: A Reader*. New York: Oxford University Press.
- Lyytinen, E. 1996. *Perustamisesta talvisotaan*. Teoksessa Lyytinen, E. & T. Vihavainen, *Yleisradion historia 1926-1949, osa 1*. Yleisradio: WSOY.
- McCain, T. A. & G. F. Lowe 1990. *Localism in Western European Radio Broadcasting: Untangling the Wireless*. *Journal of Communication*. 40 (1), 86-101.
- Moring, T. 1993 (1988). *Taking Cultural Values into Possession – Local Radio and Social Competence. The Case of Finland*. Teoksessa Hujanen, T., *Radiotutkimusta kohdatti*. Tampere: Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitoksen julkaisuja, sarja C 18/1993.
- Nukari, M. & E. Ruohomaa 1997. *Uusi vanha radio. Sen tulevaisuus, tekeminen, tuotot ja hallinta*. Porvoo: WSOY.
- Okko, P., Miettälä, A. & J. Hyvärinen 1998. *Globalisaatio ja aluerakenteen muutos*. Helsinki: Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra.
- Orjala, J. 1995. *Omaksi ja maakunnan hyväksi. Alueellisten ykköslehtien levikkialuetta yhdistävä ja puolustava sisältö ja alueellisuuden ehdot*. Journalistiikan lisensiaattityö. Jyväskylän yliopisto.
- OTS. 1972. *Yleisradion ohjelmatoiminnan säännöstö*. Helsinki: Sanomapaino.
- Penttinen, K. 1986. *Radio joukkoviestimenä*. Teoksessa Anttikoski, M., J. Helenius, P. Korpinen, K. Penttinen & A. Röyskö, *Radion ja television ohjelmatyön perusteet*. Espoo: Weilin & Göös.

Pietilä, V. 1995. *Kertomuksia uutisista, uutisia kertomuksista. Kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitoksen julkaisuja, sarja A 86/1995.

Pietilä, V. 1976. *Sisällön erittely*. Helsinki: Gaudeamus.

Rentola, I. 1983. *Normaalijournalismin säännöt. Yhdysvaltalaisen journalismin oppikirjallisuuden esittämän ideaaliteorian tarkastelua*. Tampere: Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitoksen julkaisuja, sarja A 47/1983.

Reunanen, E. 1991. *Merkitysympäristö ja uutisgenren säännöt*. Tampere: Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitoksen julkaisuja, sarja A 76/1991.

Salokangas, R. 1996. *Aikansa oloinen. Yleisradion historia 1949-1996, osa 2*. Yleisradio: WSOY.

Shoemaker, P. J. 1999 (1991). *Gatekeeping*. Teoksessa Tumber, H., *News: A Reader*. New York: Oxford University Press.

Suomen lehdistö 1989. *Eurooppa yhdentyy : Maakunnallisten medioiden merkitys kasvaa*. Suomen lehdistö 1989: 10, s. 6-9.

Tuchman, G. 1978. *Making News. A Study in the Construction of Reality*. London: Macmillan Publishing.

Tulppo, P. 1976. *Alkuvaiheet vuoteen 1926*. Teoksessa Tulppo, P. (toim.), *Radioamatööreistä tajuntateollisuuteen*. Porvoo: Werner Söderström.

Tumber, H. 1999. *News: A Reader*. New York: Oxford University Press.

Vihavainen, T. 1996. *Sodan ja vaaran vuodet*. Teoksessa Lyytinen, E. & T. Vihavainen, *Yleisradion historia 1926-1949, osa 1*. Yleisradio: WSOY.

Westerholm, J. & P. Raento 1999. *Suomen kartasto*. Porvoo: WSOY.

White, D. M. 1999 (1950). *The "Gatekeeper": A Case Study in the Selection of News*.
Teoksessa Tumber, H., *News: A Reader*. New York: Oxford University Press.

Wiio, J. 1999. *Managing Strategic Change in the Changing Radio and Television Market: a Finnish Example 1985-1998*. Yleisradio.

Zilliacus-Tikkanen, H. 1997: *Journalistikens Essens i ett Könspektiv*. Helsingfors:
Rundradions jämställdhetskommitté A1.

2 HAASTATTELUT

Uutispäällikkö Timo Virta, Kymenlaakson radio, 20.4.2000

Uutispäällikkö Katja Laine, Pohjanmaan radio, 2.5.2000

Uutispäällikkö Maarit Simoska, Lapin Radio, 2.5.2000

Uutispäällikkö Jouki Väinämö, Pohjois-Karjalan radio, 2.5.2000

Uutispäällikkö Timo Toivanen, Radio Keski-Suomi, 3.5.2000

Uutispäällikkö Olli Saari, Ylen Aikainen, 5.5.2000

LIITTEET

Liitetaulukoiissa uutisaiheiden luokat on numeroitu. Numeroille on seuraavat vastineet:

1. talous
2. politiikka/hallinto
3. Työ/työttömyys/yrittäminen
4. sosiaaliset kysymykset/terveys
5. yhteiskunta/infrastrukturi/rakentaminen
6. kulttuuri/matkailu
7. luonto/ympäristö
8. tiede/tutkimus/tekniikka
9. opetus/koulutus
10. urheilu/liikunta
11. sota/maanpuolustus
12. rikos/rangaistus/turvallisuus
13. onnettomuudet/katastrofit/”yllättävät uutiset”
14. muut

Myös aluetasot on luokiteltu. Niissä numeroille on seuraavat vastineet:

1. paikallinen
2. maakunnallinen
3. valtakunnallinen
4. kansainvälinen

LIITE 1

Uutisaiheet aihepiireittäin (%) Kymenlaakson radio

luokka	kpl	%
1	40	13
2	50	17
3	22	7
4	16	5
5	23	8
6	30	10
7	17	6
8	6	2
9	14	5
10	13	4
11	7	2
12	30	10
13	31	10
14	0	0
yht.	299	100

LIITE 2

Uutisaiheiden esiintymisjärjestys Kymenlaakson radio

aihe	1.uut.	2.uut.	3.uut.	4.uut.	5. uut.	uut. 6 ->
1	6	4	6	5	3	16
2	18	12	6	3	5	6
3	7	8	1	2	2	2
4	3	3	3	2	1	4
5	2	5	5	6	4	1
6	1	1	4	5	8	11
7	3	1	3	4	2	4
8	0	1	0	1	3	1
9	0	2	5	3	2	3
10	0	0	1	2	1	9
11	1	0	0	2	1	3
12	3	5	7	4	4	7
13	1	3	4	6	6	11
14	0	0	0	0	0	0

LIITE 3

Uutisten esiintymisjärjestys aluetasoisittain Kymenlaakson radio

luokka	1.uut.	2.uut.	3.uut.	4.uut.	5.uut.	uut. 6->
1	4	4	10	17	12	20
2	14	13	18	7	4	13
3	23	24	12	13	17	24
4	4	4	5	7	9	21
yht.	45	45	45	44	42	78

LIITE 4

Uutiset aihepiireittäin (%) Ylen Aikainen

luokka	kpl	%
1	50	15
2	45	14
3	28	8
4	11	3
5	38	11
6	42	13
7	14	4
8	17	5
9	8	2
10	6	2
11	8	2
12	28	8
13	34	10
14	3	1
yht.	332	100

LIITE 5

Uutisaiheiden esiintymisjärjestys Ylen Aikainen

aihe	1.uut.	2.uut.	3.uut.	4.uut.	5. uut.	uut. 6 ->
1	4	14	7	6	7	12
2	10	4	5	2	6	18
3	16	4	6	2	0	0
4	3	1	2	2	2	1
5	3	7	10	10	2	6
6	1	3	6	9	11	12
7	0	2	0	6	1	5
8	0	3	2	5	5	2
9	2	0	3	1	2	0
10	0	0	0	1	1	4
11	0	0	0	0	0	8
12	7	4	5	2	4	6
13	4	8	4	2	7	9
14	0	0	0	2	0	1

LIITE 6

Uutisten esiintymisjärjestys aluetasoisittain Ylen Aikainen

luokka	1.uut.	2.uut.	3.uut.	4.uut.	5.uut.	uut. 6->
1	18	17	20	22	13	14
2	11	10	9	8	6	2
3	21	18	18	18	20	21
4	0	5	3	2	9	47
yht.	50	50	50	50	48	84

LIITE 7

Uutiset aihepiireittäin (%) Pohjanmaan radio

luokka	kpl	%
1	25	10
2	74	29
3	31	12
4	3	1
5	27	11
6	23	9
7	14	6
8	4	2
9	9	4
10	6	2
11	1	0
12	16	6
13	20	8
14	1	0
yht.	254	100

LIITE 8

Uutisaiheiden esiintymisjärjestys Pohjanmaan radio

aihe	1.uut.	2.uut.	3.uut.	4.uut.	5. uut.	uut. 6 ->
1	10	6	2	4	2	1
2	20	17	15	9	9	5
3	2	9	6	9	3	1
4	0	0	2	1	0	0
5	5	8	6	6	1	1
6	2	4	5	6	4	2
7	0	1	3	3	1	6
8	1	0	2	0	0	1
9	2	1	0	3	3	0
10	0	1	1	2	2	0
11	0	0	0	0	1	0
12	6	1	5	2	1	1
13	2	2	2	4	5	5
14	0	0	1	0	0	0

LIITE 9

Uutisten esiintymisjärjestys aluetasoisittain Pohjanmaan radio

luokka	1.uut.	2.uut.	3.uut.	4.uut.	5.uut.	uut. 6->
1	8	14	14	14	9	10
2	23	27	21	13	8	1
3	18	8	15	16	7	4
4	1	1	0	6	8	8
yht.	50	50	50	49	32	23

LIITE 10

Uutiset aihepiireittäin (%) Radio Keski-Suomi

luokka	kpl	%
1	7	7
2	19	19
3	8	8
4	15	15
5	6	6
6	8	8
7	10	10
8	3	3
9	6	6
10	2	2
11	1	1
12	9	9
13	6	6
14	0	0
yht.	100	100

LIITE 11

Uutisaiheiden esiintymisjärjestys Radio Keski-Suomi

aihe	1.uut.	2.uut.	3.uut.	4.uut.	5. uut.	uut. 6 ->
1	3	0	3	1	0	0
2	8	1	3	5	2	0
3	1	6	0	0	0	1
4	5	3	3	2	2	0
5	1	1	0	1	2	1
6	1	3	0	2	1	1
7	1	3	4	0	1	1
8	2	0	1	0	0	0
9	0	3	1	0	1	1
10	0	1	0	1	0	0
11	0	0	0	1	0	0
12	1	1	5	1	1	0
13	0	1	3	0	1	1
14	0	0	0	0	0	0

LIITE 12

Uutisten esiintymisjärjestys aluetasoisittain Radio Keski-Suomi

luokka	1.uut.	2.uut.	3.uut.	4.uut.	5.uut.	uut. 6->
1	12	12	15	7	3	5
2	8	8	4	4	6	1
3	2	3	4	2	1	0
4	1	0	0	1	1	0
yht.	23	23	23	14	11	6

LIITE 13

Uutiset aihepiireittäin (%) Pohjois-Karjalan radio

luokka	kpl	%
1	33	14
2	35	15
3	16	7
4	13	6
5	15	7
6	27	12
7	29	13
8	5	2
9	4	2
10	11	5
11	0	0
12	22	10
13	19	8
14	2	1
yht.	231	100

LIITE 14

Uutisaiheiden esiintymisjärjestys Pohjois-Karjalan radio

aihe	1.uut.	2.uut.	3.uut.	4.uut.	5. uut.	uut. 6 ->
1	13	8	6	3	3	0
2	6	7	8	6	6	2
3	5	3	2	5	0	1
4	2	3	4	2	1	1
5	3	4	6	2	0	0
6	3	4	6	5	6	3
7	2	8	7	9	2	1
8	1	2	1	0	1	0
9	1	0	0	3	0	0
10	0	0	2	1	2	6
11	0	0	0	0	0	0
12	5	4	3	3	2	5
13	4	2	0	4	5	4
14	0	0	0	2	0	0

LIITE 15

Uutisten esiintymisjärjestys aluetasoisittain Pohjois-Karjalan radio

luokka	1.uut.	2.uut.	3.uut.	4.uut.	5.uut.	uut. 6->
1	19	20	17	16	11	8
2	20	18	19	14	4	6
3	6	5	6	12	5	5
4	0	2	3	3	8	4
yht.	45	45	45	45	28	23

LIITE 16

Uutiset aihepiireittäin (%) Lapin radio

luokka	kpl	%
1	29	10
2	59	20
3	15	5
4	12	4
5	23	8
6	39	13
7	45	16
8	10	3
9	13	5
10	9	3
11	0	0
12	17	6
13	20	7
14	0	0
yht.	291	100

LIITE 17

Uutisaiheiden esiintymisjärjestys Lapin radio

aihe	1.uut.	2.uut.	3.uut.	4.uut.	5. uut.	uut. 6 ->
1	8	6	6	2	3	4
2	18	14	13	5	7	2
3	5	0	0	1	7	2
4	1	3	2	2	3	1
5	2	2	7	4	1	7
6	5	8	6	9	4	7
7	1	11	11	13	4	5
8	0	1	2	4	2	1
9	5	2	1	2	1	2
10	2	1	0	1	0	5
11	0	0	0	0	0	0
12	0	2	1	4	7	3
13	3	0	1	2	6	8
14	0	0	0	0	0	0

LIITE 18

Uutisten esiintymisjärjestys aluetasoisin Lapin radio

luokka	1.uut.	2.uut.	3.uut.	4.uut.	5.uut.	uut. 6->
1	10	15	25	20	14	18
2	27	22	13	14	6	12
3	13	13	10	14	15	12
4	0	0	2	1	10	5
yht.	50	50	50	49	45	47

LIITE 19

Uutiset aihepiireittäin (%) kaikki radiot

luokka	kpl	%
1	184	12
2	282	19
3	120	8
4	70	5
5	132	9
6	169	11
7	129	9
8	45	3
9	54	4
10	47	3
11	17	1
12	122	8
13	130	9
14	6	0
yht.	1507	100

LIITE 20

Uutisaiheiden esiintymisjärjestys kaikki radiot

aihe	1.uut.	2.uut.	3.uut.	4.uut.	5. uut.	uut. 6 ->
1	44	38	30	21	18	33
2	80	55	50	30	35	32
3	36	30	15	20	12	7
4	14	13	16	11	9	7
5	16	27	34	29	10	16
6	13	23	27	36	34	36
7	7	26	28	34	12	22
8	4	7	8	10	11	5
9	10	8	10	12	8	6
10	2	3	4	8	6	24
11	1	0	0	3	2	11
12	22	17	26	16	19	22
13	14	16	14	17	31	38
14	0	0	1	4	0	1

LIITE 21

Uutisten esiintymisjärjestys aluetasoisittain kaikki radiot

luokka	1.uut.	2.uut.	3.uut.	4.uut.	5.uut.	uut. 6->
1	71	82	101	96	62	75
2	103	98	84	60	34	35
3	83	71	65	75	65	66
4	6	12	13	20	46	84
yht.	263	263	263	251	207	260

LIITE 22

UUTISPÄÄLLIKÖT / HAASTATTELUN RUNKO

TOIMITUKSEN RAKENNE

- Kuinka monta uutistoimittajaa?
- Kuinka paljon miehiä/naisia?
- Ikäjakauma?
- Toimittajien työkokemus?

TOIMITUKSEN PERIAATTEET

- Minkälaiset uutiset ovat tavoitteena?
- Mikä uutisissa on tärkeää?
- Kuinka uutislähetysten tekoa kontrolloidaan?
- Minkälaista koulutusta toimittajat saavat?
- Mikä on kohderyhmä?
- Mikä on maakuntaututisten merkitys?

ALUEELLINEN TILANNE

- Minkälainen maakunta on – näkykö se painotuksissa?
- Mikä on kilpailutilanne maakunnassa?
- Ketkä ovat kilpailijoita?
- Mikä on suhde lehtiin, paikallisradioihin jne?